

Julkaisuvapaa 18.11.2019 klo 16.15

**KUOPION KAUPUNGIN TALOUSARVIO 2020
TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2020 – 2023**

Kaupunginjohtajan esitys

KUOPIO

Kaupunginhallitus 18.11.2019

Kaupunginhallitus 25.11.2019, päätöskokous

Sisällysluettelo

Kaupunginjohtajan katsaus	5
1. Talousarvion ja – suunnitelman yleiset perusteet ja kehitysnäkymät	6
1.1. Kuopion kaupungin kehitysnäkymät.....	6
1.1.1. Väestökehitys.....	6
1.1.2. Asuminen	7
1.1.3. Elinkeinot ja työllisyys	7
1.1.4. Hyvinvointi.....	9
1.2. Taloudelliset lähtökohdat	10
1.2.1. Talouden kehitysnäkymät	10
1.2.2. Kuntatalous	11
1.2.3. Kuopion kaupungin talous.....	13
1.3. Kuopion kaupungin strategia vuoteen 2030 ja tavoitteet vuodelle 2019.....	14
1.3.1. Sitovat tavoitteet.....	15
1.3.2. Liikelaitoksille asetetut sitovat tavoitteet	20
1.4. Konserniyhteisöille asetetut sitovat tavoitteet	20
1.4.1. Kuopion kaupunkikonsernin olennaiset tulevat tapahtumat ja taloudelliset riskit.....	20
1.4.2. Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet 2020.....	21
1.5. Talousarvion perustelut.....	27
1.5.1. Talousarvio	27
1.5.2. Verotulot.....	28
1.5.3. Valtionosuudet.....	29
1.5.4. Henkilöstö.....	30
1.6. Talousarvion 2020 vaikutusten arviointi.....	33
1.6.1. Vaikutukset lapsiin ja nuoriin.....	33
1.6.2. Ilmastovaikutukset ja resurssiviisaus	34
1.6.3. Yritysvaikutukset	36
1.7. Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne, sitovuus ja seuranta	36
1.7.1. Talousarvion rakenne.....	36
1.7.2. Talousarvion sitovuus	37
1.7.3. Talousarviossa annettavat toimintavaltuudet.....	39
1.7.4. Talousarvioon sisältyvät riskit	39
1.7.5. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta	41
1.7.6. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta	41
1.7.7. Tilivelvolliset viranhaltijat.....	41
1.8. Alijäämän kattamisvelvollisuus.....	42
2. Käyttötalousosa (palvelualueittain + tilakeskus + pelastustoimi)	43
Elinvoima- ja konsernipalvelut.....	45
Kaupunkiympäristön palvelualue	49
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	54
Kasvun ja oppimisen palvelualue.....	58
Perusturvan palvelualue.....	63

Terveysthuollon palvelualue	68
Isäntäkuntapalvelut	73
Keskusvaalilautakunta.....	74
Tarkastustoimi	74
Yleishallinto	75
Ydinkaupungin käyttötalous yhteensä.....	80
Tilakeskus	81
Pohjois-Savon Pelastuslaitos.....	83
3. Tuloslaskelmaosa	87
4. Investointiosa	93
4.1. Investointiosan esitystapa	94
4.2. Investointiosa	95
4.3. Suurimmat yhdyskuntarakentamisen investoinnit.....	99
5. Rahoitusosa	101
6. Liitteet	106
6.1. Kuopion kaupungin kuntatekniikkaliikelaitoksen (Mestar) talousarvioesitys.....	107
6.2. Vuosien 2020-2023 investointiohjelma yli miljoonan euron hankkeista	108
6.3. Kuopion väestö (31.12.).....	110

KAUPUNGINJOHTAJAN KATSAUS

Vuoden 2020 talousarvion valmistelu on edennyt yleisen talouden positiivisen vireen hiipuessä huippuvuosista ja maailmalta tulevien epävarmuustekijöiden lisääntyessä. Samanaikaisesti Kuopion kaupungissa työttömyyden alhainen taso, asuntotuotannon korkea volyyymi sekä palkansaajien palkkasumman kasvu ovat olleet selvästi havaittavia, myönteisiä tekijöitä. Väestönkasvu näyttää parin kääntyneen selkeämpään nousuun ja muutovoiton ansiosta asukasluku nousee ennusteita korkeammaksi. Monilla mittareilla Kuopio on suomalaisten kaupunkien kärkijoukossa. Tilanne on kuitenkin hämmentävä, sillä kuntatalous on parhaillaan ennen näkemättömän suurissa vaikeuksissa.

Vuosi 2019 on kuntataloudessa päätymässä historiallisen huonoon tulokseen. Myös Kuopion kaupunki tulee tekemään merkittävän alijäämän. Poikkeuksellisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa joudumme lähivuosina sopeuttamaan talouttamme. Kaupunginhallitus on asettanut tavoitteeksi yhteensä 10 miljoonan menoleikkauksen vuosille 2020–2021. Henkilöstömenojen osuus tavoitteesta on 8,8 milj. euroa.

Verokertymät eivät ole vastanneet ennakoitua. Suurimmat selittävät tekijät ovat olleet verohallinnon verotilityksiin liittyvät ongelmat ja verokortt uudistus. Erityisesti vuoden 2020 kunnallisverotulojen ennakointi on valitsevassa tilanteessa ollut vaikeaa. Kaupungin on lisäksi normalisoitava tulevien vuosien odotuksia maanmyyntituloista, sillä arvotontteja Maljalahden tapan ei tällä hetkellä ole tarjolla myytäväksi.

Avainsana on nyt maltti. Kaupungin on tarkasteltava uudelleen mm. laajenemista uusille asuinalueille. Lähi vuosina asukasluvun kasvuun pystytään vastaamaan nykyistä kaupunkirakennetta tiivistämällä. Palveluverkkoa arvioitaessa katse tulee olla pitemmällä tulevaisuudessa, myös kuntarajat ylittäen. Esimerkiksi alentuneet syntyvyysluvut ja väestön ikääntyminen ovat tosiasioita, jotka myös Kuopiossa on otettava suunnittelussa ja rakentamisessa entistä paremmin huomioon. Panoksiamme kaavoituksessa ja yhdyskuntarakentamisessa on suunnattava yritysten menestymisen edellytyksiin ja työpaikkojen syntymiseen.

Menokasvun hillitsemiseksi tehtävien sopeutustoimien lisäksi kaupungin taloutta vahvistamaan esitetään veroprosenttimuutoksia. Kunnallisveroa esitetään korotettavaksi 0,25 %-yksiköllä 20,75:een ja muiden asuinrakennusten kiinteistöveroaa samoin 0,25 %-yksiköllä 1,35:een. Korotusten yhteisvaikutus vuositasolla on noin 5,2 milj. euroa. Vuonna 2020 arvioidaan syntyvän 13,1 miljoonaa euroa alijäämää. Taloussuunnitelmakauden loppuvuosien tavoite on positiivinen tulos. Riskejä sisältyy vuoden 2020 talousarviossa sekä henkilöstömenoihin, että ostopalveluihin, suurimpana erikoissairaanhoido. Kaupunki liikelaitoksineen tuottaa palveluja kuntalaisille miljardilla eurolla. Toimintamenoista katetaan kolmannes myynti- ja maksutuloilla ja loput verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Investoinnit kouluihin ja päiväkoteihin jatkuvat koko taloussuunnitelmakauden. Museon peruskorjaus sekä uusi uimahalli valmistuvat ensi vuonna. Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskuksen rakentaminen luolastoon käynnistyy. Sote-uudistuksen lykkääntyminen luo painetta kaupungin perusturvan ja terveydenhuollon palveluverkoston tilaratkaisuille, samalla kaupungin pelastusasemien verkostoon suunnitellaan muutoksia. Investointitaso on noussut ja paineet sen edelleen kasvattamiseen ovat suuret erityisesti 2020 jälkeen. Investointien kasvuun tarvitaan merkittävä tulo-rahoituksen lisäys, jotta talous saadaan tasapainoon tulevina vuosina. Vuoden 2020 rahoituslaskelmassa tulo-rahoitus ja investointeihin saatavat rahoitusosuudet sekä omaisuuden myyntitulot kattavat investointimenoista n. 40 % ja loppuosa jää rahoitettavaksi lainanotolla.

Vuoden vaihteessa kaupunkikonsernissa tehdään merkittäviä omistusjärjestelyjä ja Kuopion kaupungin taloudellinen kokonaisuus tytär- ja osakkuusyhtiöineen on vuonna 2020 osin hyvinkin erilainen kuin aikaisemmin. Vesiliikelaitoksesta syntyy Siilinjärven kunnan kanssa yhteinen yhtiö. Omistusmuutokset tuovat kaupungin talouteen kirjanpidollista hyvää, mutta tämän kaltaiset kertaluonteiset tulot eivät ole kuntalaisten palvelujen rahoittamisen väline, vaan muutosten tarkoitus on luoda toiminnallisesti kestävämpiä kokonaisuuksia.

Kaupungin taloudesta on käyty huolestunutta keskustelua. Keskustelu on tervetullutta. Tulemme kehittämään valmistelua entistä avoimemmaksi. Johtamisjärjestelmän uudistamisen myötä myös lautakuntien rooli tulee tarkasteluun. Valitettava tosiasia on, että olemme jo useina vuosina tehneet merkittävää alijäämää. Samalla olemme kuitenkin rakentaneet elinvoimaista ja hyvinvoivaa kaupunkia, joka on vetovoimaltaan ja asukastytyväisyydeltään maan kärkeä. Myönteisen kehityksen jatkuminen edellyttää kestävää kuntataloutta.

Jarmo Pirhonen

kaupunginjohtaja

1. Talousarvion ja –suunnitelman yleiset perusteet ja kehitysnäkymät

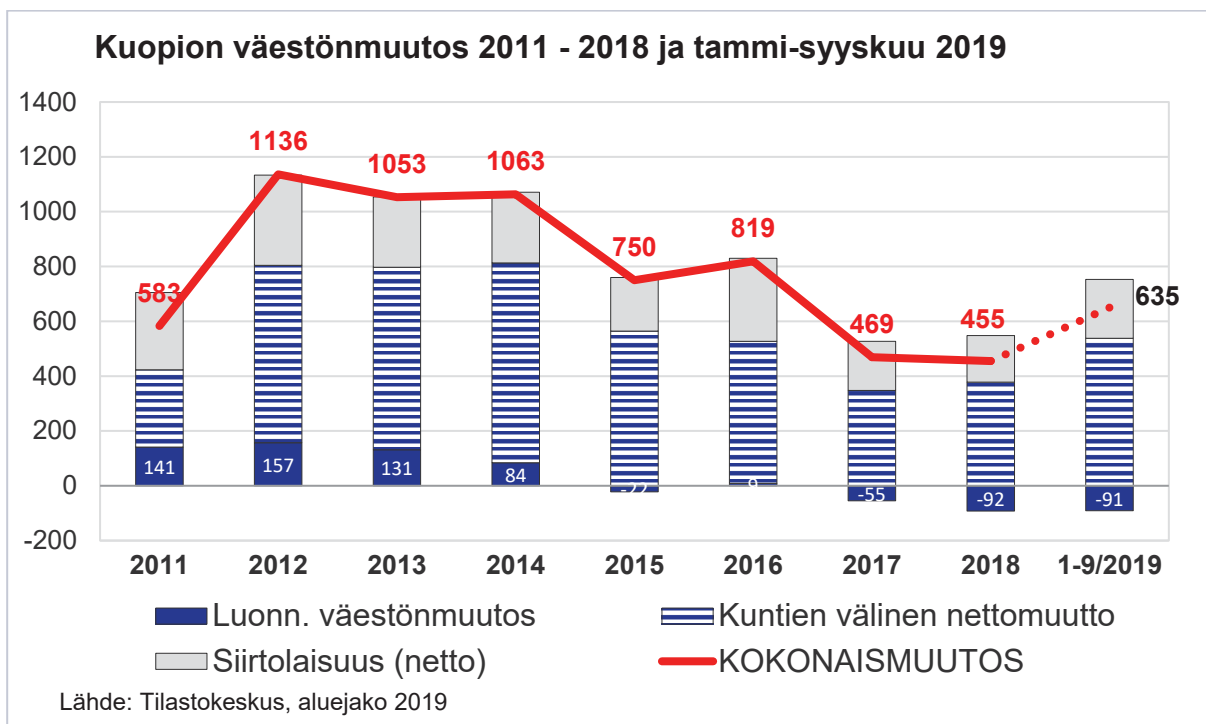
1.1. Kuopion kaupungin kehitysnäkymät

1.1.1. Väestökehitys

Vuoden 2018 lopussa kaupungissa oli 118 664 asukasta. Syyskuun 2019 lopussa asukkaita oli 119 299. 2010-luvun vahva väestönkasvu ja kuntaliitokset lisäsivät kaupungin väkilukua. Vuoden 2018 väestönkasvu oli 455 henkeä (0,4 %). Kuntien välinen muuttovoitto oli noin 380 henkeä ja nettosiirtolaisuus noin 170 henkeä eli muuttovoitto oli yhteensä noin 550 henkeä. Luonnollinen väestönmuutos, syntyneiden ja kuolleiden erotus, oli negatiivinen -92 henkeä. Syntyneiden määrä laski edelleen ja sama kehitys näyttää jatkuvan. Tammi-syyskuun 2019 väestönkasvu oli 635 henkeä.

Tilastokeskuksen uuden syyskuussa 2019 valmistuneen väestöennusteen mukaan Kuopion väestönkasvu olisi tulevana viitenä vuotena noin 350 asukasta vuodessa, muuttovoitto olisi noin 500 henkeä ja luonnollinen väestönmuutos -150 henkeä vuodessa.

Vuoteen 2025 mennessä asukasmäärät kasvavat eniten Keskustan, Hiltulanlahden ja Lehtoniemen sekä Savilahden ja Puijonlaakson alueilla.

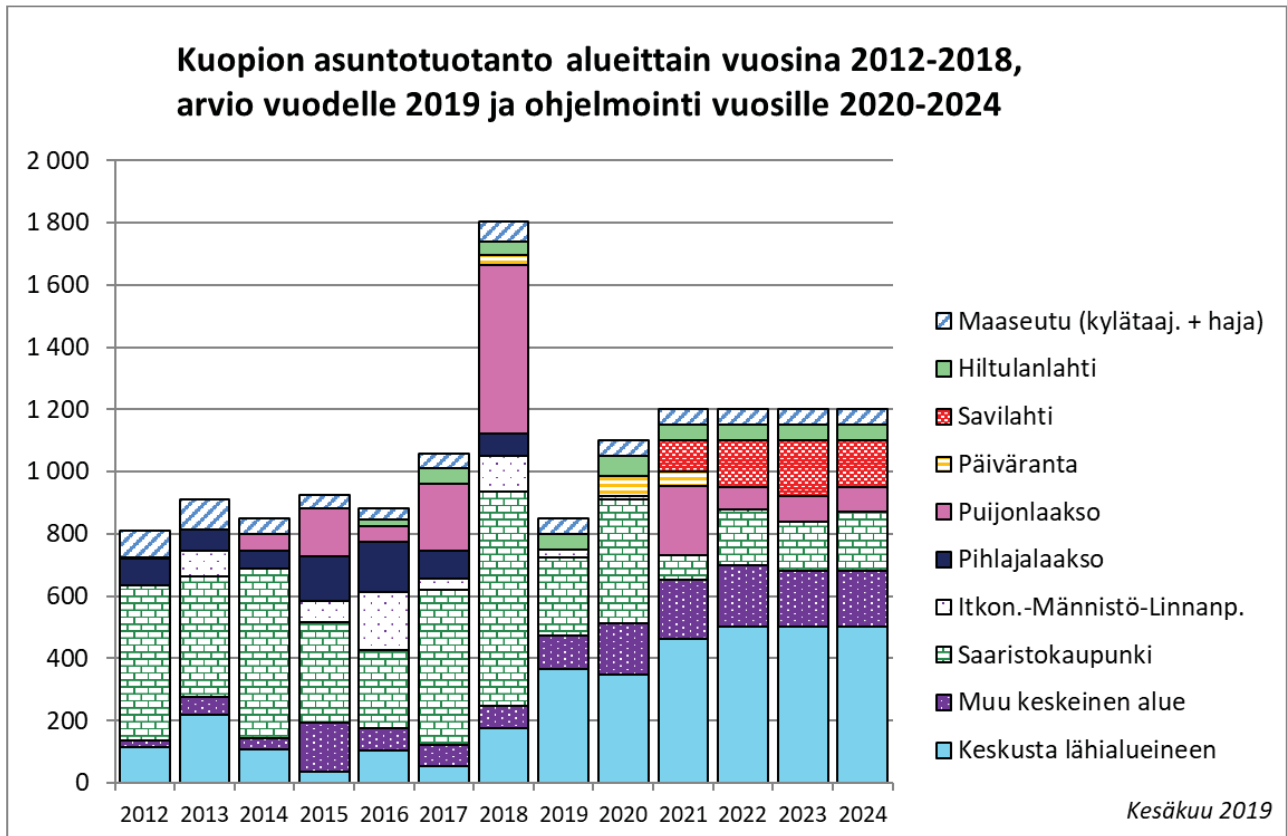
Lisätietoa kaupungin verkkosivuilta:

[Kuopion väestö, työpaikat ja asuminen – asumisen rakentamisen eteneminen ja käyttöönotettavat alueet vuosina 2020-2024, kh 17.6.2019](#)

[Kuopio suunnittelee ja rakentaa 2019](#)

1.1.2. Asuminen

Asuntotuotanto on tärkeä kaupungin kasvuun ja kehitykseen vaikuttava tekijä. Vuosi 2018 oli asuntorakentamisen ennätysvuosi, mutta asuntorakentaminen on tasaantumassa takaisin edellisvuosien tasolle. Lähivuosina asuntotuotanto keskittyy Saaristokaupungin alueelle, Keskustaan ja sen lähialueille sekä Savilahteen. Omakotirakentaminen painottuu Hiltulanlahteen. Asuntotuotannon vuositavoite vuosille 2019-2023 on 1200 asuntoa.

1.1.3. Elinkeinot ja työllisyys

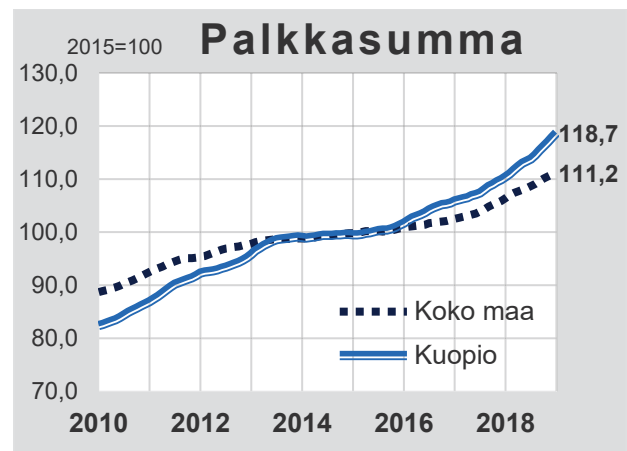
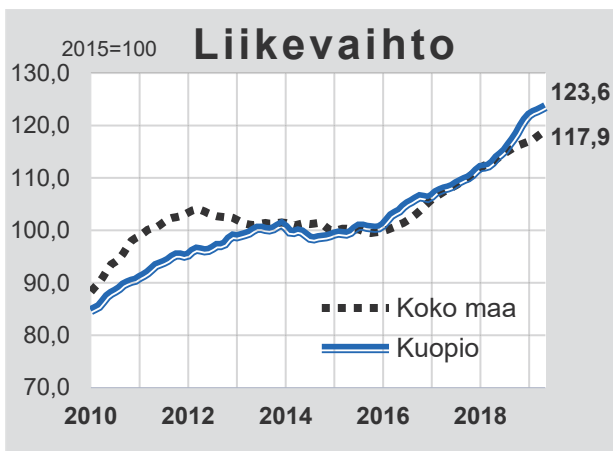
Kuopiossa on monipuolinen elinkeinorakenne. Työpaikkoja on eniten terveys- ja sosiaalipalveluissa, kaupan alalla, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa, koulutuksessa ja rakentamisessa. Vuoden 2017 lopulla Kuopiossa oli noin 52 000 työpaikkaa. Edelliseen vuoteen verrattuna määrä kasvoi noin 1 000 työpaikalla. (Tilastokeskuksen uusin tieto on vuodelta 2017).

Kuopiossa on noin 7000 yritystä. Kuopion yritysten liikevaihdon eurokertymä tammi-toukokuun ajalta 2019 oli noin 2500 milj. euroa. Kasvua oli noin 200 milj. euroa, 9,1 % edellisen vuoden tammi-toukokuuhun verrattuna. Koko maassa liikevaihdon kasvu oli 4,4 %.

Kuopion yritysten tammikuun 2019 palkkasumma oli noin 160 milj. euroa. Kasvua edellisen vuoden tammikuuhun verrattuna oli noin 14 milj. euroa eli 9,6 %. Koko maassa palkkasumman kasvu oli 4,7 %.

Liikevaihto		2015	2016	2017	2018	01-05/ 2019*
Eurokertymä, M€	Kuopio	5092	5341	5537	5870	2476
Vuosimuutos, %	Kuopio	1,1	4,9	3,7	6,0	9,1
	Koko maa	-0,9	2,3	6	5,4	4,4
*Liikevaihtotiedot 2019 ovat tammi-toukokuulta						
Palkkasumma		2015	2016	2017	2018	01/ 2019*
Eurokertymä, M€	Kuopio	1617	1681	1739	1840	158
Vuosimuutos, %	Kuopio	0,8	4,0	3,5	5,8	9,6
	Koko maa	0,8	1,6	2,4	4,6	4,7
*Palkkasummatiedot 2019 ovat tammikuulta						

Lähde: Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu.

Kuopion elinkeinoelämän näkymät ovat hyvät. Kuopion elinvoimaa edistetään mittavilla kehityshankkeilla. Savilahden sisältöä kehitetään, Business Center hanke etenee, Kuopio Health on käynnistynyt, pääomarahasto North Savo Startup Fund on käynnistymässä, Pienen Neulamäen yritysalueen käyttöönotto jatkuu, Puijon ja Bellanrannan kehittäminen ovat hyvässä vauhdissa, Kuopionlahden kokous- ja kongressikeskukseen ja hotelliin suunnittelu etenee, Tahkon keskustan kaavoitus edistyy ja Finnpulpin biotuotetehdaskanke etenee suunnitellusti.

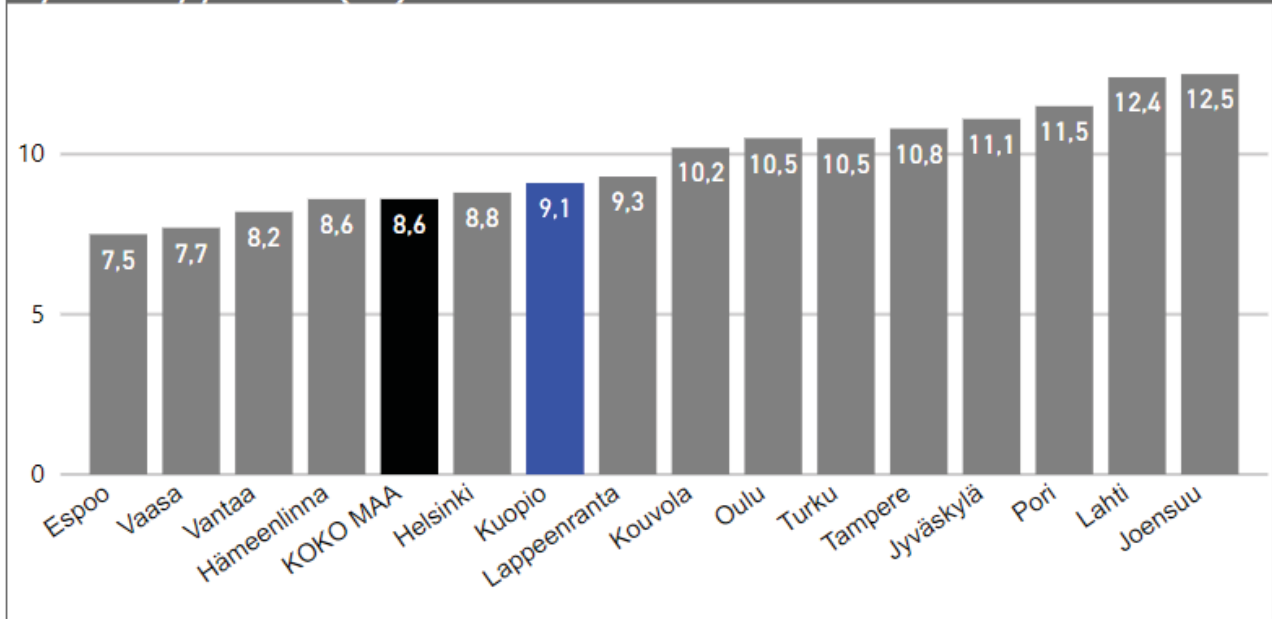
Työttömyys

Kuopion työttömyysaste (työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta) on laskenut vuoden 2016 keväästä lähtien. Syyskuun 2019 lopussa Kuopiossa oli työttömiä noin 5100 ja työttömyysaste oli 9,1 %, 0,5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten. Avoimia työpaikkoja oli syyskuun lopulla 2063, mikä oli noin 600 enemmän kuin vuosi sitten.

Kunta maksaa 50 % 300 päivän ja 70 % 1000 päivän jälkeen maksettavasta työmarkkinatuesta, jollei työtön henkilö osallistu työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin tai kuntouttavaan työtoimintaan. Syyskuun ennusteen mukaan Kuopion kaupungin kuntaosuudet tulevat olemaan noin 11,0 milj. euroa vuonna 2019.

Työttömyysaste (%) 30.9.2019

1.1.4. Hyvinvointi

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Laaja hyvinvointikertomus valmistellaan kerran valtuustokaudessa ja vuosittain raportoidaan valtuustolle kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutuista toimenpiteistä: <https://www.kuopio.fi/fi/hyvinvointi>

Kuopion valtuustokauden hyvinvointitavoitteet kuntalaisten hyvinvointitiedon pohjalta vuosille 2018-2021 ovat:

1. Terveet elintavat

- Ympäristö on terveellinen ja kannustaa aktiivisuuteen.
- Päihde- ja mielenterveysongelmat vähenevät: nuoret, erityisesti ammatillisten oppilaitosten, työikäiset ja ikäihmiset.
- Lapset ja nuoret liikkuvat vähintään suositusten mukaisesti.
- Lasten ja nuorten hyvää ravitsemusta ja ruokakasvatusta edistetään ja ennaltaehkäistään ylipainoa.
- Nuoret kokevat terveydentilansa hyväksi (erityisesti ammatillisten oppilaitosten nuoret)
- Työikäiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi (tuki- ja liikuntaelinsairaudet, liian vähäinen liikunta).
- Ikäihmiset ovat aktiivisia ja toimintakykyisiä.
- Ikäihmisten hyvää ravitsemusta edistetään ja ehkäistään aliravitsemusta.
- Ikäihmiset kokevat terveytensä hyväksi.

2. Turvallinen Kuopio

- Ympäristö on turvallinen ja viihtyisä.
- Ketään ei kiusata.
- Ketään ei syrjitä.
- Perheväkivalta ja myös kodin ulkopuolella tapahtuva väkivalta vähenee. Seksuaalista häirintää, fyysistä uhkaa ja väkivaltaa ei esiinny.
- Liikenneonnettomuudet vähenevät (moponuoret, jalankulkija- ja polkupyöräonnettomuudet, nuoret ajokortin saaneet ja ikääntyneiden ajokyky).
- Ikäihmisten kodit ovat turvallisia asua.

3. Varhainen tuki

- Lapsiperheet saavat varhaista ja avoimuksen tukea tarvittaessa (myös maahanmuuttajalapsiperheet).
- Ikäihmiset saavat tukea kotiin.

4. Osallistuva ja vaikuttava kuntalainen

- Kuntalaiset ovat aktiivisia ja heillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.
- Kuntalaiset saavat tietoa ja tukea oman hyvinvointinsa edistämiseksi.
- Kukaan ei koe tahtomattaan yksinäisyyttä (erityisesti miehet 20-54 v. ja ikäihmiset).

5. Työllistyminen

- Työllistyminen ja työllisyystilanne paranevat (erityisesti pitkäaikaistyöttömät, alle 20-vuotiaat nuoret ja ulkomaalaiset)

Hyvinvointitavoitteiden vuosiraportin (ks. www.kuopio.fi/hyvinvointi) perusteella tarvitaan muutoksia toimintatavoissa ja vaikuttavia toimenpiteitä samoissa, viime vuonna todetuissa, hyvinvointihaasteissa:

- ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön (erityisesti nuoret)
- väkivallan ehkäisyyn
- ylipainon ennaltaehkäisyyn (erityisesti nuoret pojat) hyvään ravitsemukseen ja ruokakasvatukseen
- yksinäisyyden vähentämiseen.

Kuopio on turvallinen, työttömyysaste on vähentynyt ja kuntalaisten osallistumiskanavia on kehitetty. Liikunnan harrastaminen on lisääntynyt ja liikuntapaikkoja on runsaasti suhteessa asukasmäärään. Kehitetään asuinalueitaista hyvinvointikertomusta ja –suunnitelmaa. Tavoitteena on saada tarkempaa tietoa eri alueiden hyvinvoinnin edistämisen tarpeista toimenpiteiden kohdistamiseksi paremmin.

1.2. Taloudelliset lähtökohdat

1.2.1. Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön syksyn 2019 taloudellisen katsauksen mukaan talouskasvu näyttää vielä lähiaikoina myönteiseltä huolimatta kansainvälisen talouden heikoista uutisista. Maailmantalouden kasvu on hidastunut kauppakonflikteihin liittyvän epävarmuuden takia. Vuonna 2019 Suomen bruttokansantuotteen kasvuksi arvioidaan 1,5 %. Viennin kasvu on vaisua Euroopan talousnäkymien säilyessä epävarmoina. Yksityisten investointien ja asuinrakennusinvestointien arvioidaan kääntyvän laskuun vuoden 2019 aikana. Tuotannollisten investointien kasvu hidastuu kansainvälisen talouden suhdanteen heikentyessä. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee ansiotason nousu sekä työllisyyden koheneminen. Työllisyysasteen ennakoitaan nousevan 72,5 prosenttiin. Työttömyys alentuu edelleen, mutta hitaasti. Ennuste koko vuoden työttömyysasteeksi on 6,5 %.

Talouskasvu hidastuu 1 prosenttiin vuonna 2020. Toimintaympäristön epävarmuus heijastuu suomalaisten yritysten ja kuluttajien odotuksiin. Julkisen kulutuksen ja investointien merkitys BKT:n kasvulle korostuu varsinkin ensi vuonna. Viennin kasvu jatkuu maltillisena, keskeisten talouksien väliset kauppajännitteet heijastuvat maailmankauppaan ja vaikuttavat välillisesti Suomen vientiin. Investointien kasvu jää vaatimattomaksi. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu. Talouskasvun hidastuminen ja nimellispalkkojen nousu heikentävät asteittain työllisyyden kasvua. Kuluttajahintaindeksin muutokseksi arvioidaan 1,4 %.

Vuonna 2021 bruttokansantuotteen kasvuksi valtiovarainministeriö ennustaa 0,9 %. Tuotannollisten investointien näkymät ovat pidemmällä ajalla varsin hyvät, koska valmisteilla on monia suuria hankkeita. Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän noin 3 prosentin vuosittaista kasvuvauhtia. Inflaatiopaineiden odotetaan kasvavan hitaasti, kun ansiotason nousun odotetaan heijastuvan hintoihin ja kulutuskysyntä kasvaa tasaisesti. Työllisyysaste nousee 73,4 prosenttiin vuoden 2021 mennessä työikäisen väestön edelleen vähentyessä.

Julkisessa taloudessa on rakenteellinen alijäämä, joka valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kasvaa lähivuosina. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen pysyy vuosikymmenen vaihteeseen saakka 60 prosentin tuntumassa, mutta kääntyy sen jälkeen kasvuun. Julkista taloutta heikentävät vaimeneva talouskasvu, väestön ikääntymisestä aiheutuva menojen kasvu sekä hallitusohjelman mukaiset menonlisäykset. Hallitusohjelman mukaan ns. tulevaisuusinvestointeja voidaan toteuttaa enintään 3 miljardilla eurolla. Alhainen korkotaso pienentää julkisen velkasuhteen kasvupainetta lähivuosina, mutta ei helpota julkisen talouden tasapainottamista.

Kansantalouden lukuja 2018–2023 (Taloudellinen katsaus, Valtiovarainministeriö 7.10.2019)

	2018	2019*	2020*	2021*	2022*	2023*
BKT määrän muutos, %	1,7	1,5	1,0	0,9	0,9	0,7
Työttömyysaste, %	7,4	6,5	6,3	6,2	6,3	6,5
Työllisyysaste, %	71,7	72,5	73,0	73,4	73,4	73,1
Julkisyhteisöjen rakenteellinen jäämä, % BKT:stä	-1,0	-1,3	-1,4	-1,6	-1,6	-1,4
Julkisyhteisöjen velka, % BKT:stä	58,9	58,8	58,8	59,7	60,6	61,6
Valtionvelka, % BKT:stä	44,8	44,4	43,9	44,3	44,5	44,9

*Ennuste

1.2.2. Kuntatalous

Kuntien ja kuntayhtymien tuloslaskelma vuosina 2017-2023, mrd. €

Kuntatalouden tuloslaskelma Tilastokeskuksen tilinpäätösaineiston ja Valtiovarainministeriön ennusteen mukaisena:

Tuloslaskelman erä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatulot	9,22	9,30	9,43	9,62	9,74	9,94	10,14
Toimintamenot	-36,72	-37,87	-39,32	-40,89	-42,23	-43,68	-44,98
Toimintakate	-27,50	-28,57	-29,89	-31,27	-32,49	-33,74	-34,84
Verotulot	22,55	22,43	22,93	24,44	25,01	25,77	26,52
Valtionosuudet	8,54	8,50	8,53	9,43	9,89	10,33	10,67
Rahoituserät, netto	0,37	0,31	0,37	0,36	0,32	0,28	0,16
Vuosikate	3,96	2,67	1,95	2,97	2,74	2,64	2,50
Poistot ja arvonalent.	-2,82	-2,82	-2,92	-3,02	-3,12	-3,22	-3,32
Satunnaiserät, netto	0,14	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Tilikauden tulos	1,28	-0,08	-0,90	0,02	-0,31	-0,51	-0,75
muutos-%:							
Toimintatulot	-1,4	0,9	1,4	2,0	1,2	2,1	2,0
Toimintamenot	-1,1	3,1	3,8	4,0	3,3	3,4	3,0
Verotulot	2,0	-0,5	2,2	6,6	2,3	3,0	2,9
Valtionosuudet	-3,3	-0,5	0,4	10,6	4,9	4,4	3,3
Vuonna 2017 toimintatuloja ja menoja sekä valtionosuuksia pienentää perustoimeentulotuen laskutuksen ja maksatuksen siirto Kelalle sekä kiky-sopimus.							
Lähteet: vuodet 2017 - 2018 Tilastokeskus, vuosien 2019-2023 arviot VM 7.10.2019							

Kuntatalous heikkeni selvästi vuonna 2018. Toimintakate heikkeni lähes 1,1 mrd. euroa ja vuosikate noin 1,3 mrd. euroa. Vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja ja arvonalentumisia eikä nettoinvestointeja. Kuntatalouden heikkenemisen taustalla oli se, että toimintamenojen kasvu nopeutui ja investoinnit kasvoivat erityisesti kunnissa. Talouden ja työllisyyden hyvästä kehityksestä huolimatta verotulot kääntyivät laskuun mm. ennakoituja korkeampien veronpalautusten vuoksi ja valtionosuudet vähenivät.

Vuonna 2018 negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä kasvoi selvästi. Vuosikate oli negatiivinen 43 kunnassa, kun edellisvuonna tällaisia kuntia oli vain neljä. Tilikauden tulos oli negatiivinen yhteensä 200 kunnalla. Kuntatalouden heikentyminen näkyi myös kuntayhtymien ja kuntakonsernien tilinpäätöksissä. Sekä alijäämäisten kuntayhtymien määrä, että kuntayhtymien taseeseen kertyneen alijäämän määrä lähtivät vuonna 2018 jälleen kasvuun. Kuntakonsernien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni puolestaan lähes 1,2 mrd. eurolla edellisvuoteen verrattuna ja vuosikate oli negatiivinen 13 konsernilla, kun vuotta aikaisemmin se oli positiivinen kaikilla kuntakonserneilla.

Kuluvan vuoden taloudelliset tunnusluvut tulevat olemaan kuntataloushistorian surkeimmat. Kuluvaa vuotta painaa tulopohjan heikkous niin valtionosuuksien kuin verotulojen kehityksessä. Verotulojen kertymään ovat vaikuttaneet useat tekijät, joiden ennustaminen ja ennakointi on ollut hankalaa. Veroennustetta alentaa suhdannenäkymien heikentymisen lisäksi verotuksen järjestelmämuutokset. Siirtyminen verotuksen joustavaan valmistumiseen vaikuttaa verojen kertymisrytmiin. Tuloverojen kertymistä hidastavat myös ennakonpidätysmenettelyn muutokset ja tulorekisterin käyttöönottoon liittyvät ilmoitusongelmat, jotka siirtävät verojen kertymistä vuodelle 2020 ja joita kumpaakaan ei pystytty riittävästi ennakoimaan. Suomen Kuntaliitto heikensi vuoden 2019 kunnallisveroennustetta 600 milj. eurolla em. perusteilla.

Vuosina 2020–2023 kuntien toimintamenojen kasvuksi arvioidaan keskimäärin 3,4 prosenttia vuosittain. Menokasvua lisäävät palvelutarpeen kasvu ja hallitusohjelman lisäykset kuntien peruspalveluihin. Kunta-alan ansiokehityksen oletetaan mukailevan koko kansantalouden vajaan 3 prosentin vuotuista ennustettua ansiokehitystä. Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino pysyy vuosina 2020–2023 mittavana.

Pääministeri Antti Rinteen hallitus kohdentaa merkittäviä lisäpanostuksia sosiaali- ja terveystalouteen ja koulutukseen. Keskeisiä toimia ovat muun muassa oppivelvollisuuden pidentäminen, vanhuspalveluiden henkilöstömitoitus, subjektiivisen päivähoito-oikeuden palauttaminen ja ryhmäkokojen pienentäminen sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelurakenteen kehittäminen. Pysyvät menolisäykset on suunniteltu toteutettavan etupainotteisesti, ja niiden arvioidaan olevan vuoden 2023 tasossa noin 500 milj. euroa. Niiden lisäksi hallitus toteuttaa kertaluonteisia panostuksia, jotka lisäävät menoja määräaikaisesti vuosina 2020–2022.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaan valtionosuus uuteen tai laajenevaan tehtävään on 100 %. Lisäksi hallitusohjelman mukaan kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisääviin tai laajentaviin toimenpiteisiin osoitetaan täysi valtionrahoitus tai vastaavasti muita tehtäviä tai velvoitteita poistetaan. Kun otetaan lisäksi huomioon aiemmin päätetyt toimenpiteet, valtion toimenpiteiden vaikutus on nettomääräisesti kuntataloutta 304 milj. euroa vahvistava vuonna 2020.

Kuntien ja kuntayhtymien rahoituslaskelma vuosina 2017-2023, mrd. €

Kuntatalouden rahoituslaskelma Tilastokeskuksen tilinpäätösaineiston ja Valtiovarainministeriön ennusteen mukaisena:

Rahoituslaskelman erä	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	3,96	2,67	1,95	2,97	2,74	2,64	2,50
Satunnaiset erät, netto	0,14	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Tulorahoituksen korjauserät	-0,53	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57	-0,57
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-4,63	-4,84	-5,19	-5,37	-5,50	-5,58	-5,57
Rahoitusosuudet investointeihin ja investointien myyntitulot	1,19	0,97	1,01	1,03	0,97	0,91	0,91
Toiminnan ja investointien rahavirta	0,13	-1,71	-2,74	-1,87	-2,29	-2,53	-2,67
Rahoituksen rahavirta							
Antolainojen muutokset	-0,06	-0,04	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2,27	2,83	4,91	4,09	4,56	4,85	5,04
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2,01	-2,04	-2,10	-2,15	-2,20	-2,25	-2,30
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,12	0,22					
Rahavarojen muutos	0,72	-0,36					
Rahavarat 31.12.	6,40	6,04	6,04	6,04	6,03	6,03	6,04
Lainakanta 31.12.	18,42	19,44	22,25	24,19	26,54	29,14	31,88

Lähteet: vuodet 2017 - 2018 Tilastokeskus, vuosien 2019-2023 arviot VM 7.10.2019

Toiminnan ja investointien rahavirta heikkeni selvästi vuonna 2018, kun vuosikate heikkeni ja investointimenot kasvoivat. Toiminnan ja investoinnin rahavirta heikkenee edelleen vuonna 2019 ja se muodostuu 2,7 mrd. euroa negatiiviseksi. Vuonna 2020 sen arvioidaan parantuvan, kun vuosikate paranee.

Kuntatalouden nettoinvestoinnit olivat vuonna 2018 hieman yli 3,8 mrd. euroa, josta peruskuntien osuus oli 2,8 mrd. euroa ja kuntayhtymien osuus 1 mrd. euroa. Vuoteen 2017 verrattuna peruskuntien investointien määrä kasvoi 400 milj. eurolla. Kuntien investointeja kasvattivat erityisesti suuret liikennehankkeet sekä sosiaali- ja terveystoimen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rakennushankkeet. Vaikka kuntayhtymien investoinnit laskivat hieman vuonna 2018, pysyi niiden taso kuitenkin korkeana, sillä kuntayhtymien, erityisesti sairaanhoitopiirien investoinnit kasvoivat vuonna 2017 yli 235 milj. eurolla.

Kuntatalouden lainakanta (poistettu sisäiset lainat) kasvoi vuoden 2017 noin 18,4 mrd. eurosta 19,4 mrd. euroon vuonna 2018. Kasvua oli 1 mrd. euroa eli 5,6 prosenttia. Lainakantaansa kasvattivat sekä kunnat että kuntayhtymät. Lainakannan kasvu jatkuu edelleen lähivuosina kiihtyvällä tahdilla.

Pääministeri Antti Rinteen hallitus on sitoutunut siihen, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023. Tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi kuntatalouden tilanteen kohentamista. Julkisen talouden ennusteen perusteella rahoitusasematavoitteen saavuttaminen edellyttäisi paikallishallinnon sopeutusta noin 1,8 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla. Hallitusohjelma tukeutuu 75 prosentin työllisyysastetavoitteen saavuttamiseen. Työllisyyttä edistävät toimet hyödyttävät myös kuntataloutta, mutta kuntatalouden vakauden turvaaminen edellyttää myös rakenteellisia uudistuksia sekä kuntien omia sopeutus-toimia. Rahoitusasematavoitteen saavuttamisen tukemiseksi hallitus asettaa kuntatalouden sitovan euromääräisen menorajoitteen, jolla rajoitetaan valtion toimenpiteistä kuntatalouden toimintamenoihin aiheutuvaa painetta. Menorajoite koskee valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvaa menojen muutosta.

Kuntatalousohjelman 2020-2023 mukaan kuntatalouden sopeutustarve on suuri. Hallituksen mahdolliset työllisyyttä edistävät toimet hyödyttäisivät myös kuntataloutta, mutta kuntatalouden vakauden turvaaminen edellyttää myös rakenteellisia uudistuksia. Lisäksi kuntien tulee jatkaa omia taloutta vahvistavia toimiaan.

1.2.3. Kuopion kaupungin talous

Syyskuun kuukausiraportin tuloslaskelma:

TULOSLASKELMA, koko kaupunki, M€				
	Alkuperäinen TA 2019	TA+TAMU 2019	Ennuste 2019	Erotus/TA+TAMU (+) paremmin (-) huonommin
Toimintatuotot	343,6	326,0	325,4	-0,6
Toimintakulut	-992,8	-975,2	-991,3	-16,0
Toimintakate	-649,2	-649,2	-665,8	-16,6
Verotulot	477,3	477,3	460,7	-16,6
Valtionosuudet	196,5	196,5	203,2	6,7
Rahoitustuotot ja -kulut	8,5	8,5	10,5	2,0
Vuosikate	33,1	33,1	8,5	-24,6
Poistot ja arvonalentumiset	-51,5	-51,5	-52,0	-0,5
Satunnaiset erät	4,5	4,5	4,5	0,0
Tilikauden tulos	-13,9	-13,9	-39,0	-25,1
Tilinpäätöserät	0,2	0,2	0,2	0,0
Tilikauden yli-/alijäämä	-13,7	-13,7	-38,8	-25,0

Kuluvan vuoden syyskuun kuukausiseurannan mukaan tilikauden alijäämäksi muodostuu 38,8 milj. euroa, kun sekä alkuperäinen talousarvio että muutettu talousarvio ovat 13,7 milj. euroa alijäämäisiä. Tulosta heikentävät sairaanhoitopiirin alijäämien kattaminen ja verotulojen talousarviota merkittävästi heikompi toteutumaennuste. Vastaavasti ennustetta parantavat valtionosuuksien sekä rahoitustuottojen ja -kulujen toteutumaennusteet.

Kuopion Vesi Liikelaitoksen omistusjärjestelyt vuodenvaihteessa 2019-2020 tuovat arviolta 93 milj. euroa kirjanpidollista myyntivoittoa tulokseen, sitä ei ole huomioitu ennusteessa.

1.3. Kuopion strategia vuoteen 2030 ja tavoitteet vuodelle 2020

Kuopion kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Kuopion strategian 11.12.2017. Strategia määrittää Kuopion kehittämisen suuntaviivat lähivuosiksi. Strategian aikajänne ulottuu vuoteen 2030. Visio ja strategiset päämäärät kuvaavat kaupungin tulevaisuuden tahtotilaa eli sitä millaiseksi Kuopion halutaan kehittyvän. Strategia sisältää valintoja; asioita, joissa meidän tulee kaupunkina yhdessä kumppaneiden kanssa onnistua, jotta haluttu tulevaisuus toteutuu. Strategia määrittää myös toimintatavat, joilla varmistetaan strategian toteutumista. Strategian toimeenpanon tukena ovat strategian toimenpideohjelmat ja muut suunnitelmat.

Strategiaa ja yhteisiä suuntaviivoja tarvitaan muuttuvassa toimintaympäristössä. Myös kuntalaki edellyttää, että jokaisessa kunnassa on oltava voimassa oleva kuntastrategia ja se on tarkistettava vähintään kerran valtuuston toimikaudessa. Tällä halutaan korostaa erityisesti valtuuston roolia kunnan strategisena johtajana ja toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteiden määrittäjänä. Valtuusto arvioi strategian toteutumista joka vuosi keväällä strategiaseminaarissa, asettaa tavoitteita ja tekee tarvittaessa muutoksia strategiaan.

Strategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen.

Kuopion strategia on kaupunkiyhteisön strategia ja se ohjaa koko kaupunkikonsernin toimintaa. Kaupunkikonsernin lisäksi keskeisiä kumppaneita strategian toteuttamisessa ovat yritykset, järjestöt ja yhteisöt sekä tietysti kuntalaiset. Merkittävistä investoinneista ja päätöksistä on tehtävä strategiavaikutusten arviointi. Toimielinten päätösten perusteluista tulee käydä esille, miten esitetty asia vaikuttaa Kuopion strategian toteutumiseen.

Tähän strategiaosaan on koottu valtuustoon nähden sitovat kaupunkistrategiaa vuonna 2020 toteuttavat tavoitteet. Palvelualueiden käyttösuunnitelmissa strategian tavoitteita täsmennetään toimenpiteillä. Strategian toteutumisen seuranta toteutetaan osana talousarvion seurantaa kesäkuun osavuosiseurannassa ja tilinpäätöksessä.

Kuopion strategia löytyy kaupungin verkkosivuilta osoitteesta: <https://www.kuopio.fi/fi/strategia>

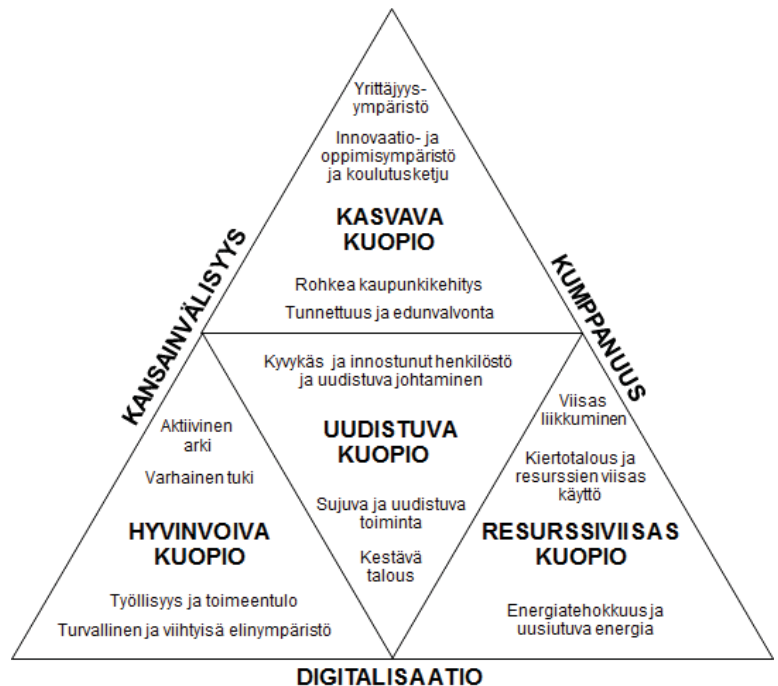
Kuopio 2030

Hyvän elämän pääkaupunki

Terveyttä, elinvoimaa ja arjen rikkautta

Visiota täsmentävät päämäärät

- Kestävästi kasvava miljoonan ihmisen keskus – 200 000 asukasta vuonna 2040.
- Uudistuva ja kansainvälinen elinkeinoelämä sekä hyvä yritysilmasto.
- Savilahti – Euroopan kiinnostavin oppimis- ja innovaatioympäristö.
- Suomen nopeimmin kehittyvä kokous-, tapahtuma- ja matkailualue.
- Terveys-, ympäristö- ja hyvinvointiosaamisen edelläkävijä.
- Ympäristöltään ainutlaatuinen ja innostava. Paras paikka lapsille.

Toimintatapa: Lupa tehdä toisin.

Avoimesti. Innostavasti. Yhdessä. Asukasta varten.

1.3.1 Sitovat tavoitteet

1. KASVAVA KUOPIO		
1.1. Kilpailukykyinen yrittäjisympäristö		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
yritysystävällisyys /ELPO-mittaristo	Kuopio säilyttää asemansa yritysystävällisten kärkikaupunkien joukossa.	Kaikki palvelualueet
yritysten työvoiman saatavuus (kysely), väestökehitys, ulkomaan kansalaiset ja vieraskieliset (%) väestöstä, oppilaitoksista valmistuneista jää alueelle (%), tarjotut harjoittelu- ja kesätyöpaikat	Edistetään opiskelu- ja työperäistä muuttoa ja maahanmuuttoa Kuopioon sekä ulkomaalaisten ammattiosajien sitoutumista alueeseen.	Kaikki palvelualueet
tonttivaranto	Huolehditaan riittävästä ja monipuolisesta yritystonttitarjonnasta.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
uudet yritykset, työpaikkakehitys, liikevaihto, vienti ja palkkasumma	Kehitetään edelleen yrityksille suunnattuja palveluja yhteistyössä kumppanien kanssa.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
matkailijoiden yöpymiset	Kehitetään matkailun ja tapahtumien toimintaympäristöä (Puijo, Tahko, Kuopionlahti, Matkustajasatama)	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
1.2. Vetovoimainen innovaatio- ja oppimisympäristö sekä laadukas koulutusketju		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
tutkimus- ja kehittämisrahoitusrahoitus, kaupungin panostus innovaatio-toimintaan	Innovaatioympäristön synergia toimii ja tukee start up -toimintaa sekä yritysten kansainvälistymistä.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
käynnissä olevat kehittämisshankkeet	Savilahden ICT-ympäristöä kehitetään avoimeksi ja yritystoimintaa edistäväksi.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue

1.3. Kuopion tunnettuus ja edunvalvonta		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
edunvalvonnan vaikuttavuus	Viestintää ja edunvalvontaa kehitetään systemaattisesti edelleen (vaikuttamisen kohteet, vaikuttavuusviestintä, yhteistyö)	Kaikki palvelualueet
1.4. Rohkea kaupunkikehitys, elinvoimainen kaupunkikeskusta, monimuotoinen kaupunkikulttuuri		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
rakentamisen määrä, kaupunkikeskustan väestömäärä ja työpaikamäärä, kaupunkikeskustan elinvoimaluku	Kaupunkikeskustan täydennysrakentaminen jatkuu.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue
kaupunkikeskustan elinvoimaluku, uudet tapahtumat	Aktivoidaan kaupunkikeskustan tapahtumatoimintaa yhdessä järjestöjen yms. kanssa.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue
Savilahden rakentamisen eteneminen	Savilahden toteutus etenee suunnitellun mukaisesti.	Kaupunkiympäristön palvelualue
Savilahden näkyvyys	Savilahden tunnettuutta edistetään markkinoinnin ja viestinnän keinoin.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
2. HYVINVOIVA KUOPIO		
2.1. Aktiivisuuteen innostava arki		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
harrastusmahdollisuuksien saavutettavuus, harrastuksen hinnan kokeminen, liikunnan harrastaminen, kulttuuriharrastuksiin osallistuminen	Mahdollistetaan harrastaminen lapsille ja nuorille mm. siirtämällä harrastamisen painopistettä koulupäivän yhteyteen.	Kaupunkiympäristön palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue
Uudistuksen eteneminen	Uudistetaan liikunnan avustus- ja maksupolitiikkaa.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue;
Toteutetut toimenpiteet	Tehostetaan hyvinvointimarkkinointia.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Elinvoima- ja konsernipalvelut

2.2. Varhainen tuki		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
lasten ja nuorten kokema perheen yhdessä viettämisen ajan riittävyys (kouluterveyskysely) huostaanotossa vuoden aikana olleet 0-17v, % vastaavan ikäisestä väestöstä, lastensuojelun tehostetussa perhe-työssä, % lapsiperheistä	Lapsiperheiden hyvinvointia edistetään tukemalla vanhemmuutta eri keinoin. Perhekeskusmallin toiminta alkaa vuoden 2020 aikana.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelu-alue; Perusturvan palvelu-alue; Terveystuolun palvelu-alue
nuorten huolta herättävä toiminta	Päihteiden käyttö vähenee ja mielen hyvinvointi lisääntyy. Painopiste on erityisesti syrjäytymisuhan alla olevien nuorten hyvinvoinnin edistämässä.	Kaikki palvelualueet
2.3. Työllistyminen ja toimeentulo		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
pitkäaikaistyöttömien määrä, nuorisotyöttömien määrä, työttömyysaste, työllisyysaste, työkyyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, koulutuspaikan ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät. Kehitetään työllisyyttä edistäviä moniammatillisia ohjaus- ja neuvontapalveluja (ns. ohjaamo-toiminta.)	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kasvun ja oppimisen palvelu-alue; Perusturvan palvelu-alue; Terveystuolun palvelu-alue; Kaupunkikonserni
2.4. Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
monikäyttöisten tilojen määrä, tilojen käyttöaste	Kaupungin tilat ovat helposti asukkaiden ja järjestöjen käytössä.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelu-alue; Kasvun ja oppimisen palvelu-alue; Tilakeskus
monikäyttöisten tilojen määrä, tilojen käyttöaste	Tilojen suunnittelussa otetaan huomioon tilojen monikäyttöisyys.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelu-alue; Kasvun ja oppimisen palvelu-alue; Tilakeskus
kaavoitetusta alueesta, luonnon koettu merkitys hyvinvoinnin kannalta	Luonnon saavutettavuutta parannetaan mm. viestinnän keinoin ja kehittämällä luontokohteita ja puistoja asukkaiden kohtaamispaikkoina.	Elinvoima- ja konsernipalvelu; Kaupunkiympäristön palvelu-alue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelu-alue

3. RESURSSIVIISAS KUOPIO		
3.1. Viisas liikkuminen		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
kaupungin henkilökunnan etätyöpäivien lukumäärä, etätyöskentelypisteet (lkm)	Edistetään edelleen etätyön tekemismahdollisuuksia ja vähennetään liikkumistarvetta.	Kaikki palvelualueet
kaupunkiliikenteen matkustajamäärä	Edistetään joukkoliikenteen vähäpäästöisyyttä ja parannetaan toimintaedellytyksiä.	Kaupunkiympäristön palvelualue
pyöräilyn ja jalankulun osuus tehdyistä matkoista	Huolehditaan kävely- ja pyöräilyväylien kunnossapidon ympärivuotisesta laadusta.	Kaupunkiympäristön palvelualue
3.2. Kiertotalous ja resurssien viisas käyttö		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
jätteen määrä, rakentamisen jätteiden hyödyntämisen osuus kaupungilla ja konserniyhtiöissä (%)	Sisällytetään resurssiviisaus hankintaprosesseihin koko konsernissa ja koulutetaan henkilökuntaa.	Kaikki palvelualueet; Sansia
uusiomateriaalien käyttöosuus uusissa rakenteissa ja rakennuksissa	Uusiomateriaalien käyttöä lisätään suunnitelmallisesti rakentamisessa.	Tilakeskus; Kaupunkikonserni
syntyneen ruokahävikin määrä (kg/€),	Ruokahävikin seuranta laajennetaan kaikkiin kaupungin tiloissa toimiviin ruokapalvelupisteisiin.	Servica
3.3. Energiatehokkuus ja uusiutuva energia		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
kasvihuonekaasupäästöt, aurinkoenergian ja muun uusiutuvan energian tuotantomäärä (MWh/v)	Hyödynnetään älyenergiaverkkoja ja automaatiota entistä paremmin energiatehokkuuden lisäämiseksi.	Tilakeskus
uusiutuvan energian osuus sähkön ja lämmön hankinnasta sekä omasta tuotannosta	Tarkastellaan uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämismahdollisuudet kaikissa peruskorjaus- ja uudiskohteissa sekä uusilla rakentamisalueilla.	Tilakeskus; Kaupunkikonserni
vähäpäästöisten ajoneuvojen lukumäärä	Kuljetushankintojen kilpailutuksessa suositaan vähäpäästöisiä käyttövoimia. Ajoneuvohankinnoissa tulee selvittää ensisijaisesti vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintamahdollisuus.	Kaupunkikonserni; Kaikki palvelualueet

4. UUDISTUVA KUOPIO		
4.1. Kyvykäs ja innostunut henkilöstö ja uudistuva johtaminen		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
sairauspoissaolot pv/htv, työtyytyväisyys, korvaavan työn malli käytössä	Henkilöstön työhyvinvointi paranee ja sairauspoissaolot vähenevät kaupunkitasoisesti 15,1 pv/htv tasolle.	Kaikki palvelualueet
uudistuksen eteneminen	Poliittisen johtamisjärjestelmän uudistamistyötä viedään eteenpäin luottamushenkilöiden johdolla.	Kaupungin johto
4.2. Sujuva ja uudistuva toiminta		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
kokeilut ja kehittämishankkeet	Kehitetään tiedolla johtamista (tiedon kerääminen, analysointi ja hyödyntäminen, mittarit) kaupunkitasoisesti, jotta se palvelee paremmin toiminnan, palvelujen ja palveluverkostojen suunnittelua ja seurantaa.	Kaikki palvelualueet
kunnan digitalisaatioaste, hankkeiden eteneminen, asiakaspalaute	Palvelujen saavutettavuuden ja sujuvuuden parantaminen digitalisaation avulla. Laaditaan digitalisaation tiekartta ja viedään eteenpäin toimintaa ja palveluja uudistavia digihankkeita.	Kaikki palvelualueet
osaamiskartoitukset	Parannetaan henkilöstön digitaalista kyvykkyyttä.	Kaikki palvelualueet
osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin tyytyväisten osuus, kuntalais- ja asiakaspalauteiden määrä	Kehitetään keskeisen kaupunkialueen osallisuuden ja vaikuttamisen toimintamalleja. Parannetaan kuntalaisviestintää matkan kynnyksen vaikuttamistavoista.	Kaikki palvelualueet
4.3. Kestävä talous		
Mittari	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Vastuutaho
investointien kustannusarvioiden pitävyys	Investointien hankesuunnitteluprosessi uudistetaan.	Kaikki palvelualueet
lainamäärä €/asukas, lainanhoitokyky, taseen ulkopuoliset sopimusvastuut, vuokratkustannusten kasvu	Selvitetään vaihtoehtoisia investointimalleja kokonaistalouden huomioiden investointitason pienentämiseksi.	Tilakeskus; Kaikki palvelualueet
tilikauden tulos, toimintakatteen kasvu%, toimintakulujen kasvu%	Talousarvioon sisältyvä 6 M€:n henkilöstömenojen säästötavoite toteutuu.	Kaikki palvelualueet
tilikauden tulos, toimintakatteen kasvu%, toimintakulujen kasvu%	Laaditaan kaupungin talouden tasapainotussuunnitelma suunnittelukaudelle.	Kaikki palvelualueet

1.3.2. Liikelaitokselle asetetut tavoitteet

Kaikkia liikelaitoksia koskevaksi valtuustoon nähden sitovaksi tavoitteeksi asetetaan:

- 1) resurssiviisas toimintatapa ja toimintatavan mahdollistaminen muille
- 2) osallistuminen pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn
- 3) työhyvinvoinnin parantaminen (mittarina sairauspoissaolojen väheneminen)

Näiden tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan yhteisöjen johdon katsauksessa.

Liikelaitos	Mittari	Tavoite 2020
Kuopion Kuntatekniikka-liikelaitos Mestar	Vuosikate / poistot, % Korvaus peruspääomasta Nettoinvestoinnit	Vuosikate kattaa poistot 255 000 euroa 669 000 euroa

1.4. Konserniyhteisöt

1.4.1. Kuopion kaupunkikonsernin olennaiset tulevat tapahtumat ja taloudelliset riskit

Kaupunkikonsernissa on toteutettu ja tullaan taloussuunnitelmakaudella toteuttamaan omistusjärjestelyjä, joiden myötä uudistetaan palvelurakennetta ja toimintatapoja. Osa järjestelyistä tuo kirjanpidollista voittoa, mutta kaikkien järjestelyjen tarkoituksena on luoda toiminnallisesti kestävämpiä kokonaisuuksia. Järjestelyissä otetaan huomioon myös meneillään oleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus.

Kuopion Vesi Liikelaitos lakkaa 31.12.2019 ja jatkaa toimintaansa Kuopion Vesi Oy-nimisenä osakeyhtiönä 1.1.2020. Yhtiön omistajia ovat Kuopion kaupunki (84 prosenttia) ja Siilinjärven kunta (16 prosenttia).

Kuntatekniikkaliikelaitos Mestar toimii tällä hetkellä liikelaitosmuodossa ja tuottaa kuntatekniikan palveluita kaupunkikonsernille. Palvelutuotannossaan liikelaitos tekee tiivistä yhteistyötä alueen yritysten kanssa. Liikelaitosmuodossa harjoitettuna toiminnassa on haasteita lainsäädännön ja markkinoiden toimivuuden näkökulmasta. Kuopion kaupunki on yhtiöittämissä liikelaitos Mestarin liiketoimintaa siten, että yhtiön perustamispäätös tehdään keväällä 2020 vuoden 2019 tilinpäätöslukujen valmistuttua ja uusi yhtiö aloittaa toimintansa 1.1.2021. Yhtiön perustamispäätöksessä tullaan huomioimaan myös Mestarin palveluja käyttävien konserniyhteisöjen omistusosuudet.

Kuopion Energia Oy:n ja Savon Voima Oyj:n yhdistymisestä neuvoteltiin vuoden 2019 aikana, loppuvuodesta neuvottelut ovat olleet keskeytyksissä.

Kuopion kaupungin ja Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin yhdessä omistaman Kiinteistö-KYS Oy:n osakkeiden kaupasta on neuvoteltu Niiralan Kulma Oy:n kanssa. Osakkeiden myynti tultaneen toteuttamaan vuoden 2020 aikana.

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:llä ja Niiralan Kulma Oy:llä on suunnitelmissa toteuttaa uusia asuinrakennuksia. Toteutuessaan nämä kasvattavat konserniveikaa. Savonia-ammattikorkeakoulu oy rakentaa Savilahden alueelle uusia toimitiloja. Rakentaminen toteutetaan yhtiön omin varoin.

Konserniyhtiöiden omaan arviointiin perustuen kaupungin konserniyhteisöille antamiin takauksiin ei kohdistu takausvastuun realisointiriskeä. Vuodelle 2020 on ennakoitu yksi uusi takaus, joka kohdistuu Niiralan Kulma Oy:n toimitilarakentamiseen.

1.4.2. Konserniyhteisöille asetetut tavoitteet 2020

Kaikkien konserniyhteisöjen tulee omalla toiminnallaan tukea kaupungin strategian toteutusta.

Kaikkia konserniyhteisöjä koskee seuraavat yhteiset tavoitteet:

- Kuopion kaupungin työllisyyden parantaminen
- resurssiviisaus ja kiertotalouden toimintaperiaatteiden toteuttaminen.

Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan johdon katsauksessa.

Kuopion Energia Oy konserni

Tehtävä: Sähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 88 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 150

Mittari	Tavoite 2020
Uusien pientaloalueiden liittymisaste on vähintään kullekin alueelle tehdyn kannattavuusselvityksen raja-arvon mukainen	Noudatetaan kunkin alueen kaukolämmityksen kannattavuusselvitysten raja-arvoja <ul style="list-style-type: none"> - uudet pientalot yli 75% - muut uudet kuin pientalot yli 85 %
Savilahden alueen kaukojäähdytyslaitoksen käyttöönotto	<ul style="list-style-type: none"> - Käyttöönotto 31.5.2020 mennessä - Microkadun ja Viestikadun alueiden saaminen laitoksen tuotannon piiriin.
Savilahden alueen verkostosiirrot (sähkö, lämpö)	Savilahden alueen verkostosiirrot kaavan/kaupungin edellyttämässä laajuudessa ja aikataulussa huomioiden häiriöttömän energiahuollon vaatimukset (erityisesti lämmityskausi, öljyn käytön minimointi).
Fennovoima Oy:n osakeomistuksesta luopuminen	Fennovoima Oy:n osakeomistuksesta luovuttu.
Keskijänniteverkon kaapelointiaste	Keskijänniteverkon kaapelointiasteen kokonaistavoitteena 90 % (asemakaava-alueella 100 %). <ul style="list-style-type: none"> - 2020 tavoitetaso 83,5% - 2019 tavoitetaso 82 % - 2018 toteuma 80,5 %
Omavaraisuusaste	Omavaraisuusasteen tavoitetaso 40 % vuonna 2024. <ul style="list-style-type: none"> - 2020 tavoitetaso 28 % - 2019 tavoitetaso 26 % - 2018 toteuma 24,6 %
Tuloutus omistajalle	Omistajalle maksetaan korkoina, pääomanpalautuksena ja osinkoina yhteensä vähintään 11 milj. euroa.
Työllistymismahdollisuuksien tarjoaminen	<ul style="list-style-type: none"> - 20 kesätyöpaikkaa - harjoittelupaikkojen ja opinnäytetyömahdollisuuksien tarjoaminen - vuorotteluvapaiden hyödyntäminen

Mittari	Tavoite 2020
Energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvan energian käytön lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> - Biopolttoaineiden osuus 80 % strategiakauden loppuun mennessä - Kierrätyspuun osuus 100 GWh strategiakauden loppuun mennessä - Asiakkaiden hukka- ja ylijäämälämpöjen hyödyntäminen luomalla kaksisuuntaisen kaukolämpökaupan periaatteet ja hinnoittelu vuoden 2020 aikana - Kaukolämpöakun käyttöönotto 31.3.2020 mennessä - Aurinkolämmön hyödyntäminen kaukolämmön tuotannossa - Älykkään lämmityksen ohjauksen palvelun suunnittelu ja kaupallistaminen

Istekki Oy

Tehtävä: Tuottaa omistajilleen julkiseen terveydenhoitoon ja kuntien toimintaan liittyvien ja yhteistyötä tukevien informaatioteknologian (IT) ja lääketieteellisen tekniikan palveluja

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 31,87 %

Liikevaihtoarvio 2020: 130 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 640

Mittari	Tavoite 2020
Henkilöstötyytyväisyys	Henkilöstötyytyväisyys on parantunut vuodesta 2019.
Asiakaspohjan vahvistuminen	Istekin roolin säilyminen ja vahvistuminen vähintään kolmen maakunnan alueella sekä kunta- että sote -asiakkuuksissa.
Asiakas- ja loppukäyttäjätyytyväisyyden arviointitulokset	Kuntapalveluissa asiakastytyväisyys on parantunut vuoden 2019 tasosta.
Palvelujen hinnoittelu	Yhtiön tehokkuuden ja tuottavuuden parantamisen avulla vaikutetaan asiakkaiden palveluiden hintoihin.
Palvelujen laadun arviointitulokset	Tuotamme sovittuja palvelutasoja asiakkaillemme.
Tilikauden tulos	Tilikauden liikevoitto 1 %.

Kuopion Vesi Oy

Tehtävä: Toimittaa asiakkailleen hyvää talousvettä ja huolehtia viemäriverisien poisjohtamisesta ja käsitte-lystä.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 84 %

Liikevaihtoarvio 2020: 30,4 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 96

Mittari	Tavoite 2020
Tuloutus omistajalle	Omistajalle maksetaan korkoina 4,2 M€.
Kuopion Vesi Oy:n yhtiöittäminen	Kuopion Vesi liikelaitoksen ja Siilinjärven vesilaitoksen toimintojen yhtenäistäminen.
Toimintavarmuus	Verkostojen häiriötön toiminta ja laitosten lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen.
Vesihuoltoverkoston uudistaminen ja huoltaminen	Vesihuoltoverkoston saneeraaminen ja uusien vesihuoltoverkostojen rakentaminen investointisuunnitelman mukaisesti.
Henkilöstön työhyvinvointi	Sairauspoissaolopäivät eivät nouse v. 2019 tasosta.
Työllisyysmahdollisuuksien tarjoaminen	Tarjotaan harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja opiskelijoille.

Järviseudun Työterveys Oy

Tehtävä: Tuottaa kokonaisvaltaiset työterveyshuoltopalvelut omistajille ja järjestämisvastuun mukaiset työterveyshuoltopalvelut alueen yrityksille

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 61 %

Liikevaihtoarvio 2020: 7,7 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 72 htv

Mittari	Tavoite 2020
Tilikauden tulos	200 000 €
Palvelujen saatavuus	Sairausvastaanottojen tarjonta vastaa kysyntää sekä päivystysettä ajanvarausajoissa. Kiireettömän ajan saannin viive alle 7 vrk.
Henkilöstötyytyväisyys	Henkilöstötyytyväisyyden vahvistaminen tasolle, joka takaa JSTT Oy:n kyvyn kilpailla työterveyshuollon osajista.
Palvelujen laatu	Työterveyslaitoksen laatuverkoston käyttö. Työterveyshuollon prosessit kuvattu ja toimintatavat yhteneväiset kaikissa toimipisteissä.
Palvelutuotannon valvonta	Noudatetaan sisäisen valvonnan suunnitelmaa.

Kiinteistö-KYS Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen omistajien työsuhteasunnoiksi sekä elinkeinopoliittisin perustein

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 51,1 %, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri 48,8 %, Kiinteistö-KYS Oy 0,1 %

Liikevaihtoarvio 2020: 9,8 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 8

Mittari	Toteuma 2018	Tavoite 2019	Tavoite 2020
Asuntokannan käyttöaste	99,5 %	99 %	99 %
Ensisijainen asuttaminen kohdentuu omistajien konsernien henkilökuntaan ja elinkeinopoliittisesti kaupunkiin muuttaviin työntekijöihin.	90 %	90 %	90 %
Tilikauden tulos asuintalovarauksen jälkeen 0 €. Asuintalovarausta kerätään tuleviin korjauksiin enintään ARA-lainsäädännön edellyttämä määrä.	Tilikauden tulos 0 €. Asuintalovarausta ARA-kohteisiin 1,353 €/m ² /kk	Tilikauden tulos 0 €. Asuintalovarausta ARA-kohteisiin < 2 €/m ² /kk	Tilikauden tulos 0 €. Asuintalovarausta ARA-kohteisiin < 2 €/m ² /kk
Asuinneliövelka €/asm ²	572,70 €/asm ²	< 708 €/asm ²	< 708 €/asm ²
Omarahoitusosuus peruseräinvestoinneissa (% peruseräinvestointien kokonaiskustannuksista)	20 %	20 %	20 %
Liikevaihto	9,5 M€	9,8 M€	9,8 M€
Vakituisen henkilöstön määrä	8	8	8

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan koulu- ja päiväkotirakennuksia

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 0,8 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 0

Mittari	Tavoite 2020
Kiinteistöpalvelusopimuksen ehdot	Sopimukseen kuuluvat kiinteistöpalvelut toteutuvat sopimuksen mukaisesti, laatu ja hinta/tehokkuus.
Tilikauden tulos	Nollatulos

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan päiväkotirakennuksia

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 90,87 %

Liikevaihtoarvio 2020: 0,2 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 0

Mittari	Tavoite 2020
Kiinteistön kunto	Kiinteistöt pidetään käyttötarkoitustaan vastaavassa kunnossa.
Tilikauden tulos	Nollatulos

Kuopion Pysäköinti Oy

Tehtävä: Harjoittaa pysäköintiliiketoimintaa ja liiketilojen vuokrausta

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 3,4 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 7

Mittari	Tavoite 2020
Toripysäköinnin asiakasmäärät	Toripysäköinnin kävijämäärän kasvattaminen vuoden 2019 tasosta 720 000 - 730 000 kävijään vuodessa. (2019 n. 700 000 kävijää.)
Liiketilojen käyttöaste	Liiketilojen vuokrausaste on vähintään 90 %. (Vuonna 2019 vuokrausaste 90 %.)
Tilikauden tulos	Tilikauden tulos paranee 5 % vuoteen 2019 nähden.

Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä

Tehtävä: Ylläpitää kiinteistöä

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 0,4 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 0

Mittari	Tavoite 2020
Kiinteistön kunto	Kiinteistön kunnossapidossa noudatetaan pitkän tähtäimen kunnossapitosuunnitelmaa huomioiden tuleva stadionhanke.
Tilikauden tulos	Alle 40 000 € tulos.

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 10,5 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 17

Mittari	Toteuma 2018	Tavoite 2019	Tavoite 2020
Asuntokannan käyttöaste	93,5 %	96,5 %	96 %
Budjetoidut PTS-korjausluvut	0,53 €/asm ² /kk	0,03 €/asm ² /kk	0,09 €/asm ² /kk
Tilikauden tulos	0 €	0 €	0 €
Asuinneliövelka €/asm ²	657 €/asm ²	< 660 €/asm ²	< 754 €/asm ²
Erityisryhmien investointiavustuksen määrä (ei omarahoitusosuutta).	10 %	10 %	10 %
Liikevaihto	10,9 M€	11,6 M€	10,5 M€
Vakituisen henkilöstön määrä	20	17	17

Niiralan Kulma Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 100 %

Liikevaihtoarvio 2020: 45 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 154

Mittari	Toteuma 2018	Tavoite 2019	Tavoite 2020
Asuntokannan käyttöaste, koko yhtiö, Juankosken kohteet mukana	97 %	97 %	97,5 %
Erityisryhmien käytössä olevien kohteiden määrä			Yksi kohde
Tilikauden tulos	0 €	Positiivinen tulos	Tilikauden tulos > 0
Asuinneliövelka €/asm ²	475 €/asm ²	Alle 579 €/asm ²	Alle 585 €/asm ²
Omarahoitusosuus peruskorjausinvestoinneista (% peruskorjausten kokonaiskustannuksista)	20 %	20 %	20 %

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Tehtävä: Ammattikorkeakoululaissa määriteltyjen tehtävien hoitaminen

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 51 %

Liikevaihtoarvio 2020: 37,5 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 530

Mittari	Tavoite 2020
Nuorten tutkinto-opiskelijoiden 1. sijaiset hakijat / aloituspaikat	Tavoite ka 3 ensisijaista hakijaa/aloituspaiikat
Opintojen keskeyttäneiden määrä	Enintään 10 %
Suoritetut perustutkinnot	1 120 (tutkintokattokorien mukaisesti)
Suoritetut YAMK-tutkinnot	125

Mittari	Tavoite 2020
55 opintopistettä suorittaneiden osuus	62 % (perusjoukosta)
Toiminnan siirtymisen kustannukset ja toiminnan jatkuminen keskeytyksettä.	Taloudellinen ja onnistunut siirtyminen Savilahden kampukselle, siirtymisestä ei aiheudu arvioitua suurempia kustannuksia ja toiminta jatkuu sujuvasti keskeytyksettä.
Tilikauden tulos	Tilikauden tulos 1 milj. €

Servica Oy

Tehtävä: Tukipalvelujen tuottaminen Kuopion kaupungille ja P-S sairaanhoitopiirille

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 51 %

Liikevaihtoarvio 2020: 91,2 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 1 250

Mittari	Tavoite 2020
Asiakastytyväisyys	Asiakastytyväisyyskyselyn kokonaistulos suurempi kuin 3,61
Henkilöstön sairaus- ja tapaturma poissaolopäivät	2 poissaolopäivää / hlö pienempi kuin vuonna 2019
Tulos	Tilikauden tulos ennen veroja 2,5 M€ (0 % korotus omistajien hintoihin)
Sopimuslaadun toteutuminen	Laatupoikkeamat vähenevät vuodesta 2019, ISO9001 laatusertifiointi
Liikevaihto per tehty työpanos (HTV3 on tunnusluku, jossa kokonaistyöajasta on vähennetty kaikki poissaolot, sairauden, lomien, koulutuspäivien, työlomien, vuorotteluvapaiden yms. vuoksi.)	Liikevaihto/tehty työpanos (HTV3) kasvaa 0,5 % vuodesta 2019

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Tehtävä: järjestää jäsenkuntien puolesta laissa säädetty erikoissairaanhoito, kehitysvammaisten erityishoito, perusterveydenhuolto ja siihen kiinteästi liittyvä sosiaalitoimi sekä huolehtia laissa säädettyistä muista tehtävistä.

Omistussuhteet: Kuopion kaupunki 56 %

Liikevaihtoarvio 2020: 448 M€

Henkilöstömäärän arvio 2020: 4 465

Mittari	Tavoite 2020
Tilikauden ylijäämä	0 milj. euroa (2019 tavoite 2 milj. euroa)
Hoitojaksot	42 000 - 46 000 hoitojaksoa (2019 tavoite 45 000 - 48 000 hoitojaksoa)
Hoitopäivät	163 000 – 169 000 hoitopäivää (2019 tavoite 171 000 - 175 000 hoitopäivää)
Leikkaukset	22 000 - 25 000 leikkausta (2019 tavoite 22 000 - 25 000 leikkausta)
Avohoidon käynnit	510 000 - 540 000 avohoidon käyntiä (2019 tavoite 510 000 – 540 000 avohoidon käyntiä)

1.5. Talousarvion perustelut

1.5.1. Talousarvio

Tuloslaskelma kaupunki, taseyksiköt ja liikelaitokset yhteensä

	TP 2018	TA+TAMU 2019	Ennuste 2019	TA 2020	Muutos € TA20/ Enn19	Muutos % TA20/ Enn19	Muutos € TA20/ TP18	Muutos % TA20/ TP18
Toimintatulot	329,9	326,0	325,4	303,6	-21,8	-6,7 %	-26,3	-8,0 %
Toimintamenot	-950,0	-975,2	-991,3	-993,8	-2,5	0,3 %	-43,8	4,6 %
Toimintakate	-620,1	-649,2	-665,8	-690,2	-24,4	3,7 %	-70,1	11,3 %
Verotulot	441,3	477,3	460,7	488,8	28,1	6,1 %	47,6	10,8 %
Kunnallisvero	378,3	409,0	396,8	421,9	25,1	6,3 %	43,6	11,5 %
Yhteisövero	24,2	27,5	24,0	25,2	1,2	4,8 %	0,9	3,9 %
Kiinteistövero	38,8	40,8	39,9	41,8	1,9	4,8 %	3,0	7,9 %
Valtionosuudet	197,3	196,5	203,2	215,6	12,4	6,1 %	18,3	9,3 %
Peruspalvelujen vos	129,2	121,4	126,5	130,9	4,4	3,5 %	1,7	1,3 %
Verotulotasaus	32,0	34,1	35,7	36,1	0,4	1,1 %	4,1	12,7 %
Verotulomenetysten kompensaatio	39,3	44,5	44,5	51,1	6,6	14,9 %	11,8	30,0 %
Muu opetus ja kulttuuri	-3,3	-3,4	-3,5	-2,5	1,0	-28,2 %	0,8	-23,9 %
Rahoituserät, netto	13,2	8,5	10,4	12,7	2,3	22,1 %	-0,4	-3,4 %
Vuosikate	31,6	33,1	8,5	27,0	18,5	217,0 %	-4,6	-14,6 %
Poistot ja arvonalentumiset	-48,2	-51,5	-52,0	-47,2				
Satunnaiset erät	12,4	4,5	4,5	7,0				
Tilikauden tulos	-4,2	-13,9	-39,0	-13,2				
Poistoeron lis. (-) tai väh. (+)	0,2	0,2	0,2	0,2				
Tilikauden yli/alijäämä	-4,0	-13,7	-38,8	-13,1				

Kuopion Vesi Liikelaitoksen toiminta yhtiötetään vuoden 2020 alussa, minkä vuoksi se ei sisälly talousarvioon.

Talousarviossa toimintatulot ovat 303,6 milj. euroa ja toimintamenot ovat 993,8 milj. euroa. Toimintakate on -690,2 milj. euroa. Toimintakate heikkenee 24,4 milj. euroa (3,7 %) vuoden 2019 toteutumaennusteeseen nähden. Kun huomioidaan Kuopion Veden yhtiöittämisen vaikutus, toimintakate heikkenee 10,6 milj. euroa (1,6 %).

Yhteistoimintaneuvottelujen päätyttyä pysyviä henkilöstömenosäästöjä tavoitellaan 4 milj. euroa ja kertaluonteisia henkilöstömenosäästöjä 2 milj. euroa vuonna 2020. Yhteensä 6 milj. euron henkilöstömenosäästöt on budjetoitu yleishallintoon, josta ne jaetaan kustannuspaikoille vuoden 2020 aikana talousarviomuutoksella.

Talousarviossa henkilöstömenot ovat 332,7 milj. euroa. Henkilöstömenot vähenevät 4,9 milj. euroa (1,4 %) tilinpäätösennusteeseen nähden. Kuluvan vuoden talousarvioon vähennys on 2,9 milj. euroa.

Vuosikate on 27 milj. euroa ja se paranee 18,5 milj. euroa vuoden 2019 toteutumaennusteeseen nähden. Kuopion Veden yhtiöittämisen vaikutus vuosikate paranee 27,8 milj. euroa. Talousarvioehdotus on alijäämäinen 13,1 milj. euroa, kun kuluvana vuonna ennustetaan päädyttävän huomattavasti suurempaan alijäämään, 38,8 milj. euroon.

1.5.2 Verotulot

Verotulot 2019

Kuluvan vuoden kunnallisveron kertymäennuste on heikentynyt merkittävästi, kun kunnallisveron ennakonpidätysten kertymät eivät ole kasvaneet odotetusti. Suomen Kuntaliiton arvion mukaan tulorekisterin käyttöön-oton ja verokortti uudistuksen myötä verotuloja jää kunnille tilittämättä kuluvalta vuodelta arviolta 600 miljoonaa euroa. Tilityksissä vaje korjaantuu osittain tammikuussa 2020 ja lopullisesti verotuksen valmistuessa kesästä 2020 alkaen. Samalla on siirrytty joustavaan verotuksen valmistumiseen, joka muuttaa kuntien verotulojen kuukausitilitysten rytmityksen aivan uudelleenlaiseksi. Verotilitysten määräksi on Kuntaliitto arvioinut 22,9 mrd. euroa, mikä on 462 milj. euroa (2,1 %) enemmän kuin vuonna 2018.

Syyskuun kuukausiraportissa verotulojen määräksi on arvioitu 460,7 milj. euroa, kasvu 19,4 milj. euroa (4,4 %) vuoteen 2018 nähden. Toteutumaennuste on 16,6 milj. euroa pienempi kuin talousarviossa, poikkeama on suurin kunnallisveron tuottoarviossa. Tulorekisterin käyttöön-oton ja verokortti uudistuksen aiheuttama tilitysvaje Kuopion kaupungin osalta on noin 12 milj. euroa.

Verotulot 2020

Kuntaliiton arvion mukaan kuntien verotilitysten arvioidaan olevan vuonna 2020 yhteensä 24,2 mrd. euroa, mikä on 1,3 mrd. euroa (5,7 %) enemmän kuin kuluvana vuonna. Kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän 20,3 mrd. euroa, se on 1,2 mrd. euroa (6,2 %) kuluvaan vuoteen suurempi. Yhteisöverotuotoksi arvioidaan 2 mrd. euroa, se on 90 milj. euroa (4,7 %) suurempi kuin kuluvana vuonna ja kiinteistöverotuotoksi 1,9 mrd. euroa, 40 milj. euroa (2,1 %) enemmän kuin vuonna 2019.

Hallituksen linjaamien veromuutosten ja ansiotasoindeksin tarkistuksen arvioidaan alentavan kunnallisveron tuottoa yhteensä noin 298 miljoonalla eurolla. Ansiotuloverotusta kevennetään noin 200 milj. eurolla korottamalla työtulovähennystä, kunnallisverotuksen perusvähennystä sekä eläketulovähennyksiä. Ansiotasoindeksin tarkistus vähentää kunnallisveron tuottoa noin 64 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Vuonna 2020 uutta veromenetyksen kompensoitavaa on 285 milj. euroa.

Talousarviossa verotuloarvio on 488,8 milj. euroa, mikä on 28,1 milj. euroa (6,1 %) suurempi kuin kuluvan vuoden verotuloennuste. Talousarvioehdotus perustuu 0,25 prosenttiyksikön kunnallisveroprosentin ja 0,25 prosenttiyksikön muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentin korotuksiin. Näiden korotusten verotulo vaikutus on 5,2 milj. euroa. Veroprosentit vuonna 2020 ovat:

- tuloveroprosentti 20,75 %
- yleinen kiinteistöveroprosentti 1,30 %
- vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,52 %
- muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,35 %
- voimalaitosrakennus 2,50 %
- rakentamattomien rakennuspaikkojen kiinteistöveroprosentti 3,0 %
- yleishyödyllisille yhteisöille ei määrätty erillistä kiinteistöveroprosenttia.

Verotulot vuosina 2016 – 2020:

Verotulot milj. euroa	TP 2016*	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TPE 2019	TA 2020	Muutos %
Kunnallisvero	385,1	388,8	378,3	409,0	396,8	421,9	6,3
Yhteisövero	21,1	25,5	24,2	27,5	24,0	25,2	4,8
Kiinteistövero	37,6	38,4	38,8	40,8	39,9	41,8	4,8
Verotulot yhteensä	443,9	452,7	441,3	477,3	460,7	488,8	6,1

* sisältää myös Juankosken verotulot

1.5.3. Valtionosuudet

Valtionosuudet 2019:

Hallitus päätti aikaistaa kunnille maksettavan kertaluonteisen 237 miljoonan euron valtionosuuksien lisäyksen maksatusta tälle vuodelle ensi vuodelta. Kompensaatio on erä, joka saadaan vuosina 2019-2022 toteutuvien ja kilpailukyky sopimuksesta johtuvien kaksinkertaisten valtionosuusleikkauksien summana. Kompensaatioerän maksatuksen aikaistaminen vuodesta 2020 vuoteen 2019 helpottaa kuntien taloustilannetta vuonna 2019. Samalla se kuitenkin vähentää valtionosuustuloja vuonna 2020 vastaavalla euromäärällä. Kompensaatioerä kasvattaa valtionosuuksia 5,1 milj. eurolla.

Valtionosuudet 2020:

Kuntaliiton ennakkollisten valtionosuuslaskelmien mukaan kuntien valtionosuudet (ml. veromenetysten kompensatiot) kasvavat 610 miljoonaa euroa (7,1 %) vuodesta 2019 vuoteen 2020. Kunnille myönnetään valtionosuutta yhteensä 7 mrd. euroa ja veromenetysten kompensatioita 2,3 mrd. euroa, yhteensä 9,3 mrd. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuden kasvu vuodesta 2019 vuoteen 2020 johtuu erityisesti vuonna 2019 päättyneestä kilpailukyky sopimuksesta, lisäksi vaikutusta on muilla lakiin perustuvilla muutoksilla. Kilpailukyky sopimukseen sisältynyt lomarahojen leikkaus päättyy ja siihen liittyvä valtionosuuden leikkaus 264 milj. euroa päättyy vuoteen 2019. Vuosia 2016-2019 koskenut indeksikorotusten jäädytys päättyy vuoteen 2019. Tehtyjä indeksijäädytyksiä ei kompensoida, mutta vuoden 2020 kustannustason muutos (+2,4 %) lisää valtionosuutta 166 milj. euroa. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (perustuen vuoden 2017 tietoihin) lisää valtionosuutta 102 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan huomioon myös kuntien tehtävien ja veloitteiden muutoksia vuonna 2020, kuten lastensuojelun jälkihuollon laajennus, A1-kielen opetuksen varhentaminen ja subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus.

Vuoden 2020 talousarviossa valtionosuuksien määrä on yhteensä 215,6 milj. euroa, mikä on 12,3 milj. euroa (6,1 %) suurempi kuin kuluvan vuoden tilinpäätösennusteessa. Valtionosuudet on budjetoitu Kuntaliiton ennakkolaskelman perusteella.

Valtionosuudet vuosina 2016-2020:

Valtionosuudet milj. euroa	TP* 2016	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TPE 2019	TA 2020	Muutos %
Peruspalvelujen valtionosuus	149,9	133,7	129,2	121,3	126,6	130,9	3,4
Kuntien välinen verotulojen tasaus	27,6	31,2	32,0	34,1	35,7	36,1	1,1
Verotulomenetysten kompensatiot	27,5	36,2	39,3	44,5	44,5	51,1	14,9
Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionos.	-6,8	-3,8	-3,3	-3,4	-3,5	-2,5	27,9
Muut valtionosuudet		0,1					
Valtionosuudet yhteensä	198,2	197,3	197,3	196,5	203,2	215,6	6,1

*sisältää Juankosken valtionosuudet

Taulukossa verotulomenetysten kompensatiot on esitetty omana kohtanaan, koska ne on valtion budjetissa erotettu valtionosuuksista omalle momentilleen. Kunnille kompensoitava euromäärä on yhtä suuri kuin veroperustemuutoksista johtuva kuntakohtainen verotulojen menetys. Verotulomenetysten kompensatioita on maksettu vuodesta 2010 alkaen. Verotulomenetysten kompensatiot ovat yhteensä 51,1 milj. euroa vuonna 2020.

1.5.4. Henkilöstö

Yleistä

Kuntatyönantaja KT:n ja pääsopijajärjestöjen neuvottelemat kunnalliset virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.3.2020 saakka. Sopimuskorotuksista ja tekstimuutoksista ei ole tietoa, koska varsinaiset neuvottelut käynnistyvät vuoden 2020 alkupuolella.

Kuopion kaupunki käynnisti yhteistoimintaneuvottelut henkilöstöjärjestöjen kanssa syyskuussa henkilöstösäästöjen toteuttamiseksi vuosina 2020-2021. Kaupunginhallituksen 16.9.2019 päätöksen mukaan pysyvien säästöjen osalta tavoitellaan kokonaisuudessaan vuosien 2020 ja 2021 aikana 10 miljoonan euron säästöjä, joista 4 miljoonaa euroa kohdistuisi vuodelle 2020 ja 6 miljoonaa euroa vuodelle 2021. Henkilöstömenojen osuus säästötavoitteesta on arviolta n. 8,8 miljoonaa euroa vuosien 2020-2021 aikana. Henkilöstön vähentämistarve olisi enintään 200 henkilöä (180 henkilötyövuotta).

Yhteistoimintaneuvottelujen päätyttyä kaupunginhallitus totesi kokouksessaan 11.11.2019 § 135 että pysyvät henkilöstömenosäästöt arvioidaan saavutettavan vuosina 2020 - 2021 siten, että jätetään täyttämättä avoimia tai avoimeksi tulevia tehtäviä ja virkoja, arvio 74 henkilötyövuotta ja säästö 3,6 M€. Lisäksi määräaikaisten käyttöä vähennetään, arvio 24 henkilötyövuotta ja säästö 1,2 M€.

Neuvottelujen päättyessä työnantaja on arvoinut, että irtisanottavia on todennäköisesti enintään 91 henkilöä (82 htv). Mahdolliset irtisanomiset toteutetaan ensisijaisesti vuoden 2020 aikana. Henkilöstövähennykset koskevat kaikkia palvelualueita, taseyksiköitä ja Kuntatekniikkaliikelaitosta. Neuvottelujen aikana on todettu, että irtisanomishuoka ei koske perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen vanhusten hoivapalvelujen asiakastyötä tekevää hoitohenkilökuntaa. Pysyvien säästöjen osalta vuodelle 2020 kohdistuva osuus on 4 miljoonaa euroa. Mikäli pysyvät säästöt eivät toteudu, henkilökuntaa osa-aikaistetaan toistaiseksi.

Lisäksi vuodelle 2020 kohdistuu 2 miljoonaa euroa kertaluonteisia henkilöstömenosäästöjä, jotka toteutetaan lomarahojen vapaaksi vaihtamisella, arvio säästöstä 0,9 M€ sekä vapaaehtoiset palkattomat virka- ja työvaapat, arvio säästöstä 1,1 M€. Lomarahojen vaihtamisesta vapaaksi neuvotellaan henkilöstöjärjestöjen kanssa. Mikäli henkilöstöjärjestöt hyväksyvät lomarahojen vaihtamisen vapaaksi, siitä tehdään erillinen paikallinen sopimus.

Työnantajan tavoitteena on, että henkilökuntaa ei lomauteta vuonna 2020.

Vuodelle 2020 yhteensä 6 miljoonan euron henkilöstömenosäästöt on budjetoitu yleishallintoon, josta ne jaetaan kustannuspaikoille vuoden 2020 aikana talousarviomuutoksella.

Ennakoivassa henkilöstösuunnittelussa korostuu strateginen näkemys ja pitkäjänteinen tarkastelu siten, että kaupungilla on optimaalinen henkilöstörakenne. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on varmistaa, että kaupungin palveluja tuottaa riittävä määrä osaavaa henkilöstöä. Kaupungin tavoitteena on henkilöstön osaamisen monipuolinen käyttö siten, että oikeat henkilöt ovat oikeissa tehtävissä. Kun virka tai tehtävä vapautuu, tarkastellaan virkojen ja tehtävien täyttämistä kriittisesti. Palvelualueilta edellytetään kokonaisvaltaista henkilöstösuunnittelua; eläköitymisen hyödyntämistä ja tehtäväjärjestelyjä organisaatorajat ylittäen. Palvelualueiden ja liikelaitosten henkilöstösuunnitelmat tarkentuvat käyttösuunnitelmavaiheessa.

Henkilötyövuodet 2018-2019.

	HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ		
	TP	KS	ENNUSTE
	2018 htv	2019 htv	2019 htv
Keskusvaalilautakunta	0,2		
Tarkastustoimi	2,0	2,0	2,0
Yleishallinto	3,8	7,0	7,0
Elinvoima- ja konsernipalvelu	332,3	361,5	323,0
Kaupunkiympäristön palvelualue	213,8	222,0	224,0
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	412,7	414,9	414,9
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2 455,4	2 442,1	2 478,7
Perusturvan palvelualue	1 514,5	1 507,2	1 554,9
Terveydenhuollon palvelualue	862,8	867,0	887,9
YDINKAUPUNKI	5 797,5	5 823,7	5 892,4
Pohjois-Savon pelastuslaitos	293,4	296,5	297,8
Kuopion Tilakeskus	47,0	49,8	49,8
Isäntäkuntapalvelut	44,5	44,5	42,2
Taseyksiköt yhteensä	384,9	390,8	389,8
**) Kuopion Vesi	89,6	89,0	89,0
*) Kallaveden Työterveys	44,9		
Kuntatekniikkaliikelaitos	224,0	240,0	240,0
Liikelaitokset yhteensä	358,5	329,0	329,0
KAIKKI YHTEENSÄ	6 540,9	6 543,5	6 611,2

Lukuihin ei sisälly palkkatukityöllistetyt, kesätyöntekijät ja oppisopimuskoulutettavat

*) Kallaveden Työterveys Liikelaitos yhtiöityi 1.1.2019

**) Kuopion Vesi Liikelaitos yhtiöityy 1.1.2020

Työterveyshuollon kanssa tehdään aktiivisesti ja määrätietoisesti yhteistyötä, jotta työkyvyttömyyden ja enenaikaisen eläköitymisen kustannuksia saadaan alennettua. Painopistettä on siirrettävä sairaanhoidosta ennaltaehkäisevään suuntaan.

Henkilöstöjohtamisen painopistealueita ovat vuonna 2020 työhyvinvoinnin parantaminen, osaamisen vahvistaminen ja työturvallisuudesta huolehtiminen.

Työhyvinvoinnin parantaminen

Henkilöstön työhyvinvointi on strateginen menestystekijä. Työhyvinvoinnin edistäminen vaatii ennen kaikkea johdon, esimiesten ja työntekijöiden yhteistyötä. Työntekijän vastuulla on se, että työntekijöillä on terveellinen ja turvallinen työympäristö. Myös työntekijä on vastuussa oman itsensä kehittämisestä sekä työyhteisön toimivuudesta ja työilmapiiristä.

Vuoden 2018 ja 2019 talousarviossa asetettiin tavoitteeksi vähentää kaupungin sairauspoissaoloja 2 pv/htv verrattuna edellisvuosien tilinpäätökseen nähden. Kaupunki jatkaa päämäärätietoisesti työtä työhyvinvoinnin parantamiseksi. Tavoitteena on vähentää kaupungin sairauspoissaolot 15,1 pv/htv tasolle (tavoite on laskettu vuoden 2019 tammi-syyskuun tasosta 17,1 pv/htv:sta).

Työyksiköihin laaditaan työhyvinvointisuunnitelmat, joissa määritellään työyhteisön kehittämisen kohteet, toimenpiteet, vastuut ja aikataulu. Vuoden 2020 talousarvioon on varattu erillinen 150 000 euron määräraha työhyvinvoinnin parantamiseen.

	SAIRAUSPOISSAOLOT PV/HTV				TAPATURMAPOISSAOLOT PV/HTV	
	TP 2018	tammi-syysk 2019	*) TA 2020	MUUTOS	TP 2018	tammi-syysk 2019
Yleishallinto	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Elinvoima- ja konsernipalvelu, ilman lomitusta ja Tilakeskusta	14,2	8,8	7,8	-1,0	0,2	0,2
Lomituspalvelut	28,6	22,2	19,6	-2,6	3,8	4,2
Kaupunkiympäristön palvelualue	10,6	10,6	9,4	-1,2	0,3	0,0
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	10,8	11,9	10,5	-1,4	0,0	0,1
Kasvun ja oppimisen palvelualue	15,4	15,3	13,5	-1,8	0,6	0,4
Perusturvan palvelualue	22,7	23,3	20,6	-2,7	0,9	0,8
Terveydenhuollon palvelualue	17,9	18,7	16,5	-2,2	0,5	0,4
Tasyksiköt						
Pohjois-Savon pelastuslaitos	15,9	15,9	14,0	-1,9	2,0	1,2
Kuopion Tilakeskus	13,7	11,3	10,0	-1,3	0,2	1,9
Isäntäkuntapalvelut	21,9	22,7	20,0	-2,7	0,3	0,5
Liikelaitokset						
Kuopion Vesi	15,8	6,4			0,2	1,0
** Kallaveden Työterveys	13,1		0,0	0,0	0,2	
Kuntatekniikkaliikelaitos	16,6	13,3	11,7	-1,6	1,6	2,2
Poissaolot keskim. kaupungissa	17,4	17,1	15,1	-2,0	0,8	0,7

*) Tavoite TA2020 = 11,7 % pienempi verrattuna tammi-syyskuun 2018 tilanteeseen

** Kallaveden Työterveys Liikelaitos yhtiöityi 1.1.2019

** Kuopion Vesi Liikelaitos yhtiöityi 1.1.2020

Kaupungille myönnettiin ESR-rahoitusta työhyvinvointihankkeeseen, jonka tavoitteena on työhyvinvoinnin vahvistaminen työyksiköissä. Hanke jatkuu 31.10.2020 saakka.

Osaamisen vahvistaminen

Henkilöstön osaamista ylläpidetään ja uudistetaan pääsääntöisesti ketterästi osana työtehtävää. Learn@work -hankkeen myötä käyttöön tulee digitaalinen oppimisympäristö, jonne kuratoidaan sisältöjä eri aihepiireittäin. Painopisteenä sisällöissä on vuonna 2020 tulevaisuuden työelämätaidot. Vuoden 2020 aikana tulee myös muita sisältöjä (esim. työturvallisuus). Tavoitteena on luoda toimintamalli, joka mahdollistaa osaamisen lisäämisen joustavasti henkilön oman aikataulun mukaisesti. Palvelualueille on koulutettu hankkeen myötä oppimisagentteja, jotka innostavat, jalkauttavat ja perehdyttävät henkilöstöä uuteen toimintakulttuuriin. Learn@work -hankkeen myötä käyttöön jää uusi toimintamalli ja oppimisympäristö olemassa olevin resurssein. Keskitetyn koulutuksen kautta järjestetään edelleen joitakin perinteisen mallin mukaisia koulutuksia (kuten hätäensiavut ja EA1:t) ja työyhteisövalmennuksia. Tavoitteena on, että digitaalinen oppimisympäristö on käytettävissä myös osaan palvelualueiden omia substanssikoulutuksia.

Vuoden 2020 osaamisen kehittämisen pääpaino on esimiestyön kehittämisessä. Työntekemisen muuttuessa ja kehittyessä itseohjautuvampaan suuntaan, esimiestyön merkitys korostuu. Siksi esimiesten valmentavan johtamisen ja ratkaisukeskeisyyden taitoja vahvistetaan mm. sisäisin valmennuksin. Organisaation osaamista vahvistetaan ja parannetaan lisäksi perehdyttämisen, projektien, mentoroinnin ja tehtäväkierron avulla.

Työturvallisuudesta huolehtiminen

Työturvallisuusjohtamista kehitetään siten, että linjaorganisaatio sitoutuu työsuojeluun. Tavoitteena on tapaturmien ehkäiseminen. Erityistä huomiota kiinnitetään liukastumistapaturmien ehkäisyyn. Lisäksi pyritään tunnistamaan psykososiaalista kuormittumista aiheuttavia tekijöitä ja löytämään keinoja psykososiaalisen

kuormittumisen vähentämiseksi. Sisäilmaprosessia kehitetään siten, että turvataan onnistunut sisäilmaprosessi tilojen käyttäjien näkökulmasta.

Työturvallisuusjohtamisjärjestelmä on otettu käyttöön ja sitä hyödynnetään työturvallisuuden parantamisessa. Työsuojelutoimikunnat toimivat linjaorganisaation tukena. Epäasiallista käyttäytymistä hallitaan ”Hyvä käytös kuuluu kaikille” ohjeen avulla.

1.6. Talousarvion 2020 vaikutusten arviointi

1.6.1. Vaikutukset lapseen ja nuoriin

Kuopion kaupungin palvelut lapsiperheille pysyvät kilpailukykyisellä tasolla vertailukaupunkeihin nähden. Varhaiskasvatustilain muutos edellyttää kaupunkia tarjoamaan kaikille lapsille yhtäläiset oikeudet täysipäiväiseen varhaiskasvatukseen. Pienentyneet ryhmät mahdollistavat yksilöllisemmän lasten huomioimisen ja rauhoittavat toimintaa. Varahenkilöjärjestelmän käyttöönotto helpottaa henkilökunnan saatavuutta, mikä puolestaan parantaa lasten saamaa hoitoa, kasvatusta ja opetusta.

Perusopetuksen opetusryhmien koko kasvaa alaluokilla keskimäärin 0,7 ja yläluokilla 1,2 oppilasta. Opetuksen vähentäminen kohdistuu mm. jakotunteihin, mikä heikentää oppilaan samaa yksilöllistä opetusta. Myös lukiolainen opiskelee yhä useammin nykyistä suuremmissa opetusryhmissä. Tämän lisäksi opiskelija hakee kursseja muista lukioista, opiskelee monimuotoisesti ja itsenäisesti.

Perhekeskustoimintamallin käyttöönotto parantaa lapsiperheiden palvelujen saatavuutta. Oppilashuollon kuraattorien määrä pysyy nykytasolla, mutta psykologeja lisätään. Nuorten ohjaamotoiminnan käynnistyminen parantaa nuorten palvelujen saavutettavuutta ja osallisuutta. Lisäpanostus lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin ja toimintaterapiaan helpottaa lasten ja nuorten pääsemistä mielenterveyspalveluihin. Maakunnallinen sosiaalipäivystys auttaa lapsiperheitä akuuteissa kriisitilanteissa.

Lasten ja nuorten harrastuspalvelin avulla mahdollistetaan lapsille ja nuorille harrastustoimintaa. Yhteistyö yhdistysten ja järjestöjen kanssa jatkuu ja avustusten määrä pysyy nykytasolla. Poliisin kanssa yhteistyö jatkuu mm. Ankkuritoiminnassa, jonka avulla on saavutettu hyvin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Uusia päiväkotia ja kouluja rakentamalla ja vanhoja peruskorjaamalla varmistetaan terveelliset ja turvalliset koulutilat, jotka mahdollistavat varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelman mukaisen kasvatus- ja oppimisympäristön. Nuorille avautuu uusi nuorisotila Saaristokaupungissa, jossa nuorten määrä on suurimpia ja kasvussa. Lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet paranevat mm. uuden uimahallin ja Lippumäen lähiliikunta-alueen valmistumisen myötä. Kuopion museon peruskorjaus ja laajentaminen pääkirjaston yhteyteen muodostaa keskustaan uuden tiedon ja tarinoiden korttelin, josta tulee helposti saavutettava nykyaikainen kaupunkilaisten sisätila.

- Kuopion kaupunki tarjoaa kaikille lapsille yhtäläisen oikeuden täysipäiväiseen varhaiskasvatukseen. Pienentyneet varhaiskasvatuksen opetusryhmät mahdollistavat yksilöllisemmän lasten huomioimisen ja rauhoittavat toimintaa.
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen varahenkilöjärjestelmää kehitetään pysyväksi käytännöksi, mikä parantaa lasten saamaa hoitoa, kasvatusta ja opetusta.
- Perusopetuksen oppilaan opetusryhmän koko kasvaa ensi syksynä vuosiluokilla 1-6 keskimäärin 0,7 oppilaalla ja yläkoulussa keskimäärin 1,2 oppilaalla. Keskimääräinen opetusryhmäkoko vuosiluokilla 1-6 tänä lukuvuonna 15,6 ja ensi vuonna 16,3, vastaavasti vuosiluokilla 7-9 tänä lukuvuonna 18,3 ja ensi vuonna 19,5. Yhtenäiskoulut eivät olleet mukana laskennassa.
- Yksilöllinen opettaminen ja eriyttämisen vähenee jatkotuntien vähenemisen myötä.
- Lapsi opiskelee yhä useammin yhdysluokassa, jossa on yhdistetty eri vuosiluokat.
- Lapsen saama erityisopetuksen määrä pysyy ennallaan, mutta opetusryhmässä saama tuki vähenee koulukäynninohjaajien vähenemisen myötä.
- Lukion pakollisten kurssien ryhmäkoko kasvaa ja syventävien ja soveltavien kurssien tarjonta vähenee.
- Lukiolainen opiskelee entistä suuremmissa opetusryhmässä, hakee entistä useammin kursseja muista lukioista, opiskelee monimuotoisesti ja itsenäisesti. Lukiolainen saa uuden lukiolain myötä erityisopetusta ja opintojen aikaista ja jälkeistä ohjausta entistä enemmän. Huomiota kiinnitetään entistä enemmän lukiolaisen hyvinvointiin.

- Varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintätekniikan suunnitelman toteuttaminen ei käynnisty suunnitellussa aikataulussa. Lasten ja nuorten digitaalisten taitojen ja osaamisen yhdenvertaisuus ei toteudu suunnitellusti.
- Perusopetuksen tieto- ja viestintäsuunnitelman tavoite 1 laite/2 oppilasta viivästyy.
- Palveluverkosta tarkastellaan jatkuvasti Koulutuspoliittisen ohjelman mukaisesti. Tavoitteena on taata lapsille korkeatasoinen opetus eri osissa kaupunkia.
- Läntisen maaseutualueen koulu ja päiväkotit valmistuvat 2020, Kuopion taidelukio Lumitin rakentaminen käynnistyy, Riistaveden yhtenäiskoulun toteutussuunnittelu käynnistyy, Hatsalan klassillisen koulun hankesuunnittelu on käynnissä. Keskustan alueen lapsi- ja oppilasmäärän kasvun tarpeeseen on käynnistetty keskusta-alueen koulun hankesuunnittelu.
- Nuorisopalveluiden saatavuus paranee saaristokaupungissa uuden nuorisotilan myötä.
- Uudet liikuntapaikat ja -alueet, kuten Kuntolaakson uimahalli, Lippumäen lähiliikuntapaikka (pallotie, jäärata, skeittialue, uimahallin peruskorjaus ja sisäliikuntatila) parantavat lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.
- Kuopion museo yhdistetään peruskorjauksen ja täydennysrakentamisen avulla pääkirjastoon tiedon ja tarinoiden kortteliksi. Keskustaan muodostuu uusi kansalaisten olohuone (sisätori), joka parantaa palvelujen saavutettavuutta ja harrastamismahdollisuuksia.
- Kehitetään verkko- ja e-palveluja esim. kaupungin Osta verkossa-projektissa, mikä parantaa palvelujen saavutettavuutta ja edistää harrastamista kaikissa ikäluokissa.
- Perhekeskustoimintamallin käyttöönotto parantaa lapsiperheiden palveluita.
- Nuorten ohjaamatoiminta käynnistyy, mikä parantaa nuorten palvelujen saavutettavuutta ja nuorten osallisuutta.
- Lastensuojelun systeminen toimintamalli vakiinnutetaan vuoden 2020 aikana lastensuojelun avoimuuden palvelutuotantoon. Palveluiden parantuminen ja työkuultuurin muutos.
- Lastensuojelulain muutoksen (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 542/2019) myötä jälkihuoltovelvoitteen ikäraja nousee 1.1.2020 alkaen 21 vuodesta 25 vuoteen. Tämä parantaa nuorten pääsyä palvelujen piiriin.
- Lisäpanostus lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin (sosiaalityöntekijä) ja toimintaterapiaan (toimintaterapeutti). Lapset ja nuoret pääsevät paremmin mielenterveyspalveluihin.
- 1.1.2020 alkaen alkaa maakunnallinen sosiaalipäivystys Kuopion kaupungin ja KYSin yhteistyössä sote-tikessä. Lapsiperheiden akuutteihin kriiseihin pystytään vaikuttamaan nopeammin.

1.6.2. Ilmastovaikutukset ja resurssiviisaus

Ilmastovaikutukset

Nykyinen Kuopion ilmastopoliittinen ohjelma vuosille 2009–2020 sisältää 6 päämäärää, joista tärkein koskee Kuopion kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä vähintään 40 % vuoteen 2020 mennessä vuoden 1990 tilanteesta. Kuopion asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat vuoden 2018 ennakkotiedon perusteella pienentyneet 40 % vertailuvuoden 1990 tasosta. Kun teollisuutta ei oteta lukuun, asukaskohtaiset päästöt ovat pienentyneet 47 %. CO₂-raportin laskelmien mukaan kaupunkialueen metsien hiilinielu eli metsien biomassaan sitoutunut hiilimäärä on 2010-luvulla ollut suurempi kuin koko kaupunkialueen kasvihuonekaasupäästöt.

Kuopion ilmastopoliittisen ohjelman päivitys valmistuu vuoden 2020 alkupuolella. Ohjelman päivityksessä tul- laan asettamaan uudet tavoitteet ja määrittelemään toimenpiteet Kuopion kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi ottaen huomioon valtakunnallisen ilmastopoliittisten tavoitteet ja toimet sekä Kuopion päästöjen kehitysennusteet. Uusi ilmastopoliittinen ohjelma tulee jatkossa ohjaamaan ilmastotoimien suunnittelua ja toteutusta.

Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys on edelleen sidoksissa yleiseen taloudelliseen tilanteeseen ja bruttokansantuotteen muutokseen mm. kulutuksen ja teollisuustuotannon kautta. Suomen hallituksen kunnianhimoinen ilmastopoliittinen tulee kuitenkin voimakkaasti ohjaamaan toimia kohti hiilineutraaliutta ja nämä valtakunnalliset linjaukset ja toimet tulevat vaikuttamaan myös paikallisesti pienentäen kasvihuonekaasupäästöjä.

Merkittäviä toimintoja, joilla on vaikutusta kasvihuonekaasupäästöihin ja materiaalitehokkuuteen ovat etenkin kunnallistekniikan rakentaminen. Myös palveluverkoston ja sen muutoksilla voi olla merkitystä, jos niillä vaikutetaan liikkumistarpeeseen. Lähi- ja virtuaalipalveluiden kehittäminen vähentää päästöjä liikkumistarpeen vähenemisen myötä. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista edesauttavat pidemmällä aikajänteellä mahdollinen MAL-sopimus ja valtakunnalliset kestävätkä ratkaisut liikenne- ja kuljetusjärjestelmissä ja niiden kehittämisessä.

Resurssiviisaalla kaupunkisuunnittelulla, kehittämällä joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn olosuhteita sekä suuntaamalla energia- ja resurssiviisausneuvontaa asukkaille ja pk-yrityksille, mahdollistetaan resurssi- ja ilmastoviisas elämäntapa. Kuopion kaupungin strategia tukee resurssiviisaustavoitteiden ja ilmastopolitiikan toteutumista erityisesti korostamalla kaupunkirakenteen eheyttämistä, viisasta liikkumista, kiertotaloutta ja energiatehokkuutta.

Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet viime vuosina ja odotuksena on, että matkustajamäärä kasvaa edelleen myös lähivuosina palvelujen kehittämisen myötä, kun joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parannetaan. Joukkoliikenteessä tullaan myös lähivuosina korvaamaan fossiilisia käyttövoimia uusiutuvilla, mikä pienentää liikenteestä aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä.

Asukkaille annetaan energianeuvontaa mm. lämmitykseen, uusiutuvaan energiaan, laitteisiin, kuluttamiseen ja liikkumiseen liittyen. Neuvontaa tekee Pohjois-Savon energianeuvonta –hanke kevääseen 2023 saakka asukkaiden lisäksi kunnille ja pk-yrityksille koko Pohjois-Savon alueella. Neuvonta on osa Energiaviraston rahoittamaa maakunnallista energianeuvontaverkostoa.

Uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämismahdollisuuksien selvittäminen kaikkien kaupunkikonsernin peruskorjaus- ja uusikohteiden sekä uusien rakentamisaluehankkeiden yhteydessä tukee ilmastotavoitteiden saavuttamista. Paikallisessa energiantuotannossa keskeisessä asemassa ovat Kuopion Energia Oy:n konsernin tavoitteet energiatehokkuuden parantamiseksi ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi 80 %:iin strategia-kauden loppuun mennessä.

Suurtapahtumien järjestämisessä ja matkailussa ilmastovaikutuksia on tarpeen ottaa nykyistä enemmän huomioon. Vuonna 2020 tähän kiinnitetään huomiota mm. FISU-kaupunkien yhteishankkeen kautta.

Finnpulp Oy:n biotuotetehtaan mahdollinen toteutuminen lähivuosina lisää Kuopion kasvihuonekaasupäästöjä, mikä voi asettaa uusia haasteita, kun tavoitellaan hiilineutraaliutta.

Kuopion väestön kasvu ja asuntotuotannon lisääntyminen ja rakennetun kaupunkialueen laajeneminen lisäävät lähtökohtaisesti energiankulutusta. Asuntotuotannon painottumista kerrostalotuotantoon voidaan kuitenkin pitää energiatehokkaana toimena. Vahva tavoite täydennysrakentamisesta ja uuden asuntotuotannon painottuminen keskustan lähialueille, Saaristokaupunkiin ja Savilahteen tukevat pyrkimystä tiiviiseen ja energiatehokkaaseen yhdyskuntarakenteeseen. Kaupunkirakenteen laajeneminen Hiltulanlahden uusilla alueilla voi lisätä liikkumistarvetta ja sitä kautta liikenteen kasvihuonekaasupäästöjä.

Kiertotalous ja resurssien viisas käyttö

Kuopion kaupunki on sitoutunut tavoittelemaan hiilineutraaliutta, jätteettömyyttä ja globaalisti kestävästä kuluksien tasoa vuoteen 2050 mennessä yhdessä muiden resurssiviisauden edelläkävijäkuntien FISU (Finnish Sustainable Communities) –verkostoon kuuluvien kuntien kanssa. Kaupunkistrategian Resurssiviisas Kuopio –tavoitetta toteutetaan resurssiviisausohjelman ja muiden teemakohtaisten ohjelmien avulla. Kuopio on mukana kiertotalouden edelläkävijäkuntien Circwaste-verkostossa, jossa se on sitoutunut kierrättämään vähintään 55 % yhdyskuntajätteistä, 70 % rakennus- ja purkujätteistä sekä vähentämällä jätemäärää vuoteen 2020 mennessä vuoden 2000 tasolle. Valtakunnalliset verkostot mahdollistavat laajan yhteistyön resurssiviisauden ja kiertotalouden edistämiseksi.

Yhdyskuntajätteiden osalta kierrätysaste oli Kuopiossa 56 % vuonna 2018. Hyötyjätteiden erilliskeräysveloitetta on laajennettu vuoden 2019 aikana, joka parantaa kierrätysastetta edelleen jatkossa. Kotitalouksien muovi- ja lasipakkausten sekä metallin lajittelumahdollisuudet parantuivat syksyn 2019 aikana voimaan astuneiden erilliskeräysveloitteiden myötä, mikä parantaa kierrätysastetta edelleen jatkossa. Myös biojätteen lajitteluun kannustavia kampanjoita toteutetaan seuraavien vuosien aikana.

Rakennus- ja purkujätteiden kierrätysaste oli 81 % vuonna 2018. Rakennus- ja purkujätteiden määrä on kasvanut vuoteen 2000 verrattuna 2,6 kertaisesti, joka johtuu purkamisen lisääntymisestä. Jatkossa rakennus- ja purkujätteiden määrään ja materiaalien yhä parempaan kiertoon voidaan vaikuttaa erityisesti rakennusten suunnittelulla kiertotalouden periaatteet huomioiden.

Kaupunkikonsernin hankintojen strategisessa ohjauksessa on tarpeen ottaa paremmin ilmasto- ja kiertotaloustavoitteet huomioon kehittämällä hankintaprosesseja ja kiertotalous- ja ilmastotavoitteiden toteutumisen seuranta.

Kasvihuonekaasupäästöjen, energiankulutuksen ja materiaalivirtojen seuranta tukee ilmastopoliittisen ohjelman sekä resurssiviisausohjelman toteutumisen seurantaa. Yksittäisten merkittävien hankkeiden ja toimenpiteiden vaikutuksia kasvihuonekaasupäästöihin on tarpeen jatkossa arvioida ja seurata nykyistä tarkemmin, mikä edellyttää tätä koskevien seurantamenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa ja resursseja niihin.

1.6.3. Yritysvaikutukset

Talousarvion yritysvaikutusten arvioinnin näkökulmana ovat laajemmat vaikutukset elinkeinoelämän ja yritys-toiminnan kehittymisedellytyksiin Kuopiossa.

Yksittäisten hankkeiden ja toimenpiteiden yritysvaikutukset arvioidaan erikseen käytössä olevan ohjeistuksen mukaisesti valmistelun yhteydessä.

Elinkeinoelämän kehittymisen edistäminen on ollut Kuopion kaupungin strategiassa painopisteenä pitkään. Kuopio 2030 -strategiassa keskeisinä päämäärinä ovat mm. kestävä kasvu, uudistuva ja kansainvälinen elinkeinoelämä sekä hyvä yritysilmasto. Lisäksi päämääränä on olla Suomen nopeimmin kehittyvä kokous-, tapahtuma- ja matkailualue. Vuoden 2020 talousarviolla on pääosin positiivinen vaikutus yrityksiin.

- Kaupungin elinkeinoelämän kehittämiseen käytettävissä olevat kehittämisvälineet ja –rahoitus säilyvät edellisvuosien hyvällä tasolla.
- Elinkeino- ja asuntorakentamisen edellytykset varmistetaan. Asuntotuotantotavoite on 1200 asuntoa. Pientaloalueiden uudisrakentamisen painopiste on Hiltulanlahden alueella ja kerrostalorakentaminen painottuu keskustan täydennysrakentamisalueille. Elinkeinorakentamiseen alueita on tarjolla mm. Pienessä Neulamäessä. Myös maaseutukeskuksien ja haja-asutusalueiden omakoti- ja yritystonttien saatavuudesta huolehditaan.
- Savilahden alueen toteutus jatkuu. Alueella rakennetaan mm. liikenne- ja ICT-yhteyksiä sekä liikunta- ja tapahtumakeskusta.
- Sorsasaloon suunnitellun Finnpulpin biotuotetehtaan valmistelu jatkuu.
- Kuopion ydinkeskustassa kasvua tukevien alueiden, mm. Asemanseutu, Kuntolaakso ja Mölymäki kehittäminen jatkuu. Keskusta-alueen elinvoimamittaus toteutetaan vuosittain.
- Matkailun ja tapahtumien toimintaympäristöä edistävien Puijon, Tahkon, Kuopionlahden ja Maljalahden kehittäminen jatkuu. Kuopio-Tahko Oy:n matkailumarkkinointiin varaudutaan kuluvaan vuotta suuremmalla määrärahalta. Tapahtumille varattua määrärahaa lisätään uusien suurten tapahtumien vuoksi.
- Pääomasijoitusrahaston toiminta käynnistyy. Yrityspalvelutoimijoiden yhteistyötä kehitetään startup- ja kasvuyritysten kasvun edistämiseksi.
- Savilahden Business Center -palveluja sekä Kuopio Health- ja Living Lab-toimintoja kehitetään yhdessä kumppanien kanssa.
- Toteutetaan yrityksiin kohdistuvia hankkeita, joilla on mm. seuraavia vaikutuksia: houkutteellaan alueelle investointeja ja edistetään yritystoiminnan kasvua (Invest and Grow in Kuopio Region), tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä (Future Savo) ja otetaan käyttöön sähköinen palveluhakemisto ikääntyvien ihmisten itsenäisen kotona selviytymisen tukemiseksi palveluja tuottavista toimijoista (Tarjoomo)
- Yritysyhteistyön ja palvelukumppanuuksien edistämistä jatketaan palvelu- ja hankintaohjelman linjausten mukaisesti. Tilaaajatoiminnan kehittämistä jatketaan.
- Palvelusetelin roolia palvelujen järjestämistapana vahvistetaan laajasti, mm. perusturvan palvelualueella.
- Vuonna 2020 ostopalveluista omaksi tuotannoksi siirtyvät mm. osa kehitysvammaisten päivätoiminnan ja henkilökohtaisen avun palveluja. Vuonna 2020 varaudutaan kilpailuttamaan osa rakennushankkeista ja käynnistetään kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelujen kilpailutusten valmistelu.

1.7. Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne, sitovuus ja seuranta

1.7.1. Talousarvion rakenne

Talousarviossa on strategia-, käyttötalous-, investointi-, tuloslaskelma- ja rahoitusosa.

Strategiaosassa esitetään kaupunginvaltuustoon nähden kaupunkistrategiaa vuonna 2020 toteuttavat sitovat tavoitteet.

1.7.2. Talousarvion sitovuus

TA
2020
1 000 €

Ydinkaupunki

Käyttötalous (toimintakate)

Elinvoima- ja konsernipalvelu	-26 555
Kaupunkiympäristön palvelualue	-5 092
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	-41 726
Kasvun ja oppimisen palvelualue	-208 525
Perusturvan palvelualue	-165 024
Terveystieteiden palvelualue	-262 934
Isäntäkuntapalvelut, muu taseyksikkö	0
Keskusvaalilautakunta	-31
Tarkastustoimi	-292
Yleishallinto	-15 753

Tuloslaskelma

Verotulot	488 830
Valtionosuudet	215 585
Rahoitustulot ja -menot netto	27 557

Rahoituslaskelma

Antolainasaamisten lisäykset	-390
Antolainasaamisten vähennykset	237
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	133 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-56 400

Investointiosa

Atk-ohjelmat, projektit ja laitteet, menot	-539
Maa- ja vesialueet, tulot	450
Maa- ja vesialueet, menot	-2 000
Lähiliikuntapaikat, menot	-760
Satamat, menot	-2 850
Kunnallistekniikka, tulot	400
Kunnallistekniikka, menot	-22 780
Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet, menot	-3 485
Liikuntapaikat, menot	-4 820
Koneet ja kalusto	
Kaupunkirakennelautakunta, menot	-30
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta, menot	-1 932
Kasvun ja oppimisen lautakunta, menot	-1 825
Perusturva- ja terveystieteiden lautakunta, menot	-725
Koneet ja kalusto yhteensä, menot	-4 512
Muut aineelliset hyödykkeet, menot	-80
Osakkeet ja osuudet, tulot	580
Osakkeet ja osuudet, menot	-800

Taseyksiköt

Pelastustoimi

TA
2020
1 000 €

Tuloslaskelma

Kaupungin maksuosuus pelastustoimen kustannuksista	8 031
Pelastustoimen osuus kaupungin hallintokustannuksista	-542

Rahoituslaskelma

Pitkäaikaisen lainan lisäys kunnalta	390
Pitkäaikaisen lainan vähennys kunnalle	-237
Lainan korko kunnalle	-16

Investoinnit

Investointitulot ja -menot, tulot	437
Investointitulot ja -menot, menot	-1 743

Tilakeskus

Tuloslaskelma

Korvaus peruspääomasta	-14 550
Tilikauden yli-/alijäämä	0

Investoinnit

Investointitulot ja -menot investointiosassa esitetyllä hanketasolla	
--	--

Isäntäkuntatpalvelut

Käyttötalous

Toimintakate	0
--------------	---

Käyttötaloulosassa palvelualueita sitoo toimintakate. Lautakunnilla on oikeus tehdä palvelualueiden tuloarvioiden ja määrärahojen muutoksia, kun ne eivät muuta toimintakatetta. Toimintakatteeseen vaikuttavat ja palvelualueiden väliset muutokset on valtuuston hyväksyttävä.

Tuloslaskelmaosassa sitovia eriä ovat verotulot ja valtionosuudet, rahoitustulojen ja – menojen yhteismäärä.

Rahoitusosassa sitovia eriä ovat antolainasaamisten lisäykset ja vähennykset, pitkäaikaisten lainojen lisäys ja vähennys sekä lyhytaikaisten lainojen muutos.

Investointiosassa ydinkaupungin ja taseyksiköiden investointimenot ja -tulot ovat valtuustoon nähden sitovia hanketasolla. Hankkeet voivat olla yksilöityjä tai suurempia kokonaisuuksia.

Liikelaitosten osalta sitovuustaso on nettoinvestoinnit. Vastuu hankkeiden määrärahojen riittävydestä on kunkin yksikön vastuullisella toimielimellä.

Lautakunnilla on oikeus tehdä omien investointihankkeidensa välisiä määrärahasiirtoja. Määrärahaa ei kuitenkaan voi siirtää sellaiselle hankkeelle tai kohteelle, johon talousarviovuodelle ei ole varattu määrärahaa. Kaikki talousarvion investointihankkeet, joiden kustannusarviot tai lopullisiksi kokonaiskustannuksiksi tarkoitetut rahoitusvaraukset nousevat enemmän kuin 20 % tai 0,5 milj. euroa, on käsiteltävä uudelleen kaupunginhallituksessa.

Talousarvio ja taloussuunnitelma sisältävät investointisuunnitelman vuosille 2020-2023. Valtuustoon nähden sitovia ovat investointimäärärahat vuodelle 2020.

Sitovuustason puitteissa tehdyt talousarviomuutokset tuodaan valtuustolle tiedoksi. Tekniset talousarviomuutokset voidaan toteuttaa palvelualueen sisällä lautakunnan päätöksellä. Kaikki talousarviomuutokset on käsiteltävä talousarviovuoden aikana.

1.7.3. Talousarviossa annettavat toimintavaltuudet

Investoinnit

Talousarviossa on varattava toteutettavia investointeja varten määräraha. Investointihankkeisiin saatava valtionosuus tai muu ulkopuolinen rahoitusosuus tulee huomioida hankkeen tuloarviona. Mikäli talousarviossa ei ole määrärahavarausta tulee tehdä talousarviomuutos ennen investoinnin toteuttamis- tai rakentamispäätöstä. Omaisuuden myynneistä budjetoidaan tuloksi kohteen tasearvo.

Kaupunginhallitus vastaa talonrakennushankkeiden rakentamisesta ja rahoituksen varaamisesta talousarvioon. Palvelualueen näkemys sen toimintaa varten tehtävän tilahankkeen sisällöstä välittyy hankesuunnitelman kautta.

Kaupunginvaltuusto antaa talousarviossa valtuutuksen jatkaa jo aloitetut, mutta useammalle vuodelle jakautuvat, keskeneräiset investointihankkeet vuodelle 2020 varatun kohdekohtaisen määrärahan puitteissa tai sisältyen nk. hankkeiden päättämiseen varattuun määrärahaan.

Kaupunginvaltuusto antaa kaupunginhallitukselle valtuuden käynnistää uusien yritystilojen ja – alueiden rakentamis- ja ostopankkeita sekä kaupungin kehityksen kannalta olennaisia investointeina käsiteltäviä kumppanuus- ja kehityshankkeita kokonaiskustannusarvioltaan enintään 5 milj. euron rajaan saakka. Mahdolliset hankkeet tuodaan kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi talousarviomuutoksina. Mikäli yritystilojen osalta toteutustapa on sitova lunastussopimus, siirtyy hankkeen investointikustannus lainasaamiseksi sopimusosapuolelta ja lunastushinta käsitellään investointitulona kaupungin kirjanpidossa.

Pitkäaikaisten lainojen ottaminen

Kaupunginvaltuusto oikeuttaa kaupunginhallituksen ottamaan uutta pitkäaikaista lainaa talousarvion rahoitusosan sitovien erien osoittamissa rajoissa. Lisäksi kaupunginvaltuusto oikeuttaa kaupunginhallituksen ylittämään lainojen nettomuutoksen sillä määrällä, millä talousarvioon sisällyttämiä investointihankkeita toteutetaan edellä mainitun 5 milj. euron käynnistämismäärärahan puitteissa talousarviovuoden aikana.

Tilapäisluoton ottaminen

Kaupunginvaltuusto oikeuttaa talousjohtajan nostamaan tilapäisluottoa enintään 50 milj. euroa maksuvalmiuden turvaamiseksi.

1.7.4 Talousarvioon sisältyvät riskit

KASVAVA KUOPIO

Riski	Miten riskin toteutumista ehkäistään ennalta?	Mitä tapahtuu, jos riski toteutuu ja miten riskistä toivutaan
Alueelle ei saada houkutelua uusia investointeja ja pääomia. Osaavan työvoiman saatavuus heikkenee.	Kärkihankkeita edistetään suunnitellusti. Pyritään laajentamaan työssäkäyntialuetta.	Kuopion hyvä kasvuvauhti hidastuu ja muuttovoitto heikkenee.

HYVINVOIVA KUOPIO

Riski	Miten riskin toteutumista ehkäistään ennalta?	Mitä tapahtuu, jos riski toteutuu ja miten riskistä toivutaan
Pitkäaikaistyöttömyyttä ei saada vähennettyä.	Aktiivinen ote pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen mm. henkilöstöpolitiikan, hankintapolitiikan, yritys yhteistyön ja eläkeselvittelyjen avulla.	Työmarkkinatuen kuntaosuus ei laske. Saamatta jäänyt taloudellinen hyöty haettava muualta toiminnasta.

RESURSSIVIISAS KUOPIO

Riski	Miten riskin toteutumista ehkäistään ennalta?	Mitä tapahtuu, jos riski toteutuu ja miten riskistä toivutaan
Joukkoliikenteen haluttavuus ja käyttötottumus heikkenee.	Palveluja ja aikatauluja kehittämällä.	Käyttäjämäärät vähenevät ja yksityisautoilu kasvaa. Tarkistetaan liikennepoliittiset linjaukset.
Vähäpäästöisten ajoneuvojen hankinnat eivät toteudu.	Suunnitellaan tarkoituksenmukainen käyttö teknisen kehityksen ja hintatason pohjalta.	Ajoneuvojen lukumäärä konsernissa ei kasva. Tarkistetaan kilpailutuskkriteerejä.

UUDISTUVA KUOPIO

Riski	Miten riskin toteutumista ehkäistään ennalta?	Mitä tapahtuu, jos riski toteutuu ja miten riskistä toivutaan
Verotulokertymä ja valtionosuudet jäävät alle budjetoidun.	Seurataan jatkuvasti verotulojen kuukausitilityksiä ja veroennusteita sekä valtionosuuspäätöksiä ja reagoidaan muutoksiin nopeasti.	Vaikuttaa tulevien vuosien talousarviovalmisteluun, pakottaa heikentämään palveluja ja voi johtaa veroprosenttien korotukseen.
Myyntivoitot kertyvät budjetoitua pienempänä. Myyntivoittoa on budjetoitu 14,7 milj. euroa maa-alueiden, rakennusten ja muun omaisuuden myynnistä.	Haetaan aktiivisesti ratkaisuja omaisuuden myyntiin ja parannetaan kauppohen toteutumisen edellytyksiä.	Johtaa tuloksen heikkenemiseen ja vaikuttaa tulevien vuosien suunnitteluun. Tilanteesta riippuen voi olla kyse kauppohen lykkäntymisestä seuraavaan vuoteen.
Sairauspoissaolojen vähennystavoite 2 pv/hvt ei toteudu.	Toteutetaan suunnitellut panostukset työhyvinvoinnin kehittämiseen ja koulutukseen. Henkilöstösuunnittelua tehdään ennakkoivasti. Toteutumista seurataan kuukausittain.	Johtaa sellaisten toimenpiteiden suunnitteluun, joilla tavoite pystytään seuraavina vuosina toteuttamaan. Päivittäisessä toiminnassa on huolehdittava, että lakien ja asetusten mukainen henkilökunta ja asianmukainen valvonta toteutuvat.
Henkilöstömenojen sopeuttamiseen liittyviä konkreettisia vastualuekohtaisia toimenpiteitä ei saada päätettyä tavoitellussa aikataulussa. Samanaikaiset uusrekrytoinnit mm. asiakasmäärän kasvu osassa kaupungin organisaatiota.	Päätöksenteon tukea parantamalla ja henkilöstösuunnittelua kehittämällä	Sovittuja taloudellisia tavoitteita ei saavuteta. Johtaa muiden menojen leikkaamiseen ja toimintojen supistamiseen. Vaikeuttaa tulevien vuosien suunnittelua.
Tilankäytön tehostaminen ja tilojen monikäyttöisyyden parantaminen toteutuu arvioitua hitaammin. Suunnitelmat erilaisista tilankäytön omistus- ja/tai uudelleenjärjestelyistä eivät etene. Vapautuvista tiloista ei päästä irtautumaan myymällä tai vuokraamalla ulkopuoliseen käyttöön.	Tilankäyttöä ja vapaana olevien tilojen myyntiä/ulosvuokrausta aktivoidaan ja raportoidaan ratkaisuehdotusten etenemisestä kuukausittain.	Johtaa muiden menojen leikkaamiseen ja toimintojen supistamiseen. Vaikeuttaa tulevien vuosien suunnittelua.

Riski	Miten riskin toteutumista ehkäistään ennalta?	Mitä tapahtuu, jos riski toteutuu ja miten riskistä toivutaan
Liikelaitosten ja kaupungin omistamien yhtiöiden tuloutuskyky ja tuloksenteekky heikkenee.	Tiivistetään edelleen omistajaohjausotetta. Korostetaan yksiköjen omaa vastuuta ja osaamista osana koko kaupungin toimintaa ja taloutta sekä konsernietua.	Johtaa maksujen ja taksojen korotukseen kesken vuoden tai menojen leikkauksiin toimintaa tehostamalla tai supistamalla. Vaihtoehtoisesti yksiköiden omaisuuden myyntiin.
Erikoissairaanhoidon budjetti ylittyy.	Vaikutetaan sairaanhoitopiiriin toiminnan tuottavuuteen ja taloustavoitteisiin mm. Yhessä-hankkeen kautta.	Kaupunki joutuu kattamaan ylityksen omasta toiminnastamme tai kaupungin tulos heikkenee budjetoidusta.
Hallitusohjelmaan sisältyvät kuntien tehtävien laajennukset, kuten päivähoito-oikeuden rajauksen poisto, ei tule täysimääräisesti katettua valtionosuusrahoituksella.	Vaikutetaan edunvalvonnan kautta ja osallistutaan aktiivisesti kuntien tehtävien rahoituksesta käytävään keskusteluun. Selvitetään etukäteen muutokset ja niiden vaikutukset. Valmistellaan toimenpiteet muutoksia ja niiden vaikutuksia varten.	Kustannusten nousun katteeksi ei saada riittävää rahoitusta ja tulorahoitus heikkenee. Vaikeuttaa talouden tervehtymistä.
Tilikauden tulos jää tavoitteesta	Kaupunginhallitus seuraa toteumaa ja ennustetta kuukausittain.	Kaupunginhallitus arvioi ja päättää tarvittavat toimenpiteet ja niiden toteuttamisen ajankohdan tilanteen korjaamiseksi.

1.7.5. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden seuranta

Kaupunginhallitus seuraa talousarvion toteutumista kuukausittain. Kuukausiraportissa selvitetään sekä talouden toteumaa että koko vuoden ennustetta. Kuukausiraporttiin sisältyvät palvelualueiden arviot koko vuoden toteutumiseen liittyvistä riskeistä. Taseyksiköt ja liikelaitokset toimittavat myös toteutuma- ja ennustetiedot koko kaupungin tilinpäätösennustetta varten.

Kaupunginvaltuustolle raportoidaan neljä kertaa vuodessa, maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuun toteutumatilanteen tietojen pohjalta. Puolivuotiskatsaus sisältää strategian ja tavoitteiden toteutumisen seurannan. Kaikki osavuotiskatsaukset sisältävät talouden ja henkilöstön toteutumatiiedot ja talousennusteen. Neljäs eli viimeinen raportti on tilinpäätös ja se kattaa koko vuoden seurannan.

1.7.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on annettava tilinpäätöksen toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Kuntalain 123 §:n mukaan tilintarkastajien on tarkastettava, onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Kuopion kaupunginhallituksen hyväksymä sisäisen valvonnan yleisohje on tullut voimaan 1.1.2012.

Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että johtaminen, toiminnan suunnittelu ja päätöksenteko perustuvat oikeaan ja riittävään tietoon. Riskienhallinnalla varmistetaan, että toiminta jatkuu keskeytyksittä ja häiriöttä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Kaupunginvaltuuston hyväksymä riskienhallintapolitiikan asiakirja on tullut voimaan 1.4.2014.

1.7.7. Tilivelvolliset viranhaltijat

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnan toimielimen jäsenet sekä asianomaisen toimielimen tehtävälueen johtavat viranhaltijat. Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia, mutta kunnan muiden toimielinten jäsenet ovat. Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu johtamastaan toiminnasta ja sen valvonnasta.

Kuopion kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita ovat:

- kaupunginjohtaja
- apulaiskaupunginjohtajat
- asiakkuusjohtajat:
  - o Elinvoima- ja konsernipalvelut: strategiajohtaja ja hallintojohtaja.
  - o Kaupunkiympäristön palvelualue: kaupunkisuunnittelujohtaja, kaupungininsinööri, kiinteistöjohtaja ja ympäristöjohtaja.
  - o Kasvun ja oppimisen palvelualue: kasvatusjohtaja ja opetusjohtaja
  - o Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue: hyvinvoinnin edistämisen johtaja
  - o Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet: perusturvajohtaja, kuntoutusjohtaja ja terveysjohtaja
- Savo-Pielisen jätelautakunnan esittelijä
- Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan esittelijä
- Tilakeskuksen toimitilajohtaja
- Pohjois-Savon pelastuslaitoksen pelastusjohtaja
- Kuopion Kuntatekniikkaliikelaitoksen toimitusjohtaja

1.8. Alijäämän kattamisvelvollisuus

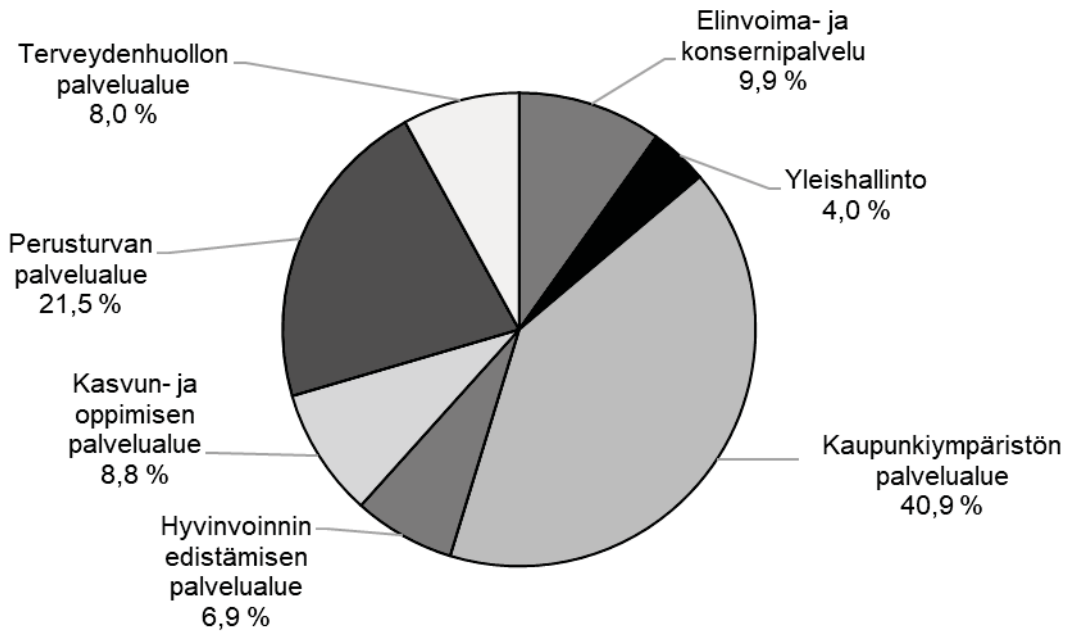
Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kaupungilla ei ole vuonna 2020 kuntalain mukaista taloussuunnitelmassa katettavaa alijäämää.

Tilinpäätöksessä 2018 kumulatiivinen ylijäämä on 102,1 milj. euroa. Tilinpäätöksen vuodelta 2019 ennakoidaan syyskuussa tehdyn ennusteen mukaan olevan 38,8 milj. euroa alijäämäinen, mutta Kuopion Vesi Liikelaitoksen omistusjärjestelyt vuodenvaihteessa 2019-2020 tuovat arviolta 93,0 milj. euroa kirjanpidollista myyntivoittoa tulokseen. Vuodelta 2020 talousarvion tuloslaskelma näyttää 13,1 milj. euron alijäämää. Kumulatiivista ylijäämää arvioidaan näillä tekijöillä olevan vuoden 2020 lopussa n. 140 milj. euroa,

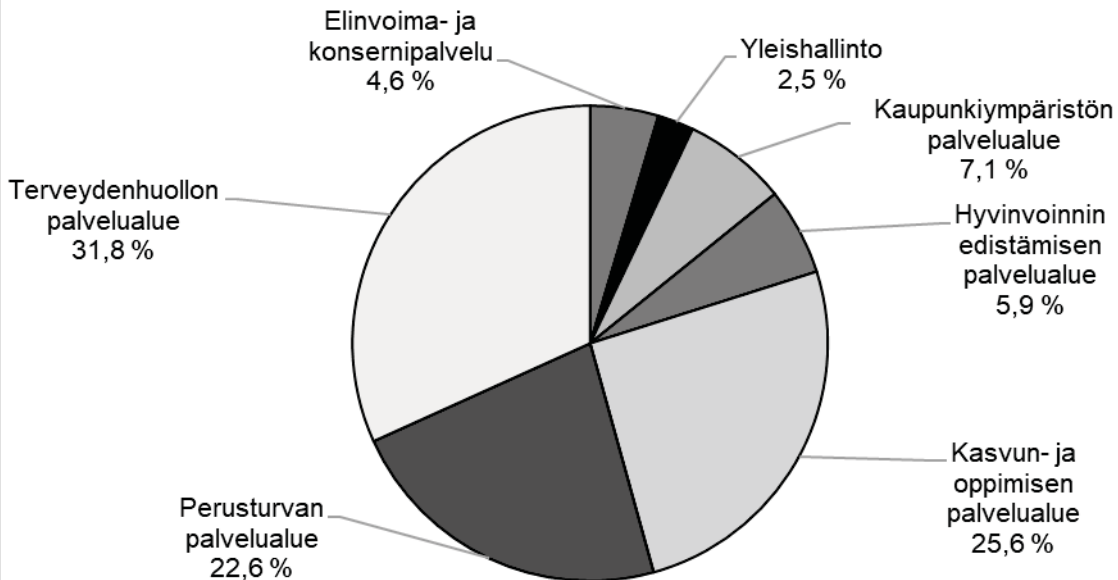
Kaupungin talous on taseessa olevasta ylijäämästä huolimatta rakenteellisesti alijäämäinen. Jo usean vuoden ajan talousarviovalmistelussa on näkynyt verorahoituksen ja toimintamenojen pysyvä epäsuhta. Viimeaikainen ennakoimaton verotulojen kehitys on syventänyt tätä eroa entisestään. Kaupunki on käynnistänyt talouden tervehdyttämisen. Kaupunginhallitus on asettanut tavoitteeksi yhteensä 10 miljoonan menoleikkauksen vuosille 2020–2021. Syksyn aikana käytyjen yt-neuvottelujen tuloksena pysyvien henkilöstömenosäästöjen osalta tavoitellaan vähintään 8,8 miljoonan euron säästöä vuonna 2020 – 2021, niin että avoimia tai avoimeksi tulevia tehtäviä ja virkoja jätetään täyttämättä, määräaikaisten käyttöä vähennetään ja henkilöstöä irtisanotaan. Mikäli pysyvät säästöt eivät toteudu, henkilökuntaa osa-aikaistetaan toistaiseksi.

2. Käyttötalousosa

Toimintatulojen 136,8 milj. € jakautuminen

Toimintamenojen 862,8 milj € jakautuminen

Elinvoima- ja konsernipalvelut

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Maailmantalouden tilanteen odotetaan jatkuvan epävakaina edelleen vuonna 2020, mikä aiheuttaa epävarmuutta myös Suomen talouskehityksessä. Kuntien poikkeuksellisen vaikea taloudellinen tilanne on jatkumassa. Myös kaupungin taloudellisen toimintaympäristön ennakoidaan jatkuvan haasteellisena vuonna 2020, mikä asettaa kasvavia paineita toiminnallisten ja rakenteellisten uudistusten aikaansaamiseen kaupunkiorganisaatiossa.

Kuopion alueen yritystoiminnan kehitys näyttää jatkuvan positiivisena, mikä näkyy monipuolisena yritystonttien kysynnässä, avointen työpaikkojen määrässä sekä liikevaihdon kasvussa. Kaupunkien välinen kilpailu asukkaista ja osaavasta työvoimasta kiihtyy, kun koko Suomen väestökehitys on hiipumassa alhaisen syntyvyyden vuoksi. Tarvitaan yhä enemmän työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa. Kaupungin pitovoiman kehittämisessä tapahtumien ja hyvinvointipalvelujen rooli kasvaa.

Maan hallituksella on mittava työllisyystavoite. Yhtenä toimenpiteenä tämän tavoitteen saavuttamiseksi hallitus vahvistaa kaupunkien roolia työllisyyspalveluissa käynnistämällä keväällä 2020 kokeilut, joissa TE-toimistojen asiakasvastuita siirretään kaupungeille. Kokeiluissa sovitetaan yhteen valtion ja kuntien osaaminen, resurssit ja palvelut. Kunnat saavat vastuulleen ne työttömät ja työvoimapaaluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat ja kaikki maahanmuuttajat, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapaaluissa hanke-alueiden TE-toimistoissa.

Hallitus lisää kaupunkien ja valtion välistä sopimuksellisuutta. Kuopion kaupunkiseudun tavoitteena on päästä uutena alueena MAL-sopimusten piiriin. MAL-sopimuksista riippumatta on selvä tarve tiivistää kaupunkiseudun yhteistyötä. Sopimusperusteisuutta on tulossa myös yliopistokaupunkien innovaatioekosysteemien kehittämiseen.

Vuoden 2020 aikana tullaan linjaamaan valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarpeet 12 vuodeksi eteenpäin. Kuopion alueen saavutettavuuden parantaminen ja keskeisten hankkeiden (Itärata/Savonrata, vt5:n kehittäminen) tulee saada mukaan suunnittelu- ja investointilistoille.

EU:n uusi rakennerahastokausi alkaa vuoden 2021 alussa. Vuoden 2020 aikana tullaan valmistamaan ja hyväksymään ohjelma-asiakirjat.

Lomituspalvelujen käyttö tulee edelleen vähenemään, sillä maatalouden ongelmien vuoksi yhä useampi tila lopettaa toimintansa. Tilakoko suurenee ja lomittajien ammattitaitovaatimukset kasvavat.

Kaupunki käynnisti koko henkilöstöä koskevat yhteistoimintaneuvottelut henkilöstöjärjestöjen kanssa syyskuussa 2019 henkilöstösäästöjen toteuttamiseksi vuosina 2020-2021. Yhteistoimintaneuvottelujen lopputuleman toimeenpano tulee työllistämään henkilöstä vuosina 2020-2021.

Talousohjausten ja -suunnittelun sekä seurannan kehittäminen ovat keskeisessä asemassa. Taloutta kuvaavan taloustiedon tuotantoa ja tietojen saatavuutta on viety eteenpäin tiedolla johtamisen projektikokonaisuudessa tavoitteena kehittää ulkoista lakisääteistä raportointia Valtiokonttorille. Lisäksi projektissa määritellään kaupungille yhteinen tuoterekisteri, minkä tuotetiedot viedään taloushallinnon järjestelmiin. Manuaalisesta tiedonkeruusta ja -käsittelystä on tarkoitus päästä nykyaikaisempaan toimintamalliin, missä tietoa saadaan koostettua johtamisen tueksi ja raportoitavaksi aiempaa huomattavasti automaattisemmin. Tuoterekisterin kokoaminen ja tiedon automatisointityö jatkuvat ja niiden on tarkoitus valmistua vuoden 2020 loppuun mennessä.

Kaupunkitasoisilla ict-hankkeilla viedään eteenpäin digitalisaatiokehitystä kaupungin strategian mukaisesti. Palveluiden myyntiprosessin digitalisointi (Osta verkossa-projekti - verkkokaupan ja verkkomaksamisen kokonaisuus) etenee ja kokonaisuuden on tarkoitus kattaa jatkossa koko prosessi asiakkaan palveluostamisen tapahtumasta aina taloushallintoon asti. Käyttöön otton on suunniteltu toteutuvan vuoden 2020 loppuun mennessä. Henkilökunnan käyttövaltuuksien hallintajärjestelmäprojektia jatketaan. Käyttövaltuushallinta huolehtii siitä, että työntekijöillä on oikea-aikaisesti asianmukaiset käyttöoikeudet kaupungin käytössä oleviin ICT-järjestelmiin. Kaupungin asianhallintajärjestelmän päivitystyö on tarkoitus toteuttaa vuoden 2020 loppuun mennessä, koska nykyisen version ylläpito on päättynyt.

Painopisteenä vuoden 2020 toiminnassa on parantaa edelleen henkilöstön työhyvinvointia ja työturvallisuutta. Kaupungille myönnettiin vuonna 2018 ESR-rahoitusta työhyvinvointihankkeeseen, jonka tavoitteena on työhyvinvoinnin vahvistaminen työyksiköissä. Hanke jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka ja sitä viedään eteenpäin konsernipalvelun ohjauksessa.

Lainsäädännöllisistä muutoksista mm. tiedonhallintalaki ja laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta tulevat työllistämään elinvoima- ja konsernipalvelun henkilökuntaa vuonna 2020. Lakimuutosten tarkoituksena on mm. edistää tiedonhallinnan yhdenmukaistamista, tietoturvallisuutta ja digitaalisten palvelujen saatavuutta viranomaistoiminnassa.

Kuopio-konsernin rakenteen muutostyö jatkuu myös vuonna 2020 mm. Kuntatekniikkaliikelaitos Mestarin yhtiöittämisen valmistelulla.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

- Nuoriso- ja rakennetyöttömyyden vähentäminen työllisyyden kuntakokeilun, ohjaamon sekä työllisyyttä edistävien hankkeiden (Työllisyyden palvelutori, Nuorten työpolku, ASKEL-hanke ja Taitopajat 2020-kehityshanke) avulla.
- Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen ja yhteismarkkinointi (Future Savo, muuttajapalvelut, opiskelijoiden sitouttaminen alueelle). Savilahden Business Center -palvelujen ja Kuopio Healthin ja Living Lab toimintojen vakiinnuttaminen ja yrityspalvelutoimijoiden yhteistyön edelleen kehittäminen startup ja kasvuyritysten kasvun edistämiseksi. Investointien houkuttelu ja yritystoiminnan kasvun edistäminen (Invest&Grow hanke). Pääomasijoitusrahaston toiminta käynnistyy.
- Digitalisaation edistäminen (mm. Ihmiskeskeinen digitaalinen kunta –hankkeen toteuttaminen). Uusien sähköisten työvälineiden käyttöönotto: Osta verkosta-projekti; henkilöstöseurannan, sähköisen HR-asioinnin sekä työnseurantajärjestelmän kehittäminen; digitaalisen tiekartan laatiminen yhteistyössä Istekki Oy:n kanssa; asiantuntijajärjestelmän päivittäminen; Microsoftin O365-pilvi-palveluiden käyttöönoton jatkaminen ja tiedonhallintaprojekti.
- Tapahtumien aluetaloudellisen vaikuttavuuden kasvattaminen. Palveluprosessien sujuvoittaminen ja toimintojen vahvistaminen.
- Kotimaisen ja kansainvälisen edunvalvonnan ja vaikuttamisen tehostaminen. Edunvalvonnan ja vaikuttamisen viestintämallin käyttöönotto ja jalkauttaminen.
- Varautuminen uuteen EU:n rakennerahastokauteen. Strategian välitarkistus ja maaseudun kehittämisohjelman valmistelu.
- Kuopio Info ja puhelupalvelukeskus siirtyvät kaupunkiympäristön palvelualueelle asiakaspalvelun yhteyteen. Kaupunkitasoisten hallinto- ja tukipalvelujen kokoamistyön käynnistäminen.
- Yhteistoimintamenettelyn lopputuleman toimeenpano vuosien 2020-2021 aikana.
- Uusien kunnallisten virka- ja työehtosopimusten toimeenpano ja jalkautus vuosien 2020-2021 aikana.
- Työhyvinvoinnin parantaminen ja työturvallisuudesta huolehtiminen.
- Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimintamallien kehittäminen ja niitä tukevien ohjeiden päivittäminen.
- Henkilöstötiedon tuottamista ja raportointia kehitetään tukemaan laaja-alaisesti henkilöstösuunnittelun kokonaisuutta. Suunnittelu- ja raportointi- sekä maksuliikenneprosesseja kehitetään yhdessä palvelualueiden ja Monetra Pohjois-Savo Oy:n kanssa.
- Kuntatilastointiuudistuksen toteuttaminen, talouden ja toiminnan raportoinnin kehittäminen ja tuotekisterin määrittely.
- Laatutoiminnan kaupunkitasoisina painopisteinä ovat uudet CAFin ulkoiset arvioinnit 1-2 kpl ja uuden kaupunkitasoisen ohjekeskuksen (sisältäen mm. organisaation sisäiset ohjeet) käyttöönotto.
- Käytössä olevien tilojen käytön ja tilatehokkuuden kriittinen tarkastelu.
- Konsernirakenteen uudistamisen jatkaminen (mm. Kuntatekniikkaliikelaitos Mestarin yhtiöittämisen valmistelu).

Talousarviossa on 550.000 euron määrärahavaraus Kuopio-Tahko Oy:n matkailumarkkinointiin ja 359.935 euron määrärahavaraus Sydän Savon maaseutupalvelujen Kuopion maksuosuuteen.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

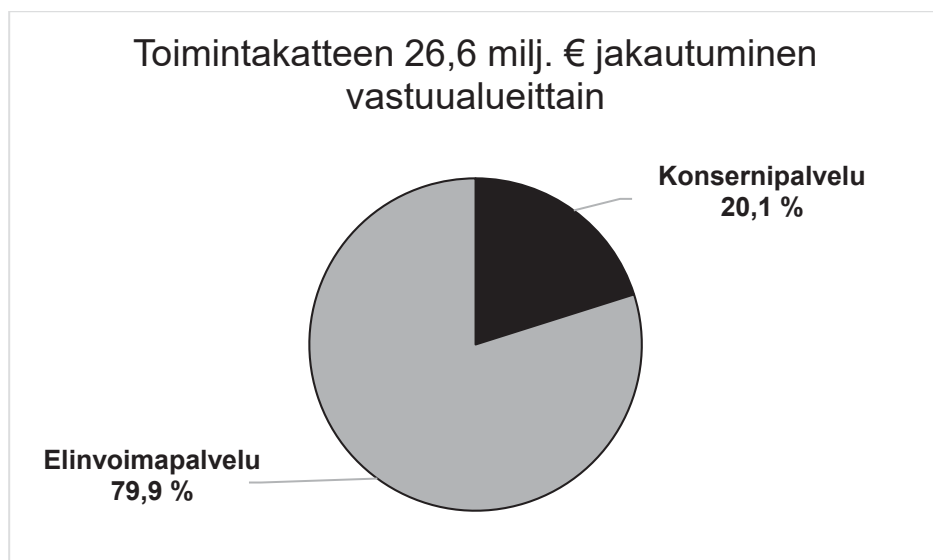
Henkilöstömäärä sopeutetaan taloudellisiin reunaehtoihin. Eläkkeelle jäännin tai muuta kautta vapautuvat tehtävät pyritään hoitamaan tehtäviä priorisoimalla ja uudelleenorganisoimalla. Henkilöstön käytössä painotetaan joustavia työnkuvia, moniosaamista sekä osaamisen hyödyntämistä yli organisaatorajojen.

Henkilöstön työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomiota, ettei henkilöresurssien väheneminen näy liiallisena työkuormituksena muille. Päivitetään henkilöstön työhyvinvointisuunnitelmat. Työllisyyspalveluissa korostuu muutosjohtaminen mahdollisen työllisyyskokeilun käynnistymisen myötä. Lomituspalveluissa jatketaan hyvää työtä työtapaturmien ehkäisemiseksi.

Esimiesten keskitetyt koulutukset jatkuvat. Hyödynnetään entistä enemmän verkko-oppimisympäristöjä ja työyhteisöllisiä valmennuksia osaamisen kehittämisessä ja ylläpidossa. Henkilöstön osaamista kehitetään osaauskartoitusten ja toiveiden perusteella. Learn@work-hankkeen myötä tuodaan henkilöstön kehittämiseen mahdollisesti sähköinen koulutusalausta.

Sähköisten järjestelmien ja työvälineiden käyttämiseen kiinnitetään erityistä huomiota vuonna 2020. Painopisteenä on mm. Office 365:n myötä tulleiden Microsoftin pilvipalveluiden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen mm. tiimityöskentelyssä ja viestinnässä.

Elinvoima- ja konsernipalvelu	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT	14 414	13 830	13 624	13 492	-1,0 %
TOIMINTAMENOT	-39 077	-41 344	-40 408	-40 047	-0,9 %
TOIMINTAKATE	-24 663	-27 515	-26 784	-26 555	-0,9 %

Mittaristo

Elinvoimapalvelu

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Työllisyyspalvelu	Bruttokustannukset, €	5 850 321	5 942 288	6 803 867	6 024 453	6 490 120
	Työllistymispalvelujen asiakasmäärä*	4 337	4 575	3 500	1 639	3500 tai 7000
	Työmarkkinatukea yli 300 päivää saaneet, kuukausittainen keskiarvo	2 492	2 368	2 200	2 288	2 200
	Työmarkkinatuen kuntaosuus, €	12 291 648	11 289 083	10 250 000	11 043 000	10 250 000
Lomituspalvelu	Lomituspäivät/vuosi	53 561	48 958	45 000	41 000	41 000
	Kustannus €/ netto/lomituspäivä	182,32	212,52	181	199,71	212,52
	Lomitettavia yrittäjiä kpl	1 103	993	900	900	850

* Työllisyyskokeilu päättyi 31.12.2018 ja tilastointitapa muuttui sen myötä. Luvut eivät ole vertailukelpoisia. Vuoden 2020 asiakasmäärä riippuu siitä, päästäänkö työllisyyden kuntakokeiluun vai ei. Asia selviää ensi vuoden puolella.

Elinvoimapalvelu		TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	1 608	1 608	1 597	1 597	1 454
	Tilojen määrä m ² /htv	22,8	20,1	20,9	21,3	21,0
	Tilojen määrä m ² /lomituspalvelu	240	240	240	240	240

Konsernipalvelu

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Tilankäyttö*	Tilojen määrä m ²	2 930	2 930	2 796	2 742	2 742
	Tilojen määrä m ² /htv	47,6	46,3	45,8	45,0	45,3

* Sisältää kaupungin arkistotilat.

Kaupunkiympäristön palvelualue

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta toteuttaa merkittävältä osin kaupungin kasvu- ja kilpailukykystrategian tavoitteita infrastruktuurin, tonttitarjonnan, liikennejärjestelmän sekä kaupunkiympäristön toimivuuden ja laadun osalta. Toiminta vaikuttaa voimakkaasti kaupungin vetovoimaisuuteen ja asiakastyytyvyyteen. Viime vuodet ovat Kuopiossa olleet voimakkaan kasvun aikaa ja Kuopiolla on edelleenkin edellytykset kasvuun. Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittävää ja monipuolista asuin- ja yritystonttivarantoa. Viime vuosien vahva asuntorakentaminen on tasaantumassa takaisin edellisvuosien ja Kuopion väestönkasvun edellyttämälle tasolle.

Kiertotalouden, jätteenkäsittelyn, terveellisen ja turvallisen elinympäristön merkitys kasvaa yhä enemmän. Tällainen kehitys haastaa perinteiset ratkaisut ja edellyttää verkostoitumista eri yhteistyötahojen kanssa. Toimintaympäristön muutosta tuetaan panostamalla lisää kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin. Joukkoliikenne tukee vahvasti seudun elinvoimaa sekä taloudellista kehitystä. Joukkoliikenteen käyttäjämäärät ovat kasvaneet voimakkaasti ja sitä kehitetään edelleen keskisuurten kaupunkiseutujen edelläkävijäksi.

Merkittävä rooli kaupungin kasvun toteuttamisessa on riittävän ja monipuolisen asunto- ja yritystonttitarjonnan säilyttäminen. Vuosittainen asuntotuotantotavoite on nostettu 1200 asunnon tasolle tuleville vuosille. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, ettei aivan tavoitteeseen päästä asuntomarkkinatilanteen vuoksi. Tällä hetkellä asuntorakentajat arvioivat uusien hankkeiden käynnistymistä aiempaa tarkemmin, koska markkinoilla on edelleen paljon tarjontaa. Asuntotuotantotavoitteen saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä panostusta tonttutuotantoon ja kaavoituksen etenemistä suunnitelman mukaisesti. Tämä edellyttää myös yhä enemmän osallistamisen ja erilaisten selvitysten myötä aikaa vievää täydennysrakentamiskaavoitusta sekä keskusta-alueelle että lähiöihin. Yritystonttikysyntään vastataan kaavoittamalla uusia yritysalueita.

Merkittäviä muutoksia liittyy kansallisen ja EU-lainsäädännön sekä ympäristöpolitiikan muutoksiin, henkilöstön osaamisvaatimusten lisääntymiseen sekä kuntalaisiin ja sidosryhmiin kohdistuvan ohjaus- ja neuvontatarpeen lisääntymiseen. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että selvitetään ympäristöterveydenhuollon järjestäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Myös vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella on merkittävä vaikutus kaupungin toimintaan ja vesihuollon resursointiin, mm. hulevesien kokonaishallinnan osalta.

Tiukentuvat ilmasto- ja jätepoliittiset tavoitteet edellyttävät toimia myös kuntatasolla. Tämä edellyttää toimia koko kaupunkikonsernin tasolla sekä verkostoitumista eri yhteistyötahojen kanssa.

Kuntaliitosten ja raakamaan ostojen seurauksena kaupungin metsäomaisuus on kasvanut. Lisäksi metsien hyvän hoidon seurauksena metsien puuston kasvu on kohonnut n. 60 000 – 70 000 k-m³:n tasolle. Kohonnut puuston kasvu antaa mahdollisuuden n. 45 000 k-m³:n hakkuusuunnitteeseen. Edellä mainitulla hakkuusuunnitteella pystytään ottamaan huomioon sekä kaupungin metsien tärkeä merkitys asukkaiden virkistymetsinä, että luonnon monimuotoisuusarvot.

Asukkaiden vuorovaikutusta osana elinympäristön ja palvelujen suunnittelua lisätään. Asukaslähtöinen kehittämistoiminta kytkeytyy käyttäjälähtöisten palvelujen ja vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Asukkaat osallistuvat suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Asukkaiden omaehtoista yhteisöllistä toimintaa elinympäristönsä kohentamiseksi vahvistetaan myös mm. talkoorahan avulla ja aktivoidaan pitäjäraatien sekä kyläyhdistysten toiminnan kautta.

Tulevaisuuden toimintaympäristöä analysoitaessa suoritetaan digitaalisten mahdollisuuksien arviointi ja mahdollisimman monipuolinen hyödyntäminen osana toiminnan kehittämistä. Mahdollisuuksia avaavat myös kannustavat älykkäät järjestelmät, mm. tietomallinnuksen käyttö suunnittelusta toteutukseen ja eri älyjärjestelmien datan hyödyntäminen mm. kaupunkisuunnittelussa. Digitaalisuus tuo muutoksia myös infran hallintaan.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Taloudellisten ja toiminnallisten haasteiden saavuttaminen edellyttää tonttitarjonnan riittävyyden ja monipuolisuuden varmistamista kaupungin kasvuohjelman mukaisilla alueilla sekä täydennysrakentamisalueiden kaavoitusta, kunnallistekniikan rakentamista ja aktiivista maanhankintaa.

Kasvavan Kuopion yksi tärkeimmistä kehittämisalueista on Savilahden alue. Savilahden kaupunginosaa suunniteltaessa ja rakennettaessa halutaan ylittää perinteiset kaupunkisuunnittelun rajat ja verkostoitua kansainvälisesti. Hankkeen aikana etsitään ne vähähiilisyttä edistävät, innovatiiviset ja älykkäät ratkaisut, jotka on mahdollista toteuttaa Savilahdessa alueen rakentuessa. Hankkeessa tehdään laajaa vuorovaikutustyötä ja haetaan yhdessä eri toimijoiden kanssa parhaita ja toteuttamiskelpoisia ratkaisuja.

Pientaloalueiden uudisrakentamisen painopiste on Hiltulanlahden alueella ja kerrostalorakentaminen painottuu keskustan täydennysrakentamisalueille. Kaupunkikeskustan keskeisiä kehityshankkeita ovat Asemanseutu, Kuopionlahti, Kuntolaakso ja Mölymäki. Ydinkeskustassa jatkuu Matkustajasataman laajentaminen. Myös Puijon alueen kehittäminen on yksi painopistealueista. Maankäytösopimusneuvotteluilla edistetään keskeisten hankkeiden ja täydennysrakentamishankkeiden toteutumista.

Omakotitonttien luovutuksen pääalueina ovat Hiltulanlahden II –alue. Omakotitonttien kysyntä on tasaantunut noin 60 tontin vuositasolle. Myös maaseutukeskuksien ja haja-asutusalueiden omakoti- ja yritystonttien saatavuudesta ja markkinoinnista huolehditaan. Parannetaan alueiden tonttitarjonnan markkinointia yhteistyössä pitäjäraatien kanssa.

Entistäkin enemmän kiinnitetään huomiota tuleviin hoito- ja ylläpitokustannuksiin. Katujen saneerauksessa ja uudisrakentamisessa hyödynnetään elinkaariajattelua, jotta rakenteet ovat pitkäikäisiä ja helppohoitoisia. Maaomaisuuden ja kaupungin käytöstä poistuvien kiinteistöjen jalostusta ja myyntiä tehostetaan edelleen mm. aktiivisella yhteistyöllä rakentajien kanssa. Valmistelussa otetaan huomioon palveluverkoston kehittäminen.

Myös infran kunnan hallinnasta on pidettävä huolta, koska niukat kunnossapidon resurssit rakenteiden vanhentuessa johtavat ennen aikaiseen kulumiseen, vaurioitumiseen ja palvelutason alenemiseen lyhentäen rakenteiden käyttöikää olennaisesti. Tämän johdosta kunnossapidon riittävästä rahoituksesta huolehtiminen on ensiarvoisen tärkeää korjausvelan pienentämiseksi.

Tilaja-toiminnan kehittämisessä painopiste on sopimusten sisällössä ja suunnittelun ohjauksessa. Kilpailuttamisen ajoitus koko toteutusketjun osalta on entistä tärkeämpää. Osa hankinnoista tehdään avoimen kilpailun kautta ja myös vuonna 2020 osa rakentamishankkeista kilpailutetaan. Hankinnoissa pyritään käyttämään paljolti kumppanuuteen perustuvia hankintamuotoja. Hankinnoissa edistetään resurssiviisautta, kuten ylimääräisten ja kierrätysmateriaalien mahdollisimman tehokasta käyttöä. Kuopiossa tehdään kiinteistöveroselvitystä paikkatietoaineiston pohjalta, selvitystyössä kartoitetaan olemassa olevat kiinteistöt mm. rakennusten perustiedot ja käyttötarkoitukset. Tavoitteena selvityksillä on laajentaa kunnan veropohjaa ja lisätä kiinteistöverotuloja ilman kiinteistöveroprosentin korotusta.

Kuopiota markkinoidaan haluttuna asuinkaupunkina. Kaupunki luo edellytyksiä ja edistää valtion tuetun asuntotuotannon (vuokra- ja asumisoikeusasunnot) toteutumista myös tulevana vuosina kaupungin väestönkasvun ja ikääntymisen tarpeiden mukaan. Myös asuntokannan korjaustoimintaa ja esteettömyyttä edistetään.

Hyvinvoiva Kuopio ja Uudistuva Kuopio –ohjelmien tavoitteet on huomioitu kaupunkiympäristön palvelualueen toiminnassa. Etenkin turvallisen ja viihtyisän elinympäristön luominen sekä sujuvat palvelut ovat toiminnan lähtökohtia. Kuopio Info ja puhelupalvelukeskus siirtyvät vuoden alussa kaupunkiympäristön palvelualueelle.

Ilmastopoliittisen ohjelman ja energiatehokkuussopimuksen toteuttaminen sekä kestävä kehityksen huomiointi on edelleen tärkeä painopistealue koko kaupunkitasolla. Kuopio on mukana FISU-kuntien verkostossa ja Circwaste-hankkeessa. Resurssiviisaustyön ohessa käynnistetään uuden ilmastopoliittisen ohjelman toimenpiteiden toteutus ja jatketaan energiatehokkuushanketta. Ekotukitoiminta on käynnistetty uudelleen, ja sitä kehitetään edelleen. Luonnon monimuotoisuusohjelmaa toteutetaan ja siihen liittyen toteutetaan osaltaan Liito-orava-LIFE -hanketta, joka liittyy kaavoituksen ja luonnonsuojelun yhteensovittamiseen.

Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenne 2025 -ohjelman toteuttamista jatketaan ja ohjelman tarkistaminen käynnistetään vuoden 2019 lopussa ja hyväksytään 2020. Uuden linjastosuunnitelman mukaisesti kilpailuteissa paikallisliikenteen kohteissa on huomioitu sujuvuus, helppokäyttöisyys, ympäristöystävällisyys sekä asiakkaan viihtyvyys. Kilpailutuksissa huomioidaan myös käyttövoimaselvitys.

Keskeisimpiä muutoksia ovat Kuopion Infon ja puhelupalvelukeskuksen toiminnan siirtyminen kaupunkiympäristön palvelualueelle. Toimintamenoja kasvattavat myös pieneläinpäivystyksen ja joukkoliikenteen kilpailutukset. Joukkoliikenteen kilpailutuksen tavoitteena on ympäristöystävällinen käyttövoima.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

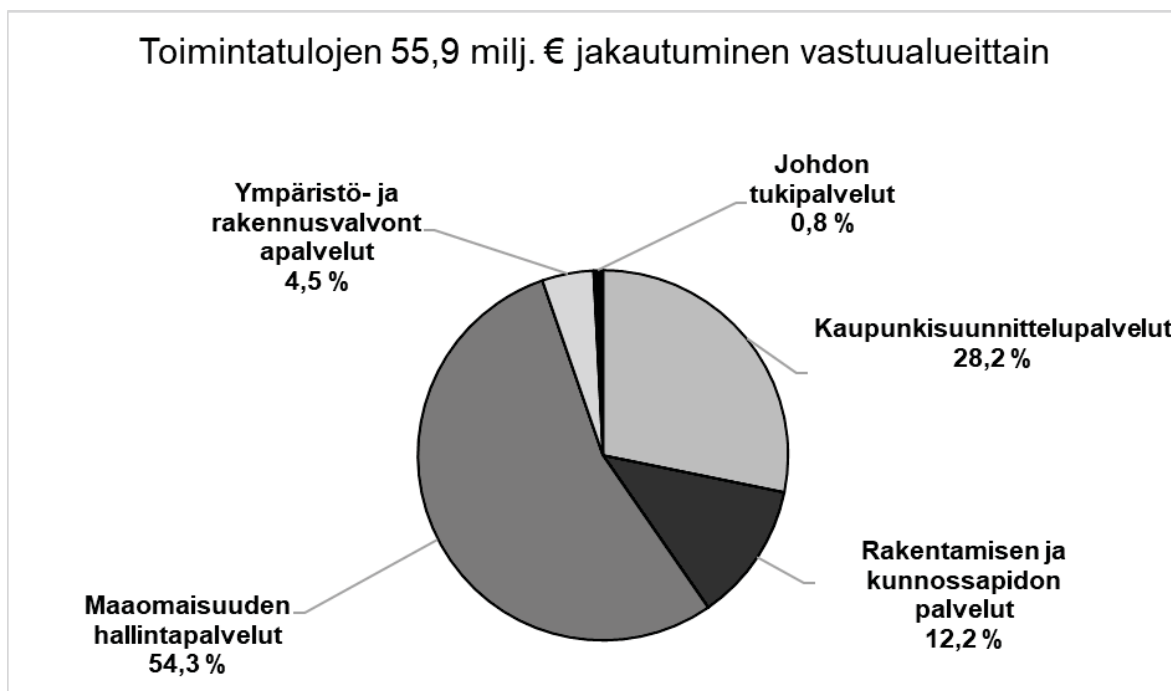
Lähivuosina on vaihtuvuutta useissa erityisosaamista vaativissa tehtävissä. Tämä edellyttää rekrytointien suunnitelmallisuutta tulevaisuuden osaamistarpeet ennalta kartoittaen. Tavoitteena on, että palvelualue kehittyi haluttuna työnantajana. Rekrytoinneissa huomioidaan mahdollisuus siihen, että henkilöstö huolehtii myös palveluprosessien ja palvelualueiden rajat ylittävistä tehtävistä. Ostopalvelujen käyttö ja kumppanuudet edellyttävät riittäviä ohjausresursseja.

Tilaaosaamisen merkitys on kasvanut viime vuosina. Henkilöstön tulee tilaaja-asiantuntijuuden lisäksi omata hyvät asiakasvuorovaikutustaidot. Kustannusseurantaan ja määrärahojen käyttöön sekä toiminnan taloudellisuuteen panostetaan entistä enemmän. Koulutusta tarvitaan myös lainsäädännössä tapahtuvien muutosten myötä. Sähköisten palveluiden käyttöönoton laajentaminen vaatii edelleen palveluprosessien uudelleen tarkastelua ja henkilöstön perehdyttämistä uusiin toimintatapoihin.

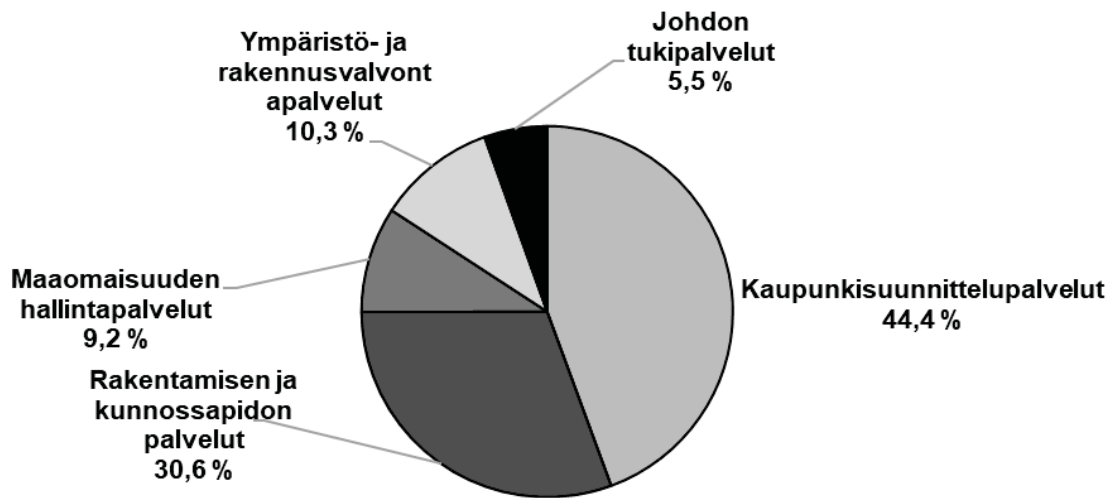
Henkilöstön monitaitoisuutta edistetään ja tuetaan henkilöstöä ottamaan vastaan yhä laajenevia tehtäväkoko- naisuuksia toimintaympäristö huomioiden. Vuorovaikutustaidot, tiedonkulku ja kokonaisvaltainen ympäristö- osaaminen sekä ekotehokkuuden hallinta korostuvat. Näiden taitojen ylläpitäminen ja hyödyntäminen edellyt- tävät työssä jaksamiseen panostamista mm. koulutuksen ja työhyvinvoinnin osalta.

Kaupunkiympäristön palvelualue tarjoaa harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille edistääkseen tulevaisuuden työ- voiman saatavuutta.

Kaupunkiympäristön palvelualue	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT	58 710	60 825	60 294	55 919	-7,3 %
TOIMINTAMENOT	-56 730	-62 484	-59 305	-61 011	2,9 %
TOIMINTAKATE	1 979	-1 659	989	-5 092	-614,8 %

Toimintamenojen 61,0 milj. € jakautuminen vastualueittain

Mittaristo

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Asemakaavoitus	Kaavoitetut rivi- ja kerrostalotontit, k-m ²	163850	32500	194000	244530	78000
	Kaavoitetut omakotitontit, kpl	12	0	145	161	0
	Kaavoitetut yritystontit, k-m ²	4000	17000	111000	119850	128000
	Asemakaavojen valmistumisaika, kk	25	20	25	24	24
Joukkoliikenteen järjestäminen	Paikallisiikenteen matkustajamäärä 1000 matkustajaa / v	6196	6450	6630	7000	7500
Rakentaminen	Kadunrakentaminen km	4,2	3,7	3,5	5,2	5
	Viherrakentaminen ha	2,0	2	2	2	2
Liikenneväylien kunnossapito	Kunnossapidettävät liikenneväylät km	874	879	842	842	844
	Kadun hoito, ajoradat I-luokka € / km	12000	10555	13000	13000	13000
	Kadun hoito, ajoradat II-luokka € / km	9500	6788	10000	10000	10000
	Kadun hoito, ajoradat III-luokka € / km	3200	2826	6000	6000	6000
	Kadun hoito, klv I-luokka € / km	9100	7272	10000	10000	10000
	Kadun hoito, klv II-luokka € / km	2200	1930	3000	3000	3000
	Kadun hoito, klv III-luokka € / km	1000	2516	1500	1500	1500
	Asukastyytyväisyys katujen kunnossapidosta (1-5)	3,41	3,36	3,5	3,49	3,5
Puistojen ja yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapito	Kunnossapidettävät puistot ja katuviheralueet, ha	680	511	581	581	583
	Yleisten alueiden hoito luokittain € / ha	3300	3700	3400	3400	3300
Jätehuollon viranomaispalv	Asuin- ja vapaa-ajan kiinteistöjen liittymisaste järjestettyyn jätehuoltoon (%)	98,7	98,4	98,8	98,8	98,8
	Jätehuoltoa koskevien hakemusten käsittelyaika (vko)	4	4,5	4	4	4
Tonttipalvelut	Rakennuskelpoiset valmistuneet rivi- ja kerrostalotontit k-m ²	62000	17150	30000	30000	9500
	Rakennuskelpoiset valmistuneet omakotitontit kpl	16	41	100	100	60
	Rakennuskelpoiset valmistuneet yritystontit k-m ²	30000	3000	43000	46000	11000

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit liiketontit, k-m2 / kpl	141000/36	154000/41	155000/39	150000/38	135000/35
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit teollisuus ja varastot, k-m2 / kpl	98000/35	104000/30	125000/50	150000/50	120000/40
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit omakotitontit, kpl	40	33	60	60	70
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit rivitalotontit, k-m2 / kpl	66000/32	54000/27	49000/25	47000/22	30000/15
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit kerrostalotontit, k-m2 / kpl	90000/26	77000/21	92000/28	75000/23	60000/18
Asuntotoimi	Alkava asuntotuotanto	1400	1200	1200	1200	1000
Rakennusvalvonta	Lupapäätökset kpl, sis. Suonenjoen	1205	1216	1300	1200	1200
	Rakennuslupien käsittelyaika, pv	20	22	19	22	22
Henkilöstömittarit	Tilojen määrä m2 / htv	15,7	15,2	14,9	14,9	14,9

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäisee asukkaiden sosiaalista eriarvoistumista. Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen tuottamilla palveluilla vahvistetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kaupungin vetovoimaisuutta. Palveluiden järjestäminen jakaantuu omatoimiseen ja ohjattuun hyvinvointia edistävään toimintaan sekä taidepalveluihin.

Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut ja yhteistyötahot tarjoavat monipuoliset toimintaympäristöt sekä mahdollisuudet ja olosuhteet omatoimiselle tekemiselle, kokemiselle, tiedonhauille ja harrastamiselle. Kaupungin omia palveluita tuottavat kaupunginkirjasto, liikuntapaikat ja museokeskus. Museokeskus koostuu kulttuurihistoriallisesta museosta, luonnontieteellisestä museosta ja taidemuseosta. Museot toimivat myös alueellisinä vastuumuseoina. Kaupunginkirjasto toimii alueellisen kehittämistehtävän kirjastona Savon alueella.

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut aktivoivat yhteistyössä kaupungin muiden palvelualueiden, järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa kaupunkilaisia toimimaan oman ja toistensa hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä. Kaupungin omia palveluita tuottavat kansalaistoiminnan palvelut sekä kansalaisopisto. Kansalaistoiminnan palvelut koostuvat avustus- ja järjestöpalveluista, liikuntaan ja kulttuuriin aktivoinnista, lähiö- ja asukastupatoiminnasta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnista.

Taidepalvelut edistävät Kuopion ja ympäristökuntien asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia järjestämällä teatteri-, musiikki- ja muita kulttuurielämyksiä ja tapahtumia. Taidepalvelut ovat yksi keskeinen vetovoimatekijä ja taidepalvelut lisäävät myös kaupungin elinvoimaa. Kaupungin omia palveluita tuottavat kaupunginteatteri ja musiikkikeskus.

Kuopiolaisten hyvinvoinnin tila, ikärakenteen muutos ja toimintaympäristön muutokset lisäävät palvelukysyntää sekä palveluiden kehittämistarvetta. Hyvinvoinnin edistämisen palvelut tukevat strategisia tavoitteita lisätä kaupungin tunnettua ja vetovoimaa, mikä näkyy matkailun lisääntymisenä ja kansainvälistymisenä. Palvelujen kehittämiseen vaikuttaa lisäksi yleisen vaatimustason nousu ja eri kohderyhmien muuttuvat palvelutarpeet. Kuopion hyvinvointia edistävät palvelut palvelevat koko maakuntaa ja laajemminkin koko Itä-Suomea.

Eri toimintoja ja palveluja kehitetään yhdessä asukkaiden ja asiakkaiden kanssa sekä kumppanuuteen perustuvissa yhteistyöverkostoissa. Kehittämistyössä painotetaan ennaltaehkäisevää, varhaista tukemista ja moniammatillista yhteistyötä sekä asukkaiden osallistumista suunnitteluun ja toteutukseen. Esimerkiksi liikuntatilojen tarpeen kasvuun vastataan mallilla, joka mahdollistaa yksityisen palvelutuotannon kaupungin oman palvelutuotannon rinnalla.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Hyvinvointia edistävien palveluiden palvelumuotoilua jatketaan, ja niiden yhteistä tiedotusta, markkinointia ja viestintää lisätään. Tavoitteena on saada palvelut kohtaamaan myös ne kuntalaiset, jotka niitä eniten tarvitsevat. Tämä on huomioitava kehittämistyössä ja palvelutarjonnassa.

Digitaalisuutta lisätään asiakaspalvelun parantamiseksi ja palvelujen tehostamiseksi. Toimintoja asiakaspalveluissa uudistetaan. Osta Verkossa –projektin kautta toteutetaan kassajärjestelmä-, kulunvalvonta- ja älyluku- ja järjestelmien uudistamista sekä kehitetään mahdollisuuksia verkkomaksamiseen. Toimintaympäristön muuttuessa henkilöstön osaamista kehitetään jatkuvasti. Kumppanuus viranomaisten, yritysten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen kanssa lisääntyy. Asukkaiden osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja toteuttamiseen kasvaa.

Avustus- ja maksupolitiikan uudistaminen jatkuu. Yläkoululaisten harrastuspassi otetaan käyttöön kaupungin omissa palveluissa siten, että siitä ei aiheudu lisäkustannuksia.

Asukkaiden hyvinvointiin liittyvän tiedonkeruun ja analysoinnin menetelmiä sekä hyvinvointiviestintää kehitetään tukemaan kaupungin hyvinvointityötä.

Keskeisten kulttuuri- ja liikuntatilojen uudistukset lisäävät tapahtumien, kokousten ja kongressien määrää Kuopiossa. Kokous- ja kongressitekniikkaa pidetään ajantasaisena ja palvelua kehitetään määrätietoisesti.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

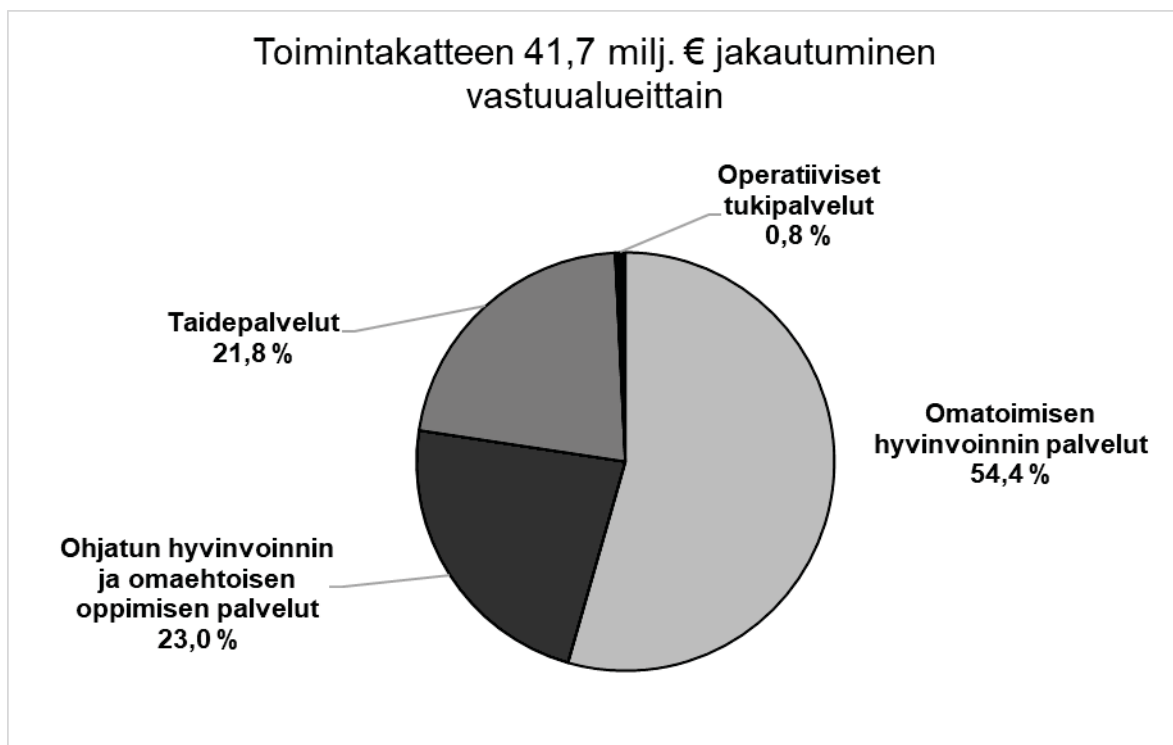
Toimintaympäristön ja palvelutarpeen muutokset asettavat vaatimuksia henkilöstön osaamiselle. Toiminnasta lähtevät osaamistavoitteet määritellään henkilöstösuunnitelmassa ja viedään työntekijätasolle kehityskeskusteluissa, joita voidaan käydä työntekijä- tai tiimikohtaisesti.

Sähköisten palveluiden käyttöönoton laajentaminen vaatii edelleen palveluprosessien uudelleentarkastelua ja henkilöstön perehdyttämistä uusiin toimintatapoihin ja tehtäviin.

Työhyvinvointisuunnitelmat on laadittu yksiköittäin ja niiden toteutumista seurataan ja tehtyjä toimenpiteitä arvioidaan osana toiminnan ja talouden seurantaa. Asiakaskeskeisyys, toiminnan selkeä tavoitteellisuus ja joustavuus työn järjestämisessä vahvistavat työyhteisöä ja luovat hyvää työilmapiiriä.

Palvelualueita ja organisaatiota ja toimintoja kehitetään organisaatiotasolla yhdistämällä päällekkäisiä toimintoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Kehittämisen tavoitteena on toiminnan tehokkuuden, taloudellisuuden ja joustavuuden parantaminen.

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	TP	TA+TAMU	TPE	TA	Muutos-% Tpe19- Ta20
	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €	
TOIMINTATULOT	9 261	9 396	9 547	9 508	-0,4 %
TOIMINTAMENOT	-46 421	-47 673	-48 167	-51 234	6,4 %
TOIMINTAKATE	-37 159	-38 277	-38 620	-41 726	8,0 %

Mittaristo

Vastuualue: **Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Kirjastopalvelut 1)	Fyysiset kirjastokäynnit	1 246 123	1 384 764	1 350 000	1 250 000	1 350 000
	Verkkoasiointitapahtumat (kirjaston ulkopuolella tapahtunut asiointi)	478 468	521 385	500 000	550 000	550 000
	Kirjaston aukiolotunnit	24 442	29 701	31 000	35 000	35 000
	Lainojen kokonaismäärä	2 030 769	2 082 540	2 075 000	2 075 000	2 080 000
	Nettokustannukset/laina	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
	Kirjastojen tilojen määrä m ²	11 136	10 055	10 119	9 669	10 205
Museopalvelut	Museokohteiden kävijämäärä 2)	75 172	78 139	45 000	45 000	45 000
	Museokohteiden aukiolotunnit 2)	5 135	4 782	4 400	4 400	4 400
	Järjestetty kokoelma-aineisto kpl	1 964 334	2 014 677	2 039 800	2 039 800	2 029 000
	Nettokustannus €/as	25,6	27,3	26,6	27,3	32,1
	Museoiden tilojen määrä m ²	9 691	9 700	9 000	9 043	13 562
Liikuntapaikka-	Liikuntapaikkojen käyntikerrat 3)	1 313 944	1 280 118	1 300 000	1 300 000	1 300 000
palvelut	Liikuntapaikkojen tilojen määrä m ²	52 700	64 532	57 783	57 783	78 293

1) Luvut sisältävät Kuopion lisäksi Kaavin ja Tuusniemen kirjastojen tunnusluvut. Pääkirjasto toimii supistetuissa tiloissa museon remontin ajan, mikä voi vaikuttaa kävijämääriin.

2) Kuopion museo suljettuna v. 2020 (peruskorjaus ja laajennus). Kävijämääräennuste tällä tasolla, jos aukioloajat voidaan säilyttää ennallaan.

3) Liikuntapaikkojen käyntikerrat sisältää sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen sekä kaupallisten tilaisuuksien kävijät

Vastuualue: **Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Kansalaistoiminnan	Kulttuuri- ja liikuntaryhmiin osallistuneet 1)	107 395	94 137	105 000	75 000	105 000
aktiivointi	Kino-Kuvakukon ja Nielsin Mantun kävijöiden lukumäärä	39 447	28 663	31 000	12 500	30 000
	Yleis- ja erityisavustukset €/as	25,7	27,51	28,35	29,00	29,00
	Asukastupaverkosto, asukastupien lukumäärä	10	11	12	12	12
	Asukastupien kävijämäärä	79 888	79 718	82 000	80 000	95 000
	Asukastupien työllistämisaikutus (henkilöä / htv) 2)	125/27	159/21	122/24	140/20	140/21
	Kansalaistoiminnan aktiivoinnin tilojen määrä m ²	2 836	3 127	2 894	3 280	3 404
Kansalaisopisto 3)	Kansalaisopiston opiskelijamäärä (brutto)	24 335	24 538	24 700	24 000	24 500
	Kansalaisopiston opetustuntien lukumäärä	45 306	44 257	45 000	44 700	44 700
	Kansalaisopiston nettokustannus €/h (ilman valt.osuuksia ja työll.)	66,3	72,72	73,08	72,95	75,97
	Kansalaisopiston tilojen määrä m ²	3 484	3 528	3 550	3 638	3 638

1) Kulttuuriin - ja liikuntaan aktiivointiin lasketaan em. ryhmiin osallistuneet sekä liikunta- ja kulttuuripolkuun osallistuneet

2) Asukastupatoiminta: palkkatukityöllistetyt, työharjoittelijat, työvalmennuksessa olevat sekä kuntouttavassa työtoiminnassa olevat.

3) TP-2018 opetustuntien lukumäärän pieneminen johtuu työvoimapolitiittisen maahanmuuttajakoulutuksen loppumisesta. K-opiston mittarit ovat vuositason mittareita. Opiskelijoiden ja opetustuntien lukumäärät eivät sisällä kansalaisopiston tapahtumien (näyttelyt, konsertit, erilaiset esitykset) osallistujia ja tunteja.

Vastuualue: **Taidepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Kaupunginteatteri	Teatterissa kävijöiden lukumäärä	76 116	81 502	75 000	75 000	70 000
	Nettokustannukset / katsoja	63,01	60,9	64,23	64,23	69,97
	Näytäntöjen lukumäärä	372	366	300	300	280
	Kaupunginteatterin tilojen määrä m ²	7 982	7 982	7 982	7 982	7 982
Musiikkikeskus	Kävijöitten lukumäärä	114 176	45 775	115 000	115 000	115 000
	Tapahtumien lukumäärä	720	148	720	750	750
	Nettokustannukset / kävijät	2,7	9,2	5,8	5,8	5,6
	Musiikkikeskuksen tilojen määrä m ²	5 760	5 760	5 760	5 760	5 760
Kaupunginorkesteri	Konserttien kokonaislukumäärä	185	169	96	100	100
	Kuulijoiden kokonaislukumäärä	46 646	50 568	35 000	30 000	30 000
	Nettokustannukset / kuulijat	62,5	61	93,9	110,5	119

Kasvun ja oppimisen palvelualue

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kaupungin asukasmäärän ja palvelujen kysynnän kasvu lisäävät palvelutarvetta ja nostavat järjestämiskustannuksia kasvavan henkilöstön ja uusien ja peruskorjattavien tilojen myötä.

Asukasmäärän kasvaessa palvelun tarve lisääntyy kaikissa palvelualueen palveluissa, mutta kasvu on alueellisesti epätasaista. Vuodelle 2020 kasvun ennustetaan olevan varhaiskasvatuksessa n. 40 lasta ja perusopetuksessa n. 150 oppilasta. Kasvu näkyy myös nuorisopalveluissa, lukiokoulutuksessa ja kasvun ja oppimisen tuen palveluissa. Kasvua painottuu erityisesti eteläiselle kaupunkialueelle, mutta kaupungin täydentämiskentämisen myötä myös muualla keskeisellä kaupunkialueella. Ennusteiden ja arvioiden mukaan lapsi- ja oppilasmäärän kasvu hiipuu lähivuosina.

Palveluverkosta päivitetään lapsi- ja oppilasmäärän muutoksen, palveluverkoston kehittämisen ja tilojen käytön tehostamisen näkökulmasta. Palveluverkoston tarkastelussa otetaan huomioon tilojen monipuolinen käyttö, monialaisen palvelukulttuurin kehittäminen ja alueiden tarpeet.

Kasvun ja oppimisen tukipalveluiden kysyntä on kasvussa valtakunnallisesti. Jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus oikea-aikaiseen tukeen. Varhaisen tuen uskotaan poistavan tarvetta kalliimmilta terveyden- ja sosiaalihuollon palveluilta. Palvelujen kysynnän kasvuun vastataan kehittämällä palveluohjausta sekä yhteistyötä perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen, erikoissairaanhoidon ja alan järjestöjen kanssa.

Sähköisten välineiden ja oppimisympäristöjen käyttöä osana varhaiskasvatusta, opetusta ja oppimista lisätään. Tavoitteena on, että lapset/oppijat ovat digitaitoisia ja heillä on yhdenvertaiset valmiudet toimia yhteiskunnassa aktiivisina monimuotoisen median käyttäjinä ja tuottajina. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi henkilökunnan digiosaamista päivitetään jatkuvasti ja tavoitteen toteutuminen edellyttää myös uusia laitehankintoja ja vanhojen laitteiden uusimista.

Lasten ja nuorten kansainvälistymistä ja henkilöstön kansainvälistä verkostoitumista tuetaan. Maahanmuuttajille annetaan kohdennettuja palveluja ja tukea. Työperäisen kansainvälistymisen tukemiseksi panostetaan englanninkieliseen varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Kansainvälisen päiväkodin ja koulupolun suunnittelua jatketaan.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palveluverkosta ja sen palvelevuutta tarkastellaan ja päivitetään jatkuvana prosessina. Päivityksessä hahmotetaan alueiden kehitystä ja palvelutarvetta aikaisempia selvityksiä laajemmasta näkökulmasta. Samalla kehitetään myös palvelukonsepteja tilojen yhteiskäytön mahdollistamiseksi ja tilatarpeen optimoimiseksi. Suunnitelman mukaiset toimenpiteet käynnistetään.

Kuopiossa on edelleen vertailukaupunkeihin vertailtuna eniten alle 50 oppilaan ja 50-100 oppilaan kouluja. Väestöennusteiden mukaan kouluikäisten lasten määrä vähenee nopeasti alueilla, joilla pienet koulut sijaitsevat. Opetuksen laadukas järjestäminen käy vaikeaksi. Kaupunginvaltuustolta tarvitaan selkeä päätös aikaisempien verkostoratkaisujen avaamisesta uuteen tarkasteluun.

Varhaiskasvatuksessa lapsimäärän kasvuun vaikuttaa asukasmäärän kasvun lisäksi huoltajien työ- ja opiskelumahdollisuudet, osallistumisastetta nostaa myös maksujen aleneminen. Työelämän muutokset lisäävät iltaja viikonloppuhoidon sekä vuorohoidon kysyntää. Valtion talousarviossa päätetty lakimuutos 1.8.2020 alkaen, jolla poistetaan päivähoito-oikeuden rajaus sekä palautetaan ryhmäkoon suhdeluku päiväkotihoidossa, toteutetaan ilman lisäresurssia. Tämä edellyttää henkilöstöressurin ja tilojen käytön tehostamista. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaan valtionosuus uuteen tai laajenevaan tehtävään on 100 %. Lisäksi hallitusohjelman mukaan kuntien tehtäviä ja velvoitteita lisääviin tai laajentaviin toimenpiteisiin osoitetaan täysi valtionrahoitus tai vastaavasti muita tehtäviä tai velvoitteita poistetaan.

Varahenkilöjärjestelmän pilotointi päättyi 31.12.2019 ja sen jälkeen vastaavanlaista toimintaa järjestetään olemassa olevilla sijaismäärärahoilla.

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa vähennetään (4 %) opetusresursseja 1.8.2020 alkaen, joka vaikuttaa mm. oppilaan/opiskelijan saamaan opetuksen ja tuen määrään, opetuksen ryhmäkokoihin ja opetushenkilöstön määrään.

Vuoden 2020 alusta otetaan käyttöön Kuikkalammen päiväkotia ja nuorisotila. Läntisen maaseutualueen koulun ja päiväkodin rakentaminen on käynnistynyt. Kuopion taidelukio Lumitin suunnittelu etenee, ja Hatsalan klassillinen koulun ja Riistaveden yhtenäiskoulun hankesuunnittelu käynnistyy. Eteläisellä alueella erityisesti Pirtin koulussa on lisätilan tarve, jonne rakennettiin syksyllä 2019 käyttöön otettava viipale ja sitä laajennetaan syksyille 2020. Keskustan alueen lapsi- ja oppilasmäärän kasvun tarpeeseen on käynnistetty Niiralan koulun hankesuunnittelu.

Varhaisen tuen kysyntä kasvaa, vaikka mielenterveysongelmia ei tilastollisesti ole juuri aikaisempaa enemmän. Perheiden ja nuorten valvutuneisuus palveluista on lisääntynyt. Tavoitteena on kehittää toimintamalli, jossa jatkuvaan kysynnän kasvuun pystytään vastaamaan varhaisessa vaiheessa. Koulukuraattori- ja psykologiresursseja tarkastellaan kokonaisvaltaisesti suhteessa ns. koulupsyykkärikokeilun tuloksiin ja käynnistyviin lapsiperheille suunnattuihin tukipalveluihin sekä nuorten ohjaamotoimintaan. Lasten ja nuorten palvelujen kehittämiseksi rakennetaan kaupunkitasoinen palveluohjaus yhteistyössä perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen ja erikoissairaanhoidon sekä alan järjestöjen kanssa.

Digitaalinen ympäristö on osa jokaisen lapsen/oppijan ja opettajan arkea ja tavoitteena on, että kaikilla on käytössään pedagogiikkaa tukeva ajanmukainen teknologia ja tietoverkot. Tieto- ja viestintäsuunnitelmissa hyväksytyt tavoitteet toteutetaan resurssien puitteissa.

Yhdessä tekeminen verkostoissa on yksi painopiste toiminnassa. Osallistutaan kansallisiin ja kansainvälisiin kasvamisesta, oppimista ja opetusta edistäviin verkostoihin. Integroidutaan aikaisempaa paremmin paikalliseen lähiyhteisöön (yritykset, kolmas sektori, asukasyhdistykset ym.). Innovaatioita ja uuden kehittämistä edistetään kokeilukulttuurilla.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

Toimintaympäristön ja palvelutarpeen muutokset asettavat vaatimuksia henkilöstön osaamiselle. Toiminnasta lähtevät osaamistavoitteet määritellään henkilöstösuunnitelmassa ja viedään työntekijätasolle kehityskeskusteluissa, joita voidaan käydä työntekijä- tai tiimikohtaisesti.

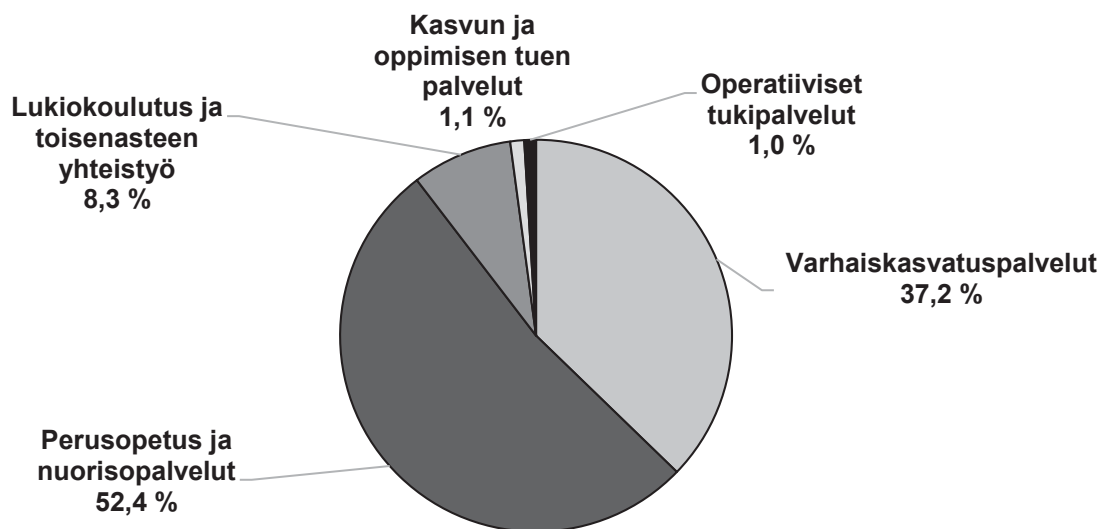
Työhyvinvointisuunnitelmat laaditaan yksiköittäin ja niiden toteutumista seurataan ja tehtyjä toimenpiteitä arvioidaan osana toiminnan ja talouden seuranta.

Perusopetus- ja nuorisopalveluissa sekä lukiokoulutuksessa osaamisen kehittämisessä noudatetaan hyväksytyt koulupoliittinen ohjelman linjauksia.

Palvelualueita ja organisaatiota ja toimintoja kehitetään organisaatiotasolla yhdistämällä päällekkäisiä toimintoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Kehittämisen tavoitteena on toiminnan tehokkuuden, taloudellisuuden ja joustavuuden parantaminen.

Kasvun ja oppimisen palvelualue	TP	TA+TAMU	TPE	TA	Muutos-% Tpe19- Ta20
	2018 1 000 €	2019 1 000 €	2019 1 000 €	2020 1 000 €	
TOIMINTATULOT	12 560	12 199	13 312	12 048	-9,5 %
TOIMINTAMENOT	-204 803	-214 811	-215 523	-220 573	2,3 %
TOIMINTAKATE	-192 243	-202 612	-202 211	-208 525	3,1 %

Toimintakatteen 208,5 milj. € jakautuminen vastuualueittain

Mittaristo

Vastuualue: Varhaiskasvatuspalvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Kunnallinen	Lasten määrä *)	4 099	4 144	4 184	4 201	4 261
päivähoito	Päiväkotien täyttöaste					
	- haja-asutusalueen täyttöaste	92	95	96	95	95
	- taajama-alueen täyttöaste	96	96	98	95	95
	Bruttokustannus €/lapsi	12 719	13 247	13 938	13 758	14 306
	Nettokustannus €/lapsi	11 327	12 103	12 733	12 740	12 982
	Päivähoidon tilojen määrä m ²	41 619	42 826	48 070	43 563	44 192
	Tilojen määrä m ² /lapsi	10	10	10	10	10
Yksityinen	Lasten määrä	934	1 109	1 209	1 173	1 198
päivähoito	Nettokustannus €/lapsi	-8 588	-9 150	-9 197	-9 375	-9 473
Kunnallinen	Lasten määrä *)	493	460	460	392	352
perhepäivähoito	Bruttokustannus €/lapsi	11 357	11 553	11 421	12 045	12 286
	Nettokustannus €/lapsi	9 867	10 253	9 882	10 549	10 760
Yksityinen	Lasten määrä	68	55	55	48	43
perhepäivähoito	Nettokustannus €/lapsi	5 707	6 515	6 763	7 038	7 226
Hoidossa olevien lasten määrä yhteensä		5 594	5 768	5 908	5 814	5 853
- joista alle 3 vuotiaiden määrä		1 342	1 364			
Varhaiskasvatuksen osallistumis-% (0-6 v)		67,48	65,55	73,92	73,62	76,08

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Avoimet	Lasten määrä	665	532	750	560	500
varhaiskasvatuspalvelut	Bruttokustannus €/lapsi	1 177	1 551	1 089	1 475	1 550
Kotihoidon ja yks. hoidon tuki Kelalle	Lasten määrä	1 778	1 654	1 600	1 505	1 373
	Nettokustannus €/lapsi	-3 111	-3 084	-3 138	-3 159	-3 159

*) Lasten määrä on kuukausittain hoidossa olevien lasten keskiarvo.

Kunnallisen ja yksityisen päivähoiton hintoja verrattaessa on otettava huomioon, että kunnallisen hoidon hintaan kuuluu palvelualuekokonaisuuden suunnittelu- ja hallintokustannukset, vuoro- ja iltohoito, loma-aikainen hoito, järjestämisvelvoitteen täyttäminen sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten tukipalvelut, joita yksityisellä palveluntuottajalla ei ole.

Kunnallisen päiväkotihoidon ja yksityisen päiväkotihoidon €/lapsi kustannus sisältää myös esiopetuksen.

Vastuualue: Perusopetus- ja nuorisopalvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Perusopetus	Oppilasmäärä 20.9.	10 438	10 584	10 714	10 618	10 766
	Erytisen tuen oppilaiden osuus oppilasmäärästä % *	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %	6,0 %
	Luokkamutoisen erityisopetuksen oppilaiden osuus koko oppilasmäärästä % *	3,9 %	4,1 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %
	Bruttokustannus €/oppilas, kaikki vuosiluokat	9 230	9 266	9 554	9 779	9 833
	Nettokustannus €/oppilas, vähennetty hankerahoitus	9 127	9 140	9 444	9 570	9 700
	Opetusryhmän keskikoko 1-6 luokilla *	17,6	17,3	17,2	17,2	17,2
	Opetusryhmän keskikoko 7-9 luokilla *	19,1	19,8	18,3	18,3	18,3
	Yleisopetuksen tuntimäärä/oppilas *	1,77	1,65	1,72	1,72	1,72
	Perusopetuksen tilojen määrä m ²	137 222	133 420	137 095	137 095	137 820
	Tilojen määrä m ² /oppilas	13	13	13	13	13
Nuorisopalvelut	Asiakaskäyntien lukumäärä	213 000	226 168	215 000	200 000	215 000
	Suunnitelmallisesti tuettujen nuorten määrä	200	312	300	300	300
	Bruttokustannus €/asiakaskäynti	16	15	16	16	17
	Nuorisopalveluiden tilojen määrä m ²	9 281	9 042	9 290	9 290	9 577

Perusopetuksen bruttokustannuksissa ei ole huomioitu kotikuntakorvausmenoja eikä aikuisten maahanmuuttajien valmistavan opetuksen kustannuksia.

* Tunnusluvut on otettu Kouluikkunan tiedoista. Ryhmäkokolaskennassa on otettu huomioon joissakin aineissa käytettävät jako- ja hanketunnit, jotka pienentävät varsinaisia luokkakokoja. Kuopion kouluverkko on alueellisesti laaja ja oppilasmäärissä on alueittain suuria eroja, minkä vuoksi myös opetusryhmien koko vaihtelee alueellisesti.

Vastuualue: Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyön palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Lukiokoulutus	Valtionosuuteen oikeuttava painotettu opiskelijamäärä	2 431	2 489	2 543	2 594	2 594
	Kahden tutkinnon koulutuksen opisk.määrä	236	200	200	212	200
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen hakevien määrä (%)	53 %	61 %	60 %	61 %	61 %
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen päässeiden määrä (%)	52 %	53 %	52 %	52 %	52 %
	Vieraskuntalaisten osuus lukion aloittaneista (%)	25 %	22 %	25 %	18 %	20 %

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
	Ensisijaisten hakijoiden määrä/lukioiden aloituspaikat	122	108	120	111	111
	Päivälukion kaikkien kurssien lukumäärä	2 390	2 380	2 390	2 390	2 330
	Bruttokustannus €/opiskelija, kaikki vuosikurssit *	7 099	7 138	7 053	7 053	7 140
	Lukioiden tilojen määrä m ²	19 708	19 346	19 828	19 828	19 828
	Tilojen määrä m ² /opiskelija	8	8	8	8	8

Vastuualue: **Kasvun ja oppimisen tuen palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Koulupsykologipalvelut	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10)	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %
	Oppilaita/koulupsykologi	1 179	1 218	1 132	1 132	982
	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	13 %	14 %	12 %	12 %	12 %
	Lukion opiskelijoita/psykologi	1 541	1 061	1 033	1 033	972
	Psykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	9 %	11 %	9 %	9 %	10 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/psykologi	1 428	1 235	1 128	1 128	1 012
Koulukuraattoripalvelut	Koulukuraattoripalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10 luokkalaiset)	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %
	Oppilaita/koulukuraattori	1 231	1 204	1 233	1 233	1 230
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	7 %	8 %	6 %	6 %	7 %
	Lukion opiskelijoita/kuraattori	1 401	1 311	1 185	1 185	1 167
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	14 %	17 %	13 %	13 %	14 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/kuraattori	1 187	1 134	1 071	1 071	1 012

Perusturvan palvelualue

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueeseen kuuluvat vanhus- ja vammaispalvelut, lapsiperhepalvelut, aikuissosiaalityön palvelut, perusturvan tukipalvelut sekä perusturvan ja terveystoimen yhteiset johdon tukipalvelut.

Ikäihmisten palveluissa toteutetaan lakia ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta. Ikäystävällinen Kuopio-ohjelma sisältää lain vaatiman suunnitelman toimenpiteistä ikääntyneen väestön terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta tuo uusia edunsaajien Valtiokonttorin täyskorvattavien palveluiden piiriin. Rintamaveteraanien kotona asumista tukevat palvelut järjestetään huomioiden lakimuutos.

Keskustelu vanhuspalveluiden tilasta ja palvelujen saatavuudesta tulee lisäämään palveluohjauksessa palvelupyynnöitä. Palveluohjauksessa painotetaan erityisesti matalankynnyksen asiakas- ja palveluneuvontaa.

Ikäihmisten palvelutarpeiden ennakoidaan kasvavan tulevina vuosina, vaikka yhä suurempi osa ikääntyvistä henkilöistä on terveitä ja toimintakykyisiä. Kotihoito keskittyy paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden tukemiseen. Kevyemmässä palvelutarpeessa olevat asiakkaat ohjataan omaehtoiseen tai kolmannen sektorin palvelujen piiriin. Kasvavien kustannusten lisäksi ikäihmisten palveluissa ovat haasteena henkilöstön saatavuusongelmat koko kaupungin alueella.

Vammaislainsäädäntöä pitkän tähtäimen vammaispoliittisena tavoitteena on valmisteltu osana sosiaalihuoltolain kokonaisuudistusta. Valmistelu on kesken. Vuonna 2016 voimaan tullut lakimuutos kehitysvammaisten erityishuollosta edellyttää, että asiakkaan itsemääräämisoikeutta tuetaan ja rajoitustoimenpiteitä vältetään.

Lapsi- ja perhepalveluiden uudistamisessa jatkuu LAPE-ohjelmatyö, jossa vahvistetaan eri sektoreiden yhteistyötä. Uudistuksella edistetään nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden tarpeita. Kuopiossa ohjelman toimeenpanossa on painopisteenä ennaltaehkäisevien ja kotiin annettavien palvelujen vahvistaminen.

Aikuissosiaalityön palveluissa sosiaalihuoltolaki määrittelee ydintehtävät sosiaalityölle ja sosiaaliohjaukselle, kun palveluja annetaan työikäiselle väestölle. Työ on muutosta tukevaa asiantuntijatyötä, jossa asiakkaan kanssa yhdessä rakennetaan asiakkaan tarpeita vastaava tuen ja palveluiden kokonaisuus, jonka toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tavoitteena on ottaa käyttöön vanhusten ja mielenterveys- sekä päihdekuntoutujien toimintakykyä ja voimavaroja arvioitaessa RAI-mittarit (Resident Assessment Instrument). Järjestelmän avulla asiakkaiden palvelutarpeet selvitetään yhdenmukaisesti, kattavasti ja monipuolisesti. Samalla vahvistetaan tarpeisiin perustuvaa palvelusuunnittelua. RAI-mittarilla on mahdollisuus saada myös kansallisen tason vertailutietoa palvelujen kohdentumisesta ja laadusta.

Palveluohjauksen toimintaa kehitetään huomioiden matalankynnyksen ohjaus- ja neuvonta monipuolistamalla palvelukanavia (mm. kasvokkain palvelu ja etäyhteys) ja kehittämällä itsenäisen tiedon hankintaa kaupungin verkkosivuilta sekä käyttöönottamalla sähköinen palveluhakemisto alueen toimijoista (Tarjoomo). Vahvistamalla matalankynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua pystytään kohdentamaan palveluohjauksen resursseja paljon palvelua tarvitsevien palveluiden koordinointiin. Matalan kynnyksen hyvinvointi- ja terveysneuvontaa sekä palveluohjausta kehitetään monitoimijaisesti yhdessä Terve Kuopio –kioskin kanssa. Teknologisilla ratkaisilla pyritään edistämään palveluiden tavoitettavuutta koko Kuopion alueella.

Palvelusetelin roolia palveluiden järjestämistapana vahvistetaan laajasti.

Erityisryhmien asumispalveluissa kehitetään palveluohjausta, ammattiryhmien välistä työnjakoa ja vahvistetaan palveluiden piirissä olevien asiakkaiden palveluiden koordinoitua sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. Oman tuotannon erityisasumispalvelujen kriisipaikkojen kohdentamista ja sisältöä kehitetään. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumista ja kuntoutumista vahvistetaan valmentavalla työotteella, joka tukee asiakkaan itsenäistä suoriutumista asumiseen liittyvissä asioissa.

Kotihoidossa jatketaan monialaista kuntouttavaa työtä asiakkaiden toimintakyvyn, itsemääräämisen ja turvallisuuden turvaamiseksi. Säännöllisen kotihoidon peittävyys (oma toiminta ja yksityinen kotihoito) on n. 14 % yli 75-vuotiaista kuopiolaisista.

Asumispalvelujen kehittämisessä painotetaan ikäystävällistä Kuopio-ohjelman ja palveluverkkoselvityksen tavoitteita.

ARVI-kuntouttavan arviointijakson-jatkokehittäminen ja toiminnan vakiinnuttaminen kotihoidon, palveluohjauksen, kuntoutuksen, sairaalapalveluiden ja lääkäreiden yhteistyönä. Erityisesti kehittämistoimia kohdennetaan sairaalasta kotiutumisen vaiheeseen. Palliativista ja saattohoitoa kehitetään ja vahvistetaan sairaalatoiminnassa.

Osallistutaan kiinteistöhankeiden suunnittelutyöhön hankeiden valmisteluvaiheesta alkaen.

Vanhusten toiminta- ja yhteisöpalveluissa kehitetään erityisesti maaseutualueiden toimintakeskuspalveluja tukemaan kotona asumista.

Apuväline ja apuvälineosaamistarpeet tulevat lisääntymään väestön ikääntymisen, kotona asumisen lisääntymisen ja vammaispalveluiden laitoshoidon palvelurakenteen muutoksesta johtuen. Kotona pärjäämistä tukevien välineiden kysyntä kasvaa ja apuvälineiden saatavuuden oikea-aikaisuuteen on panostettava.

Vammaispalveluissa ja kehitysvammahuollossa toteutetaan vuoden 2020 aikana laaja-alainen tuottavuusohjelma, jossa tarkennetaan lakisääteisten palvelujen järjestämisvastuuta. Tuottavuusohjelmassa palveluiden myöntämisperusteita arvioidaan ja vahvistetaan uudelleen. Mahdollisuuksien mukaan otetaan mukaan RAI-soft-toimintakykymittari.

Vuoden 2020 aikana valmistellaan kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelujen kilpailuttamista. Kustannusten hillitsemiseksi ostopalveluja muutetaan omaksi toiminnaksi mm. kehitysvammaisten päivätoiminnassa ja henkilökohtaisessa avussa.

Tehdään yhteistyötä naapurikuntien kanssa palvelujen tuottamisesta.

Tarkastellaan Vaalijalan kuntayhtymän tuottamien palvelujen toteuttamisen vaihtoehtoisia tapoja.

THL:n suosittama lastensuojelun systeminen toimintamalli vakiinnutetaan vuoden 2020 aikana lastensuojelun avohuollon palvelutuotantoon. Toimintamallia laajennetaan lapsiperhepalveluihin sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityistason palveluihin.

Sosiaalipäivystys järjestetään päivystysuudistuksen mukaisena 1.1.2020 alkaen.

Lastensuojelun laitoshoidon uudistamista jatketaan. Omien laitosten käyttöastetta seurataan ja toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Lapsiperheiden kotipalvelua ja perhetyötä vahvistetaan omaa tuotantoa lisäämällä.

LAPE-ohjelman poikkihallinnollista yhteistyötä kehitetään. Perhekeskusverkoston rakentaminen aloitetaan suunnitelmallisesti. Laaditaan toimintasuunnitelmat ja sovitaan kaupunkitasoisen lapsibudjetoinnin käyttöön otosta vuonna 2020 vuoden 2021 talousarvion laadintaa varten.

Aikuissosiaalityön painopistealueita ja keskeisiä muutoksia vuodelle 2020 ovat työkyky- ja eläkeselvitysprosessien vakiinnuttaminen työmuodoksi aikuissosiaalityöhön sekä sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa tiivis yhteistyö työllisyyspalveluiden kanssa siten, että asiakkaat ohjautuvat nykyistä paremmin palvelutarpeensa mukaisiin palveluihin.

Kaupunki ottaa vuonna 2020 vastaan kiintiöpakolaista vähintäänkin saman verran kuin vuonna 2019 (20-25 henkilöä).

Aikuissosiaalityö on mukana Kuopion kaupungin, ELY-keskuksen ja TE-palveluiden uudessa ASKEL-hankkeessa, jonka tavoitteena on tiivistää alueen eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja selkeyttää asiakkaille tarjottavia palveluita.

Jälkihuoltovelvoitteen ikäraja nousee 1.1.2020 21 vuodesta 25 vuoteen. Muutos tulee Kuntaliiton arvion mukaan lisäämään asiakasmääriä noin kolmanneksella (Kuopiossa 83 uutta asiakasta vuoden 2020 aikana). Talousarviovalmistelussa on huomioitu asiakasmäärien kasvusta johtuvat resurssien lisäykset.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

Lähivuosina on vaihtuvuutta erityisosaamista vaativissa tehtävissä sekä hoitohenkilöstön tehtävissä. Rekrytointien suunnittelua ja osaamistarpeita on kartoitettava ennakoivasti.

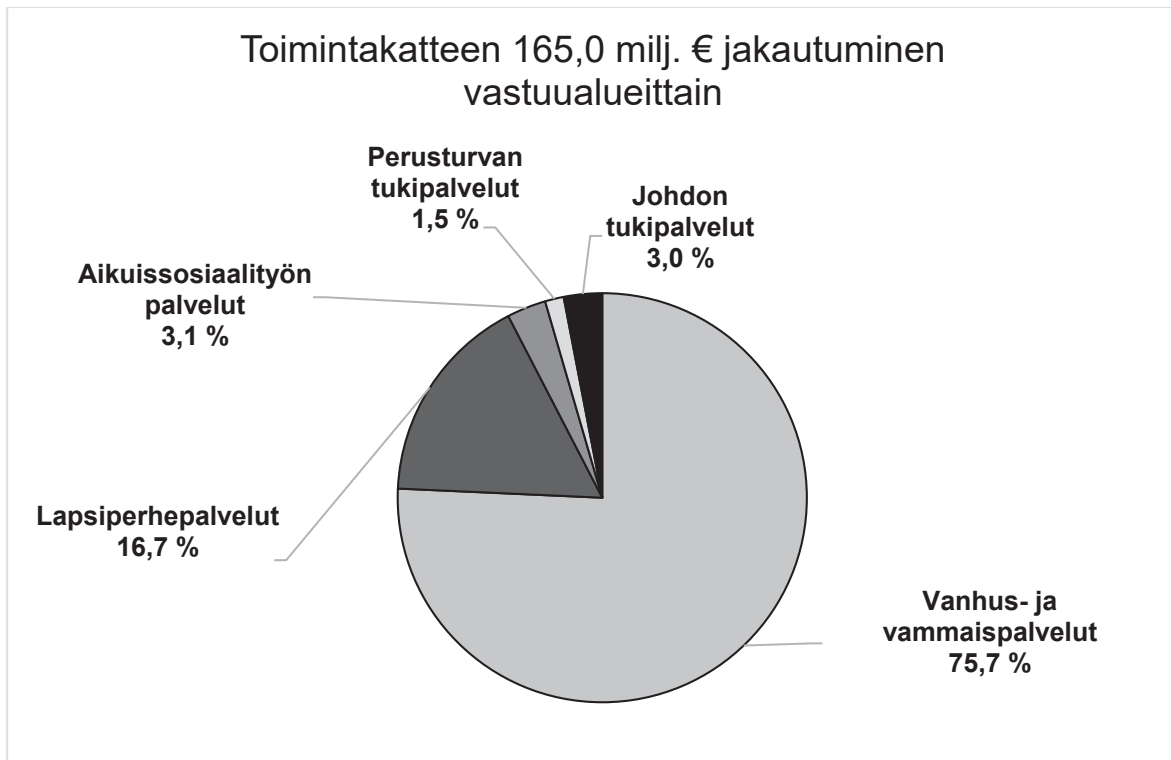
Henkilöstön osaamiseen panostetaan koulutuksen ja työkierron avulla. Erityisesti henkilöstöä on koulutettava ajankohtaisten uudistusten vaatimiin muutoksiin sekä yksilöityjä erityisiä koulutuksia mm. lapsiperhepalveluissa tunnistaa ihmiskaupan uhrin.

Henkilöstön teknologia-avusteisten palvelujen käytön ja osaamisen valmennusta jatketaan Savonia AMK:n kanssa.

Itseohjautuvien työyhteisöjen toimintamallin kehittämistä jatketaan hoivapalveluissa.

Työviihtyvyyden lisäksi kaupungin tulee tarkastella työntekijöiden palkkatasoa maakunnan kuntien tasolla ja näin varmistaa osaavan ja ammattitaitoisen henkilöstön pysymisen kaupungin palveluksessa.

Perusturvan palvelualue	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT	29 063	28 174	29 459	29 461	0,0 %
TOIMINTAMENOT	-178 797	-184 371	-189 561	-194 485	2,6 %
TOIMINTAKATE	-149 734	-156 197	-160 102	-165 024	3,1 %

Mittaristo

Vastuualue: Vanhus- ja vammaispalvelut

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Palveluohjaus	Bruttokustannukset	35 539 399	36 202 755	38 881 652	38 706 352	41 667 428
	Toimintatuotot	9 683 562	8 850 303	8 331 155	9 156 447	10 217 189
	Omaishoidontuen asiakkaat (vanhukset+vammaiset+kehitysvammaiset)	990	842	887	878	878
	Erityisryhmien asumispalveluiden asiakkaat	510	654	635	685	685
Vanhusten hoivapalvelut	Bruttokustannukset	59 807 171	64 010 540	66 981 409	69 127 966	69 809 865
	Toimintatuotot	12 235 947	10 984 048	11 802 956	11 822 083	11 802 956
	Kotihoidon asiakaskäynnit, omat ja ostetut	1 086 651	1 241 387	1 210 000	1 276 000	1 300 000
	Kotihoito / Asiakkaan luona tapahtuva työ tunteina, omat ja ostetut	409 610	407 519	421 000	421 000	434 900
	Kotihoito / Asiakkaiden lukumäärä, omat ja ostetut	4 177	4 203	4 000	4 100	4 250
	Kotihoito / Asiakkaiden keskimääräinen toimintakyky, omat	2,2	2,2	3,0	3,0	3,0
	Palvelukeskuksen hoitopäivät, omat	79 379	76 231	71 175	69 000	69 715
	Palvelukeskuksen asumispaikat, omat	247	195	195	195	191
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, omat	70 656	73 307	94 900	94 900	103 660
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, ostetut	168 448	146 550	188 500	160 000	180 000
	Tehostetun asumispalvelun asumispaikat, omat	208	244	260	260	284
	Tehostetun asumispalvelun asiakkaat, ostetut	461	571	530	582	660
	Kotisairaalan hoitopäivät	1 650	8 408	7 500	9 300	9 300
	Kotisairaala asiakkaiden lukumäärä	167	1 000	900	700	700
Vammaispalvelut ja kehitysvammahuolto	Bruttokustannukset	34 815 971	36 783 645	35 516 378	38 510 894	38 338 518
	Toimintatuotot	2 458 294	3 064 471	2 602 981	2 657 180	2 848 981
	Vammaispalvelun asiakkaat	3 056	3 350	3 550	3 500	3 500

Vastuualue: Lapsiperhepalvelut

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Lapsiperhepalvelut	Bruttokustannukset	28 830 051	28 614 553	29 051 827	30 472 900	30 817 211
	Toimintatuotot	2 422 392	3 303 523	3 080 730	3 320 738	3 275 812
Avo- ja jälkihuolto	Lastensuojelun ilmoitusten määrä	3 756	3 459	3 300	3 300	3 300
	Asiakkaiden määrä	1 390	1 084	1 300	1 290	1 100
Sijaishuolto	Huostassa olevien määrä	272	274	272	286	286
	Huostassa olevat perhehoitoon sijoitetut	165	162	170	170	170
	Huostassa olevat ostopalveluun sijoitetut	94	105	89	111	111

Vastuualue: Aikuissosiaalitoimen palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Aikuissosiaalitoimen palvelut	Bruttokustannukset	6 089 163	5 960 786	6 377 769	6 228 811	6 104 878
	Toimintatuotot	3 182 699	2 077 879	1 805 500	1 755 624	1 005 500
Taloudellinen tukeminen	Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä	4 006	3 692	2 500	2 500	2 600
Maahanmuuttajapalvelut	Asiakkuudessa olevien kotitalouksien määrä	200	172	190	190	150
Sosiaalinen kuntoutus *)	Asiakasmäärät		357	350	350	400

*) Uusi lakisääteinen toiminta 1.1.2018 alkaen

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Perusturvan tukipalvelut	Bruttokustannukset	2 848 413	2 836 374	2 374 490	2 338 737	2 444 185
	Toimintatuotot	4 790	5 424	2 540	9 384	2 540
Johdon tukipalvelut	Bruttokustannukset	4 306 415	4 388 513	5 187 663	4 175 142	5 302 830
	Toimintatuotot	630 041	777 592	548 470	737 372	307 970

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Perusturvan palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	172 236 583	178 797 165	184 371 188	189 560 802	194 484 915
	Toimintatuotot	30 617 725	29 063 240	28 174 332	29 458 828	29 460 948

Perusturvan palvelualue		TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Tilankäyttö yhteensä	Tilojen määrä m ²	40 389	40 892	40 892	40 892	41 344
	Tilojen määrä m ² /htv	27,6	26,5	27,1	26,3	26,9

Terveydenhuollon palvelualue

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palveluilla tuetaan ja edistetään kaikkien ikä- ja väestöryhmien hyvinvointia järjestämällä laadukkaat ja riittävät peruspalvelut. Erityisesti paneudutaan lapsiperheiden hyvinvointiin, vanhusten toimintakyvyn parantamiseen, päihteettömyyden ja mielenterveyden edistämiseen sekä hoitamaan ammattitaidolla ja asiakaslähtöisesti niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin sairauksia.

Terveydenhuollon vastaanottopalveluissa huomioidaan valtakunnalliset, uuden hallituksen linjaukset lähtökoh-
tana tulevaisuuden sote-keskusmalli.

Suun terveydenhuollon palveluiden tarve ja kysyntä lisääntyvät. Yksityissektorilla kysyntä on vähentynyt Kela-korvausten pienenemisen myötä, jolloin asiakkaat ovat siirtyneet terveyskeskuksiin. Myös väestön ikääntyminen ja vanhusväestön hampaallisuus lisäävät tarvetta suun terveydenhuollon palveluille. Uuden hallituksen sote-linjausten mukainen hoitotakuun kiristäminen suun terveydenhuollossa kolmeen kuukauteen kuuden kuukauden sijaan sekä kiirettömään hoitoon pääsyajan lyhentäminen eivät onnistu nykyisin resurssein.

Suun terveydenhuollon välinehuolto siirtyy Servican toiminnaksi Kaarisairaalaan, sillä välinehuollon koneiden ja laitteiden elinkaari on tullut tiensä päähän. Toiminnan muutos aiheuttaa merkittävän investoinnin instrumentteihin ja niiden siruttamiseen.

Terveydenhoidossa ennaltaehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluja kehitetään ja tuotetaan yhteistyössä eri tahojen kanssa monitoimijaisessa verkostossa. Tavoitteena on sujuvoittaa ja kehittää asiakaslähtöisesti palvelujen yhdyspintoja. Monitoimijaista työskentely- ja arviointimallia toteutetaan yhdessä muiden terveyspalvelujen, sosiaalipalvelujen, sivistystoimen sekä järjestöjen ja seurakuntien sekä erikoissairaanhoidon kanssa.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät sote- ja maakuntauudistukseen liittyviin valmistelutehtäviin ja uuden hallituksen asettamiin tavoitteisiin hoitotakuun ja tulevaisuuden sote-keskus mallin osalta. Lapsiperhepalveluihin liittyy syvällisen toimintakulttuurin uudistus ja perhekeskustoimintamallin rakentamiseen. Haasteina ovat myös henkilöstön osaamisen kehittäminen ja johtamisen yhteensovittaminen. Haasteita toimintojen kehittämiseksi ovat palvelujen maantieteellinen laajuus, työvoiman saatavuus, opiskelijoiden ja monikulttuuristen asiakkaiden lisääntyminen sekä uudistuvia toimintoja tukevien työtilojen mahdollistaminen/löytäminen.

Moniammatillisessa kuntoutustyöryhmässä tehdään arvioita laaja-alaisesti kehitysviiveisten lasten kokonaistilanteesta ja kuntoutussuunnitelmia varhaisen tuen käynnistämiseksi. Kuntoutustyöryhmässä on tavoitteena aloittaa monitoimijaisen työskentelymallin käynnistäminen sellaisten asiakkaiden kanssa, joista on laaja-alaisempaa kehityksellistä ja sosiaalista huolta arjessa.

Sote-uudistuksen uudelleen käynnistyessä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tuottama ympäri-
vuorokautinen sairaanhoito tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti yhtenä kokonaisuutena potilaalle hyötyä tuottavan hoitojaksojen vaikuttavuuden ja kuntoutuksellisuuden näkökulmasta.

Perheneuvolan, Sihdin sekä Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen palvelukokonaisuuksia tehostetaan edelleen. Hoitotakuun mukainen läheteellinen työskentelymalli on toistaiseksi käytössä Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa, lähettämiskriteerit sekä lasten että nuorten osalta ovat voimassa, mutta läheteikäytännöstä pyritään luopumaan. Lasten ja nuorten mielenterveysyksiköissä läheteiden arvioon ja asiakkuuksien määrittelyyn sekä hoito- ja kuntoutusprosessin vaikuttavuuden arvioon ja seurantaan kiinnitetään edelleenkin erityistä huomiota myös ostopalvelutoiminnan osalta. Hoidonparrastusta ja yhteistyötä KYS:n erikoissairaanhoidon/ lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria pyritään kirkastamaan. Perheneuvolan, Sihdin sekä Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen palvelu- ja organisaatiokokonaisuuksia tarkastellaan uudelleen perhekeskusten toimintamallin rakentamisen yhteydessä 2020.

KYS:n psykiatrian poliklinikkatoimintoja on kehitetty ja toimintatapoja yhtenäistetty. Tähän liittyen Kuopion psykiatrian keskus ja Siilinjärven psykiatrian poliklinikka ovat muodostaneet vuoden 2019 alusta KYS:n organisaatiossa yhteisen psykiatrian poliklinikan palvelulinjan. Myös aikuispsykiatrian läheteikäsitteily on uudistunut ja yhtenäistynyt siten, että kaikki aikuispsykiatrialle tarkoitetut läheteet ovat vuoden 2019 alusta ohjautuneet psykiatrian läheteet -työryhmälle, joka on arvioinut läheteet ja ohjannut ne oikealle poliklinikalle.

Kuopion kaupungilla ja Tuusniemen kunnalla on keskinäinen sopimus terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä siten, että isäntäkuntana toimii Kuopion kaupunki ja toiminnallinen ohjaus tapahtuu Juankosken tiimin kautta. Uusittu sopimus on voimassa 31.12.2020 asti.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tulevaisuuden haasteena on ei vielä varmentunut sote-uudistus, ja siihen liittyvä toimintakulttuurin muutos ja uudelleen muotoutuva palvelukokonaisuus ja integraatio. Sote- uudistuksen ratkaisuja odotellessa keskitytään asiakaslähtöiseen perustehtävään ja sen kehittämiseen kaupunkitasoisesti maakunnallisuus kuitenkin huomioiden. Palvelualueella jatketaan Sote-uudistukseen valmistautumista muuttuneet aikataulut huomioiden.

Kuopion perusterveydenhuolto osallistuu erikoissairaanhoidon kanssa YHESSÄ-hankkeeseen. Erikoissairaanhoidon psykiatrian yksikön ja ympäristökuntien kanssa tullaan tekemään psykiatristen hoitopolkujen mallintamista työpaja-tyyppisenä toimintana, tavoitteena saada mielenterveyspotilaiden hoitoon ohjautumista parannettua ja kohdennettua.

Suun terveydenhuollossa osallistutaan ARVI-projektiin, jossa uusille kotihoidon asiakkaille tehdään kotihoitajakson alussa moniammatillinen alkuarviointi ja hoitosuunnitelma, joka sisältää suun päivittäisen kotihoidon suunnitelman. Suun terveydellä on tärkeä merkitys syömisen ja yleisen toimintakyvyn säilymisen kannalta.

Avokuntoutuksessa tullaan tarkastelemaan tarkemmin terapioiden lääkinnällistä tarveperustetta ja kuntoutustarpeen kestoa sekä kehitetään asiakaspalautejärjestelmää. Kotikuntoutuksessa ARVI-kuntoutus jatkuu säännöllisenä toimintana, samoin Hilikka-toiminnanohjausjärjestelmän hyödyntäminen toiminnan tehostamisessa.

Sairaalakuntoutuksessa painopisteenä on entistä tarkemmin ymmärtää kuntoutujan perussairaudet, kokonaistilanne ja toimintakyvyn muutokset sekä asettaa yhteinen hoidon ja kuntoutuksen tavoite. Kuntoutujakohtaisten mittareiden lisäksi seurataan mm. osaston keskimääräistä hoitoaikaa ja tavoitteena on hoitajaksojen lyhentäminen yhteistyötä kehittämällä.

Sairaalapalveluihin ohjautuvat kotihoidon kehityttyä vain aikaisempaa moniongelmaisemmat ja huonokuntoisemmat potilaat. Potilaat siirtyvät myös aikaisempaa varhaisemmin vaativien ja potilasta kuormittavien toimenpiteiden jälkeen erikoissairaanhoidosta jatkohoitoon. Koko hoitoprosessin kulkua tulisi uudistaa siten, että erikoissairaanhoidon osaaminen seuraisi potilasta jatkohoitopaikkaan jalkautuvan konsultaation muodossa ja mahdollistaisi aikaisempaa vahvemman palautteen hoidon päätösten ja hoitojen tuloksellisuuden arviointiin. Siten voitaisiin vaikuttaa hoitokäytäntöihin ja tukea terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattista koulutusta.

Sairaalan ja kotihoidon sekä asumispalveluiden päivystysaikaisten yhteydenottojen määrä on lisääntynyt. Lääkärin tulee olla kotihoidon saatavilla. Kehityksen jatkuessa päivystyksen kokonaisjärjestely tulee ajankohitaiseksi.

Opioidikorvaushoitopotilaita on kyetty siirtämään erikoissairaanhoidosta päihdepalvelusäätien ja terveyskeskuksen hoitoon. Opioidikorvaushoidossa käyttöön tulleen injektiomotoisen lääkityksen käyttö lisääntyy, mikä mahdollistaa potilaiden tarvitseman muun psykososiaalisen kuntoutuksen tehostamisen.

Henkilöstön kehittäminen

Terveydenhuollon toiminnoissa henkilöstön osaaminen turvataan ammatillisen täydennyskoulutusvelvoitteen ja kehityskeskustelujen pohjalta (KuntaHR) laaditun henkilökohtaisen koulutussuunnitelman myötä. Osaamisen muutos on jatkuva ja osaamista kehitetään sekä arvioidaan säännöllisesti. Yksilölliset koulutukset kohdennetaan sekä henkilökohtaisen että työyhteisön osaamistarpeen mukaisesti.

Työhyvinvointisuunnitelmat laaditaan yksiköittäin ja niiden toteutumista seurataan osana toiminnan ja talouden seurantaa.

Sairaalapalveluiden ja Kuopion yliopistollisen sairaalan välille on tehty hoitohenkilöstön työnkiertoa helpottava sopimus. Toiminnalta odotetaan ammatillisen tietotaidon vahvistumista ja organisaatioiden välisen keskinäisen ymmärryksen lisääntymistä.

Erikoissairaanhoido

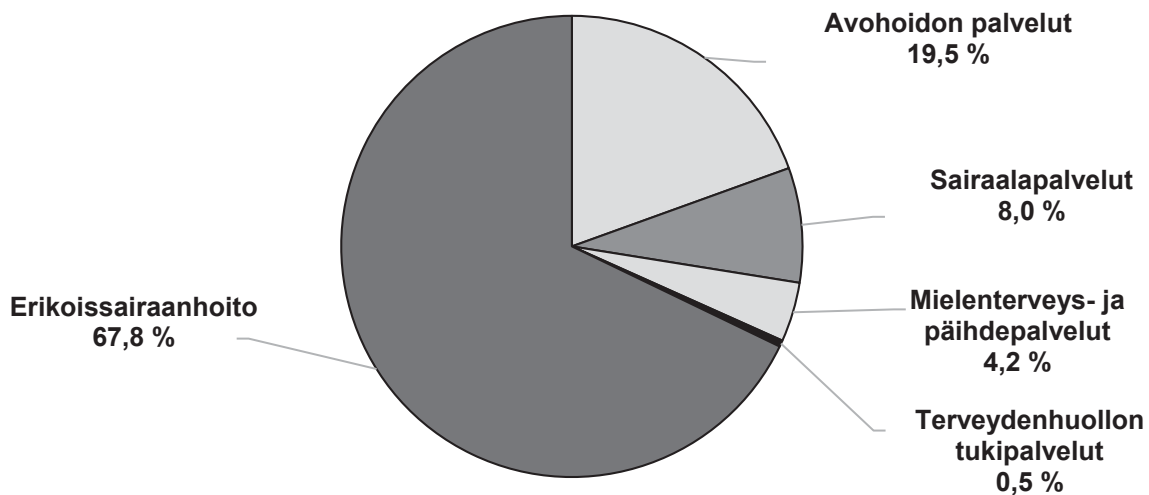
Erikoissairaanhoidon palvelut ostetaan Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriltä v. 2020, mikä vastaa nykyistä käytäntöä. Poliklinikkapalvelujen ja vuodeosastopalvelujen tarve kasvaa 1-2 % tulevan vuoden aikana ja aiheuttaa kustannuspaineita erikoissairaanhoidon menoihin.

Ostettavat palvelut ovat erikoissairaanhoidotasoisia erityispalveluita kuntalaisille. Keskeisiä toiminta-alueita ovat erilaiset leikkaustoiminnot, syöpähoidot ja vaativat sisätautien alaan kuuluvat hoidot. Toimintaa pyritään kehittämään avohoitopainotteisemmaksi, ts. vuodeosastojen käyttöä pyritään vähentämään.

Talousarviovaraus erikoissairaanhoidon palveluihin on toimintakatetasolla 178,4 milj. euroa, jossa on muu-
tosta tilinpäätökseen 2018 verrattuna +9,9 milj. euroa (5,9 %) ja talousarvioon 2019 verrattuna +8,6 milj. euroa (5,1 %).

Terveystuon palvelualue	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT	11 720	10 610	11 237	10 950	-2,6 %
TOIMINTAMENOT	-257 019	-262 094	-275 525	-273 884	-0,6 %
TOIMINTAKATE	-245 299	-251 484	-264 288	-262 934	-0,5 %

Toimintakatteon 262,9 milj. € jakautuminen vastuualueittain

Mittaristo

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Avohoidon palvelut	Bruttokustannukset	53 056 608	54 392 392	56 580 067	58 468 500	58 777 022
	Toimintatuotot	7 355 375	7 661 332	7 295 312	7 746 000	7 529 000
Vastaanottopalvelut	Lääkärikäynnit aluevastaanotolla	102 734	98 659	102 210	100 200	100 186
	Lääkärikäynnit / ilta- ja akuuttivast.otto (KUIVO)	16 510	17 659	18 037	18 400	18 531

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
	Hoitohenkilöstökäynnit / KUIVO	3 439	4 677	4 787	3 800	3 800
	Hoitohenkilöstökäynnit aluevastaanotolla	74 205	87 494	79 966	93 400	92 900
Suun terveydenhuollon palvelut	Käyntien lukumäärä	137 002	113 352	120 000	115 300	120 000
	Asiakkaiden lukumäärä	57 176	43 320	50 000	53 600	58 000
Terveydenhoitopalvelut	Käyntien lukumäärä	167 806	160 138	162 660	169 000	159 448
	Asiakkaiden lukumäärä	42 681	43 785	39 990	45 000	40 440
Kuntoutuspalvelut	Käyntien lukumäärä	59 121	60 252	63 030	51 700	59 545
	Asiakkaiden lukumäärä	26 867	25 265	25 740	21 800	23 774

Vastuualue: **Sairaalapalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Sairaalapalvelut	Bruttokustannukset	22 207 467	22 337 781	22 657 461	23 240 300	23 721 462
	Toimintatuotot	2 716 435	2 627 659	2 540 638	2 543 600	2 588 000
Poliklinikka	Käynnit lääkärillä	6 708	6 225	6 750	6 750	6 300
	Käynnit hoitajalla	7 152	8 176	8 000	10 100	8 900
Osastohoito	Asiakkaiden lkm, omat sairaansijat	194	194	194	194	194
	Hoitopäivät, oma osastohoito	66 184	67 117	68 000	63 700	67 000
	Asiakkaiden lukumäärä (=hoidetut)	3 201	3 076	3 200	5 100	3 200

Kotiutustiimi siirtyi 1.1.2018 vanhusten hoivapalveluun

Vastuualue: **Mielenterveys- ja päihdepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	Bruttokustannukset	9 982 067	10 143 024	10 957 436	10 931 700	11 319 334
	Toimintatuotot	629 667	528 344	294 700	379 700	353 000
Lasten mielenterveyspalvelut	Käyntien lukumäärä	2 150	2 361	2 000	2 400	2 000
	Asiakkaiden lukumäärä	243	183	180	250	180
Nuorten mielenterveyspalvelut (sis. SIHTI)	Käyntien lukumäärä	3 316	3 690	5 000	5 000	2 500 *)
	Asiakkaiden lukumäärä	385	661	550	800	200
Aikuisten mielenterveyspalvelut	Käyntien lukumäärä	40 481	40 872	41 000	38 000	41 000
	Asiakkaiden lukumäärä	2 842	2 941	2 600	3 500	2 700
Perheneuvola	Käyntien lukumäärä	3 662	4 172	3 000	5 000	3 000
	Asiakkaiden lukumäärä	584	534	400	650	400

*) Sihti-toiminta siirtynyt terveydenhoidosta nuorten mielenterveyspalveluun

Vastuualue: **Erikoissairaanhoito**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	Poliklinikkakäynnit	296 666	301 715		290 700	
	Hoitojaksot	20 449	18 294		19 900	
	Hoitopäivät	92 428	89 087		86 800	
	Lähetteet	48 797	48 207		31 900	
	-terveyskeskuksesta	25 885	26 147		25 000	
	-KYSin omasta yksiköstä	10 060	9 530		9 600	
	-päivystyslähetteet	9 596	9 011		8 900	
	-yksityissektorilta	8 241	8 445		8 900	
	-työterveyshuollosta	3 160	2 905		2 600	
	Siirtoviivepäivät	522	782		500	
	Laskutetut siirtoviivepäivät / €	309	474		293	
	Hoitopalvelut Kys / 1 000 €	159 462	162 196	166 545	167 086	173 939
	KPK	4 556	4 418	4 311	4 311	4 554
	Hammasl. opetuslinikka	743	710	858	600	722
	Euroa/asukas	1 390	1 403	1 446	1 449	1 506

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
	Kustannukset					
Erikoissairaanhoido	Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	164 022	166 614	168 281	171 997	176 370
	Muut sairaalat	1 951	1 733	1 851	2 000	2 400
	Muu esh	274	385	0	7 610	0
	Yhteensä / 1.000 €	166 247	168 732	170 132	181 607	178 770
	Toimintatuotot	331	801	370	449	370

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Terveystuollon tukipalvelut	Bruttokustannukset	1 607 792	1 413 787	1 270 993	1 278 200	1 295 682
	Toimintatuotot	104 679	102 594	109 400	118 700	109 500
Erikoissairaanhoido	Bruttokustannukset	166 247 929	168 732 094	170 131 578	181 606 600	178 770 000
	Toimintatuotot	330 617	800 669	370 000	449 300	370 000

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Terveystuollon palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	253 101 862	257 019 080	261 597 535	275 525 300	273 883 500
	Toimintatuotot	11 136 772	11 720 598	10 610 050	11 237 300	10 949 500

Terveystuollon palvelualue		TP 2017	TP 2018	KS 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	29 126	26 225	26 128	25 156	25 255
	Tilojen määrä m ² /htv	33,7	30,3	30,1	28,3	28,7

Isäntäkuntapalvelut

(erillinen taseyksikkö)

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kuopio järjestää Tuusniemen terveystalot isäntäkuntamallin mukaisesti. Vuoden 2020 toiminta jatkuu nykyisen henkilöstörakenteen pohjalta. Tuusniemelle on ilmeisiä vaikeuksia saada työntekijöitä, varsinkin lääkäreitä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tuusniemen syntyvyys on alhainen ja toiminta painottuu aikuisväestön ja ikääntyneiden palveluihin. Keskeistä toiminnan kannalta on terveysasema ja sen yhteydessä sijaitseva vuodeosasto.

Henkilöstösuunnitelma

Toiminta jatkuu nykyisen henkilöstövahvuuden turvin. Ostopalvelutyövoiman käyttö näyttää välttämättömältä palvelutason turvaamiseksi.

Henkilöstön kehittäminen

Tuusniemen henkilöstön kehittämisessä noudatetaan terveystalujen yhteistä kehittämis- ja koulutussuunnitelmaa.

Isäntäkuntapalvelut	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe18-Ta19
TOIMINTATULOT	3 215	3 358	3 358	3 370	0,3 %
TOIMINTAMENOT	-3 215	-3 358	-3 358	-3 370	0,3 %
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	

Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2020 ei ole lakisäätteisiä vaaleja. Määräraha on keskusvaalilautakunnan kokous ym. kuluihin.

Keskusvaalilautakunta	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT	208	372	418		-100,0 %
TOIMINTAMENOT	-458	-647	-613	-31	-95,0 %
TOIMINTAKATE	-250	-275	-195	-31	-84,3 %

Tarkastustoimi

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 § mukaan mm. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat kaupungin ulkoisesta valvonnasta kuntalain, hallintosäännön ja tarkastustoimiston toimintasäännön mukaisesti.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista, saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi ja julkaista yhteenveto sidonnaisuuksista kaupungin verkkosivuilla.

Tarkastuslautakunnan alaisena hallinnon ja talouden tarkastusyksikkönä toimii tarkastustoimisto (2 htv), jonka tehtävänä on Kuopion kaupungin hallintosäännön 90 §:n mukaan valmistella tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat ja toteuttaa hallinnon ja talouden tarkastusta sekä avustaa tilintarkastajaa. Tarkastustoimiston tehtävistä säädetään tarkemmin tarkastustoimiston toimintasäännössä.

Kuntalain 121 §:n 6 kohdan ja Kuopion kaupungin hallintosäännön 84 §:n 4 kohdan mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on tehdä esitys tarkastuslautakunnan talousarvioksi.

Tarkastustoimi	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19-Ta20
TOIMINTATULOT					
TOIMINTAMENOT	-255	-291	-286	-292	2,3 %
TOIMINTAKATE	-254	-290	-286	-292	2,1 %

Yleishallinto

Yleishallintoon on sisällytetty toiminta, joka palvelee koko kaupunkiyhteisöä ja osa on avustusluontoista rahoitusta.

		TP 2018 1 000 €	TA 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €
KAUPUNGINVALTUUSTO				
Kaupunginvaltuusto	T	5	5	5
	M	-535	-653	-616
	N	-530	-648	-611

- Määrärahoista 10 000 € on tarkoitettu kaupunginvaltuuston puheenjohtajan käyttövaroiksi.

KAUPUNGINHALLITUS

Kaupunginhallitus ja -johto	T	6	17	18
	M	-1 620	-1 890	-1 856
	N	-1 614	-1 873	-1 838

- Sisältää lähidemokratiajaoston kehittämisrahan 180 000 €.
- Sisältää kaupunginhallituksen puheenjohtajan, kaupunginjohtajan ja apulaiskaupunginjohtajien käyttövarat. Lähidemokratiajaoston laskut hyväksyy kansalaistoiminnan palveluiden päällikkö.

Toimikunnat	T	0	0	0
	M	-383	-311	-323
	N	-383	-311	-323

- Sisältää pitäjäraatien toimintarahaa 180 000 €, vanhus- ja vammaisneuvostojen sekä nuorisovaltuuston toimintamäärärahat. Lähidemokratiatoimintaan liittyvät laskut hyväksyy kansalaistoiminnan palveluiden päällikkö.

Edustus	T	8	7	7
	M	-274	-268	-238
	N	-265	-261	-231

Kh:n käyttövarausmäärärahat	T	0	0	0
	M	-28	-50	-50
	N	-28	-50	-50

Kaupunginhallitus yhteensä	T	14	24	25
	M	-2 304	-2 518	-2 466
	N	-2 290	-2 494	-2 441

MUU YLEISHALLINTO

Kansainvälinen toiminta	T	0	0	0
	M	-73	-100	-70
	N	-73	-100	-70

- Määrärahalla hoidetaan kansainvälistä toimintaa, kansainvälistä tiedotusta ja ystävyyskaupunkiverkostoa erikseen hyväksyttävän käyttösunnitelman mukaisesti. Laskut hyväksyy markkinointijohtaja tai strategiajohtaja.

Stipendit ja tunnustukset	T	0	0	0
	M	-24	-24	-24
	N	-24	-24	-24

Määräraha jakautuu seuraavasti:

- Kuopio-stipendi 2 500 €.
  - Juho Rissasen stipendi 1 700 €.
  - Kuopiolaisen kuvataiteilijan apuraha 7 400 €.
  - Savonia-kirjallisuuspalkinto 12 000 €.
- Laskut hyväksyy hallintojohtaja.

		TP 2018 1 000 €	TA 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €
Tapahtumat	T	4	0	0
	M	-531	-550	-731
	N	-527	-550	-731

Sitovat perustelut:

- Tapahtumatukihakemuksia arvioi kaupunginjohtajan nimeämä poikkihallinnollinen tapahtumaryhmä. Tapahtumien arviointi tapahtuu kaupunginhallituksen hyväksymän kaupunkistrategiaan pohjautuvan kriteeristön mukaisesti. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tapahtuman hyvinvointi- ja aluetaloudellisiin vaikutuksiin, tapahtuman hyödyntämismahdollisuuksiin kaupungin markkinoinnissa sekä tapahtumanjärjestäjän kykyyn toteuttaa tapahtuma taloudellisesti kannattavasti sekä ympäristön kannalta kestävästi.

Tapahtumatukia voidaan myöntää kohdennettuna kehittämiskohteisiin ja markkinointiyhteistyöhön sekä uusien tapahtumien mahdollistamiseen alku- ja kehitysrahoituksella. Tuet suunnataan tapahtumille, jotka ovat osallistujamääriltään sopivan kokoisia Kuopioon ja voidaan mahdollisimman hyvin toteuttaa olemassa olevassa tapahtumainfrassa.

Määrärahan käytöstä päättää tapahtumaryhmän puheenjohtaja 10 000 euroon asti ja tämän ylittävien tukien osalta kaupunginhallitus. Kaikki tapahtumatukipäätökset tuodaan kaupunginhallituksen tiedoksi.

Laskut hyväksyy strategiajohtaja.

Jäsenmaksut ja osuudet	T	0	0	0
	M	-1 809	-1 812	-1 890
	N	-1 809	-1 812	-1 890

Määräraha jakaantuu seuraavasti:

- Kuntaliiton jäsenmaksu 349 000 €.
  - Pohjois-Savon liitto 1 215 900 €.
  - Kuntatyönantajan jäsenmaksu 101 000 €.
  - WHO:n European Healthy Cities -verkosto 5 400 €.
  - Kuopio Health jäsenmaksu 30 000 €.
  - Muut jäsenmaksut 34 200 €.
  - Osallistuminen Kuopion, Nilsiä ja Juankosken kaupunkikeskustojen kehittämistyöhön yhteistyössä yrittäjien ja kiinteistöjen omistajien kanssa 85 000 €.
  - Gramex, teosto- ja kopiostomaksut 69 000 €.
- Laskut hyväksyy hallintojohtaja tai strategiajohtaja.

Yleiset tukipalveluostot	T	535	534	542
	M	-9 931	-9 955	-10 259
	N	-9 396	-9 421	-9 716

1. Pohjois-Savon pelastustoimi, toimintatulot 542 300 € ja -menot 8 030 831 €.

- Kaupungin osuus Pohjois-Savon pelastustoimen kustannuksiin.

2. Monetra Pohjois-Savo Oy, toimintamenot 2 150 000 €.

- Kaupungin ostopalvelut Monetra Pohjois-Savo Oy:ltä ovat vuonna 2020 2,65 milj. euroa, josta liikelaitoksen, taseyksiköiden ja lomituspalveluiden osuus on 0,5 milj. euroa.

3. Sansia Oy, toimintamenot 77 900 €.

- Kaupungin ostopalvelut hankintapalveluyhtiöltä.
Kohtien 1-3 laskut hyväksyy talousjohtaja lukuunottamatta Monetra Pohjois-Savo Oy:n henkilöstöhallinnon laskuja, jotka hyväksyy henkilöstöjohtaja.

Verotus	T	0	0	0
	M	-2 401	-2 350	-2 809
	N	-2 401	-2 350	-2 809

- Kuopion osuus verotuskustannuksiin vuonna 2020.
Laskut hyväksyy talousjohtaja.

Eläkemenoperusteinen maksu	T	0	0	0
	M	-2 508	-2 270	-2 657
	N	-2 508	-2 270	-2 657

- Eläkemenoperusteista eläkemaksua maksetaan vain niistä maksussa olevista eläkkeistä, jotka ovat kertyneet ennen vuotta 2005. Eläkemenoperusteisella maksulla ei ole yhteyttä maksussa oleviin palkkoihin, joten euromäärä budjetoidaan erillään palkkaperusteisesta maksusta.
Laskut hyväksyy henkilöstöjohtaja.

		TP 2018 1 000 €	TA 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €
Tavanomaiset myyntivoitot/-tappiot	T	394	3 000	3 000
	M	-193	0	0
	N	202	3 000	3 000

- Osakkeiden myyntivoitot.
Laskut hyväksyy talousjohtaja.

Muut tuotot ja luottotappiot	T	171	177	177
	M	-211	-56	-56
	N	-40	122	122

- Ulosottotuotot ja luottotappiot myyntisaamisista.
Laskut hyväksyy talousjohtaja.

Pohjois-Savon kehittämisrahasto	T	0	0	0
	M	-124	-124	-124
	N	-124	-124	-124

- Pohjois-Savon kehittämisrahaston maksuosuus.
Laskut hyväksyy strategijahtaja tai hallintojohtaja.

Muu yleishallinto yhteensä	T	1 104	3 712	3 720
	M	-17 805	-17 240	-18 618
	N	-16 701	-13 528	-14 899

Henkilöstömenojen sopeuttaminen	T			0
	M			6 000
	N			6 000

- 8.11.2019 päättyneiden yhteistoimintaneuvottelujen tulos, johon liittyvät päätökset on tehty 11.11.2019 kaupunginhallituksessa. Menojen sopeuttamista ei ole vielä mahdollista kohdentaa palvelualueille ja tämän vuoksi tavoite on merkitty talousarvioon koko kaupungin tasolla.

KEHITTÄMISHANKKEET

1. Muut kehittämishankkeet, tulot 835 300 € ja menot 1 436 800 €.

- Vuonna 2020 määrärahasta rahoitetaan mm. seuraavia hankkeita:
  - Maaseutuleader -kehittämishankkeen 2014-2020 kuntarahoitus
  - Future Divercities -hankkeen kuntarahoitus
  - Invest & Grow in Kuopio Region -hanke
  - Yhdessä työhyvinvointia -hanke
  - Future Savo - Tulevaisuus Savossa -maakunnallinen vetovoimahanke
  - Luova Veto - Luovat alat Pohjois-Savon kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin parantajina
  - Kuopio Living Lab
  - USO5 - Kuntaliiton uuden sukupolven johtaminen -verkoston osallistumismaksu
  - Kuntaliiton elinvoimaverkoston osallistumismaksu
  - varaus Työn tekemisen murros ja digitalisaatio -hankkeen kuntarahoitukseen
  - Kulttuurista elinvoimaa Järvi-Suomeen - Savonlinna Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026
  - Saimaan vesiliikenteen kehittäminen
  - Energiatehokkuushankkeen osarahoitus
  - Varaus kaupunginjohtajan laatupalkintoon
  - Sitomaton varaus EU- ja muiden hankkeiden kuntarahoitukseen
  - Varaus omistajapoliittisiin ja muihin asiantuntijaselvityksiin

Päätöksenteko:

Kaupungin rahoitus EU- ja muiden kehittämishankkeiden rahoitukseen kohdennetaan strategijahtajan esityksestä. Hankkeet käsitellään kaupunginjohtajan johtoryhmässä. Kaupunginjohtaja päättää organisaation ulkopuolisten toimijoiden hankerahoituksesta, kun rahoitus hankkeen toteutusaikana on enintään 20 000 €. Tämän yli menevistä rahoitusosuuksista päättää kaupunginhallitus. Kaupungin kanta hankkeisiin on pyydettävä ennen rahoitushakemusta jättämistä päärahoittajalle.

Laskut hyväksyy strategijahtaja.

Omistajapoliittisiin ja muihin selvityksiin varatun määrärahan käytöstä päättää talousjohtaja.

2. Henkilöstö ja henkilöstön kehittäminen, tulot 342 000 € ja menot 1 232 440 €.

Henkilöstöpalvelut (tulot 162 000 € ja menot 747 140 €)

- Henkilöstön virkistäytyminen 360 000 €
- Henkilökuntakerho KalakukkoSpurtti ja henkilökuntaneuvosto 14 500 €
- Henkilöstön palkitseminen ja henkilöstökortti 52 500 €
- Uudelleensijoitustoiminta 122 140 €
- Työsuhdematkalipputuki 198 000 €, pysäköintimaksutuotot 162 000 €

Keskitetty koulutus ja kehittäminen (tulot 180 000 € ja menot 485 300 €)

- Koulutuskorvaus 180 000 €
- Keskitetyn koulutuksen ja kehittämisen kulut 335 300 €
- Työhyvinvoinnin edistäminen 150 000 €

Laskut hyväksyy henkilöstöjohtaja.

3. Kansalaisopistotoiminnan valtionosuudet/kansalaisopisto toimintamenot 195 000 €.

Kuopion kaupunki ylläpitää Tuusniemen, Kaavin ja Rautavaaran kansalaisopistotoimintaa ja siten toiminnan valtionosuus kuuluu asiallisesti Kuopion kaupungin valtionosuuksiin. Kunnille edelleen tilittävä valtionosuuden määrä käsitellään kirjanpidossa avustuksena kunnille.

Laskut hyväksyy hyvinvoinnin edistämisen palvelualue.

4. Kiinteistöjen hoitoon liittyvät ostopalvelut, tulot 533 900 € ja menot 798 200 €.

Varaus tilahallinnon ostopalveluihin, 500 000 €.

- Tilakeskuksen toiminnan lähtökohtana on, että tilakeskus pystyy kattamaan tuloillaan rakennusten peruskorjauksista ja ylläpidosta aiheutuvat kulut. Tulot koostuvat pääosin kaupungin eri hallintokunnilta sisäisten vuokrien muodossa. Palvelutuotannossa tarvittavien toimitilojen lisäksi tilakeskuksen haltuun tulee kiinteistökauppa- tai vuokrauspäätösten kautta satunnaisesti tiloja, joita on kunnostettava, lämmitettävä, valaistava, purettava tms. Useimmiten kysymys on yrityskäyttöön liittyvistä tiloista.

Päätöksenteko:

Määrärahan käytöstä päättää ja tositteet hyväksyy kaikkien tilojen osalta Tilakeskus. Määrärahaa käytetään pääasiassa rakentamisen tarpeiden mukaisesti yritys- ja asuinalueilla rakennusten purkurahoitukseen.

Ki Oy Palolaakso, tulot 533 900 € ja menot 298 200 €.

Laskut hyväksyy talousjohtaja.

5. Kaupungin johtokeskustoiminta, 60 000 €

Määräraha johtokeskustoimintaan ja palvelupuhelinjärjestelmän ylläpitoon.

Laskut hyväksyy turvallisuuspäällikkö.

6. ICT-kehittäminen ja muut kehittämisprojektit, menot 1 790 000 €.

Määräraha sisältää ICT-projekteihin ja muihin kehittämisprojekteihin liittyviä kustannuksia, joita ei voi sisällyttää investointimenoihin (omaa asiantuntijatyötä, koulutusta, ostopalveluita Istecki Oy:ltä ja muilta toimittajilta).

Vuonna 2020 määrärahasta rahoitetaan mm. seuraavia hankkeita:

Strategiaa edistävät kehittämisprojektit:

- Osta verkossa -projekti: pystytetään verkkokauppa, mahdollistetaan verkkomaksaminen, hankitaan keskitetty kassajärjestelmä sekä toteutetaan verkkomyyntipalveluihin integroitu kulunvalvontaratkaisu liikuntahalleihin
- Sähköisen HR-asioinnin kehittäminen
- HR-tunnuslukujen seurannan kehittäminen
- Työnseurannan (Nepton) kehitystyöt, mm. integroinnit
- Pohjois-Savon tietohallintofoorumi
- Infraomaisuuden mobiilikäytön kehittäminen
- Käypä-projekti: IDM-jatkosuunnittelu ja laajennukset
- Intran edelleenkehittäminen
- Alustan kehittäminen koulutiedolla johtamiseen

Kehittämisprojektit, joiden taustalla on lainsäädäntö tai tekniikan/lisenssien vanheneminen:

- Tiedolla johtamisen kärkihanke: koordinoidaan erillisiä tiedolla johtamisen osa-alueita ja edistetään visualisointiosaamista
- Tiedolla johtaminen (tuoteistus): projekti, jossa uusitaan taloustilastointia ja -raportointia sekä luodaan valmiudet siirtää tiedot sähköisesti valtiolle
- Korvataan nykyinen D360 Innofactorin D10:llä. Mukana Niilsän ja Juankosken Dynastien migraatio D10:een
- Tiedonhallinnan kehittämisen projekti
- Cloud Meeting versionvaihto
- Kiinteistöhallintajärjestelmän uudistaminen ja järjestelmien integrointi
- Tietoturva- ja tietosuojauuditointi (GDPR, tiedonhallintalaki)
- Lokien hallintajärjestelmä (GDPR, tiedonhallintalaki, käytönvalvonta)
- Julkisten verkkopalvelujen kehittäminen (saavutettavuusdirektiivin toteuttaminen)
- Alue-Pegasos potilastietojärjestelmän päivitykset

- Sosiaalihuollon Effica asiakastietojärjestelmän kehittäminen
- Sosiaali- ja terveydenhuollon vanhojen tietojen arkistointi

Teknisen infrastruktuurin kehittämisprojektit ja muut teknologiaprojektit:

- Kaupungin valokuituverkkoon rakennettavat lisäyhteydet
- Valokuituverkon ylläpito ja dokumentointi
- Mikrokanava-, suojaputki- ja 5G-toteutussuunnitelman ja ohjeistuksen laadinta ja prosessin jalkautus
- Savilahden kehittämistä tukeva ICT-teknologia
- Open Access mikrokanavien hallinta
- Vakiotyöasemapaketin päivittäminen
- Sisä- ja ulkoverkon palveluiden vaatimustenmukaisuus -auditoinnit
- PTV-integraatio
- Puhelinpalvelun kehittäminen
- 3D-mallinnuksen ja tietomallipohjaisen toiminnan kehittäminen: 3D-kaupunkimallinnuksen tiedonhallinnan ja
- Asukastupien tietoliikenneyhteyksien ja laitteistokannan kehittäminen. Asukastuville (13) tarvitaan keskitetysti ylläpidetty ja tietoturvallinen laitekanta.
- Varhaiskasvatuksen O365-migraation toteutus
- Intune-etähallinnan käyttöönotto
- Salausvälineen ja salasananapankin käyttöönotto

Laskut hyväksyy kunkin projektin omistaja/asettaja.

		TP 2018	TA 2019	TA 2020
		1 000 €	1 000 €	1 000 €
Kehittämishankevaraus	T	2 298	2 511	1 711
	M	-3 953	-8 321	-5 512
	N	-1 655	-5 810	-3 801
YLEISHALLINTO YHTEENSÄ	Toimintatulot	3 422	6 252	5 461
	Toimintamenot	-24 598	-28 731	-21 214
	Toimintakate	-21 176	-22 479	-15 753

Ydinkaupungin käyttötalous yhteensä

(ilman taseyksiköitä)

	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe19- Ta20
TOIMINTATULOT	139 359	141 658	141 288	136 839	-3,1 %
TOIMINTAMENOT	-808 158	-839 504	-854 987	-862 770	0,9 %
TOIMINTAKATE	-668 799	-697 846	-713 699	-725 931	1,7 %

Tilakeskus

(erillinen taseyksikkö)

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kuopion Tilakeskus järjestää terveellisiä, turvallisia ja tilatehokkaita toimitiloja asiakkaidensa palvelutuotannon tarpeisiin. Lisäksi se vastaa asiantuntijaorganisaationa kaupungin omistamien toimitilojen arvon säilymisestä ja kiinteistökehityksestä.

Palvelukysyntään vaikuttavat mm. alueellinen väestökehitys ja ikärakenteen muutos. Toimitilat mitoitetaan palveluverkoston muutokset ennakoiden ja huomioiden kaupungin talous.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kiinteistöomaisuutta hallitaan tilasalkulla, jossa on määritelty jokaiselle rakennukselle pitkän ajan käyttö- ja omistussuunnitelma. Salkun hallinta ja ajantasaisuus varmistetaan kaupunginhallituksen tilatyöryhmän ohjauksessa ja yhteistyössä palvelualueiden kanssa.

Kuopion Tilakeskus kehittää palvelualueiden kanssa työympäristöä ja tilatehokkuutta, joka tuo taloudellisia säästöjä sekä parantaa työhyvinvointia ja työssä jaksamista. Tilankäytön suunnittelu tehdään tarve- ja toimintalähtöisesti hyödyntäen nykyaikaista suunnittelua.

Rakennusten ennakoiva kunnossapito perustuu uudisrakentamisen ja perusparannusten yhteydessä rakennuskohtaisesti laadittavaan pitkäntähtäimen kunnossapito-ohjelmiin. Rakennusten kattavat, mahdollisimman ajantasaiset kuntotiedot ovat perusta suunnitelmalliselle ja hallitulle kiinteistön ylläpidolle. Kuopion Tilakeskus tilaa laajoja kuntotutkimuksia, joiden perusteella ylläpidetään kiinteistökohtaisia pitkäntähtäimen kunnossapito-ohjelmia. Kunnossapito-ohjelman mukaan toteutettavilla korjaustoimenpiteillä varmistetaan tilojen terveellisyys ja turvallisuus. Kuntotutkimukset ja toimenpiteiden taloudellinen tarkastelu toimivat korjaus- ja laadunvarmistussuunnittelun lähtökohtana. Tämän lisäksi kaikissa rakennushankkeiden toteutuksissa painotetaan aikaisempaa enemmän laadullisia tavoitteita. Tilakeskuksen asiantuntijaosaaminen ja resursointi, käytävissä olevat tietojärjestelmät sekä alan asiantuntijapalvelut tukevat näitä tavoitteita.

Toimitilahankkeiden hankesuunnitteluvaiheessa määritellään myös käytettävä hanke- ja rahoitusmalli ja toteutetaan eri hankemallien edullisuusvertailu käytävissä olevan aineiston perusteella. Tämän pohjalta edetään toteutussuunnitteluun ja kilpailutukseen. Käytettävät hankemallit ovat perinteinen urakkamalli, elinkaarimalli, leasing sekä ulkopuolisen investoinnin toteuttama vuokramalli.

Tilakeskus toimii kaupungin resurssiviisuus-ohjelman painopisteiden mukaisesti. Toiminnan yhtenä tavoitteena on energiankäytön vähentäminen sisäilmaolosuhteita vaarantamatta ja uusiutuvaa energiaa hyödyntävien tuotantomuotojen laaja käyttö.

Kaupungin palvelutuotannolle tarpeettomista ja tyhjästä tiloista luovutaan myymällä tai purkamalla. Tämä toimenpide tuo säästöä rakennusten ylläpito-, kunnossapito- ja korjauskuluihin sekä pienentää kaupungin rakennusten korjausvelkaa.

Sisäinen vuokrajärjestelmä uudistetaan vuonna 2020 ja otetaan käyttöön vuonna 2021.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

Palveluiden tuottamisen vaatima henkilöstön resursointi ja osaaminen kohdennetaan vastaamaan toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeita. Volyymin vaihtelua tasataan käyttämällä puitesopimuskumppaneiden palveluita. Henkilöstön lisäkoulutuksella ja mahdollisilla tehtävä- tai toimenkuvamuutoksilla tuetaan Tilakeskuksen henkilöstön työhyvinvointia ja työssä kehittymistä. Tilakeskus järjestää koko henkilöstölle kuukausittain yhteisen tapaamisen, jossa käsitellään ajankohtaisia asioita.

Tilakeskus	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe18-Ta19
TOIMINTATULOT	86 905	89 435	89 247	94 108	5,4 %
TOIMINTAMENOT	-55 503	-57 275	-58 031	-61 190	5,4 %
TOIMINTAKATE	31 403	32 160	31 216	32 918	5,5 %

Pohjois-Savon pelastuslaitos

(erillinen taseyksikkö)

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Pohjois-Savon pelastuslaitos on yksi maamme 22 pelastuslaitoksesta. Pelastuslaitoksen perustehtävänä on parantaa turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia ja niiden vaikutuksia. Pelastuslaitos vastaa maakunnan turvallisuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa tuottaen pelastustoimen palvelut sekä yhteistoimintasopimuksen mukaiset ensivaste- ja ensihoitopalvelut.

Onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua pelastuslaitoksen tehtävä on tuottaa tehokkaat pelastustoiminnan palvelut, joilla turvataan tärkeät toiminnot ja vähennetään onnettomuuden seurauksia. Pelastuslaitoksen tuottamat ensihoitopalvelut ovat osa laadukasta terveydenhuollon päivystyspalveluiden ketjua. Pelastuslaitoksen tehtäviin kuuluu pelastuslain muuttamista koskevan lain 1353/2018 mukaisesti vastata alueellaan pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteesta sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Lisäksi pelastuslaitos

- 1) suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä
- 2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kuntien valmiussuunnittelua ja varautumista
- 3) huolehtii muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Pohjois-Savon pelastuslaitos tuottaa pelastustoimen palvelut Pohjois-Savon maakunnan alueella ja lisäksi sopimuksen mukaiset ensivaste- ja ensihoitopalvelut. Ydintehtäviin sisältyy onnettomuuksien ja tulipalojen ennaltaehkäisytyö, pelastustoiminta ja varautuminen sekä ensihoitopalvelujen tuottaminen Kuopiossa, Suonenjoella ja Varkaudessa. Ensivastepalveluita pelastuslaitos tuottaa koko maakunnan alueella. Suuremmilla paloasemilla lisäalassa, Kuopiossa, Siilinjärvellä ja Varkaudessa henkilöstöä on töissä ympäri vuorokauden ja ollen samalla välittömässä lähtövalmiudessa. Muilla paloasemilla on virka-aikana töissä päätoimista henkilöstöä ja virka-ajan ulkopuolella varallaolossa. Sivutoiminen pelastushenkilöstö osallistuu hälytys- ja harjoitustoimintaan sekä valmiuden ylläpitämiseen varallaolossa.

Hallitusohjelman 3.6.2019 mukaan ”pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat varmistetaan ottaen huomioon kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet. Vahvistetaan pelastustoimen ja siviilivalmiuden tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Pelastusviranomaisten johto- ja tilannekeskuskokonaisuus yhtenäistetään sekä huolehditaan sen kytkeytymisestä muiden viranomaisten johto- ja tilannekeskuksiin. Sopimuspaikuntien toimintaedellytyksiä pelastuslaitosten kumppanina vahvistetaan tunnistaen myös niiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet. Uudistetaan pelastuslaki kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta. Hallitus huolehtii koko maan kattavasta paloasemaverkostosta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Myös pelastustoimen järjestäminen siirretään maakuntien tehtäväksi. Itsehallinnollisia maakuntia on 18. Maakuntien toiminnasta, taloudesta ja hallinnosta säädetään erillisellä lailla. Alueiden päätöksenteosta vastaavat suorilla vaaleilla valitut valtuutetut. Aasukkaiden osallisuutta ja käyttäjämokratiaa vahvistetaan.

Mahdollisuus käyttää palveluita yli maakuntarajojen säilytetään. Maakunnat tekevät yhteistyötä keskenään. Erytystason palveluiden turvaamiseksi muodostetaan viisi yhteistoiminta-alueita. Alueet pohjautuvat voimasaoleviin erityisvastuualueisiin (erva).

Sote- ja pelastustoimen kiinteistöjen tilajohtamista kehitetään kokonaisvaltaisen kiinteistöasiantuntijan ja omis-

tajan aikaansaamiseksi joko alueellisten kiinteistönpitäjien tai valtakunnallisen maakuntien yhteisesti omistaman toimijan pohjalta. Hallitus arvioi valmistelun alkuvaiheessa jatkotoimet. Maakunnilla tulee olla aito mahdollisuus vaikuttaa tilojen hallintaan ja käyttöön.

Pelastustoimen ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuoma synnergiaetu turvataan sote-uudistuksessa. Selvitetään ympäristöterveydenhuollon järjestäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta.”

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Pohjois-Savon maakunnan väestön kokonaismäärä vähenee, väestö lisääntyy vain Kuopion seutukunnassa. Iäkkäämpien ihmisten suhteellinen osuus maakunnan asukasluvusta kasvaa. Myös maakunnan väestön sairastuvuusindeksi on kasvusuunnassa. Keskimääräiset prosentuaaliset asiointivirrat maakunnassa keskittyvät Iisalmeen, Kuopioon ja Varkauteen. Riskianalyysi osoittaa onnettomuusriskien keskittyvän maakunnassa Iisalmen, Kuopion, Varkauden ja Siilinjärven alueille. Pelastustoimen järjestelmän on vastattava onnettomuusuhkia ja siten riskikeskittymissä on oltava uhkia vastaavat, tehostetut pelastustoimen palvelut.

Väestön ikääntyminen ja sairastavuuden lisääntyminen lisäävät ensihoitopalvelujen tarvetta sekä lisäksi ne vaativat onnettomuuksien ennaltaehkäisevältä toiminnalta erityishuomiota ikääntyviin asukkaisiin ja erityisryhmiin eri viranomaisen yhteistyönä. Väestön väheneminen ja vanheneminen sekä hakeutuminen kasvukeskuksiin vaikeuttaa sivutoimisen ja vakinaisen henkilöstön rekrytointia maakunnan pienempien kuntien paloasemille. Pelastuslaitoksen yhtenä haasteena onkin riittävän henkilöstömäärän turvaaminen pienemmille paloasemille.

Palvelujen saatavuuden parantamiseksi ja kehittämiseksi pelastuslaitos toteutti yhdessä sairaanhoitopiirin kanssa moniammatillisen yksikön (hybridiyksikön) käyttöönoton 1.1.2018 lukien. Yksikössä toimii palomies ja ensihoitaja.

Pelastuslaitos käyttää sähköistä viestintää neuvonta- ja valistustoiminnassa sekä rakenteellisen paloehkäisyn että väestönsuojelun ohjeistuksessa. Ilmastopoliittisen ohjelman mukaisesti pelastuslaitos huomioi asiakasneuvonnassa ja muussa valvontatoiminnassaan ympäristönsuojelunäkökohdat ja on ottanut käyttöön mm. pienkohteiden palotarkastustyössä omavalvonnan. Resurssien suunnittelussa huomioidaan vähäpäästöinen kalusto ja pelastustehtävien hoidossa on tavoitteena valita vähiten ympäristöä kuormittava menetelmä. Henkilöstön liikkumista ohjataan vähäpäästöisten julkisten kulkuneuvojen käyttöön. Kokouksia ja viestintää hoidetaan yhä enemmän omilta työpaikoilta käsin tietotekniikan avulla. Myös henkilöstökoulutusta voidaan järjestää hyödyntäen etäyhteyksiä ja videointimahdollisuuksia.

Pelastusviranomaiset osallistuvat pelastustoiminnan asiantuntijoina Pohjois-Savon maakunnan sekä kuntien turvallisuus- ja valmiussuunnitteluun. Pelastuslaitosten välisen hankintayhteistyö on jatkunut kaluston ja varusteiden hankinnassa toiminnallisten hyötyjen ja säästöjen saamiseksi.

Pelastuslaitoksen edustajat osallistuvat valtakunnallisen pelastuslaitosten kumppanuusverkoston toimintaan toimintojen kehittämiseksi, yhdenmukaistamiseksi ja laadun kehittämisen johdosta. Yhteistyötä jatketaan myös Itä-Suomen pelastuslaitosten kesken mm. erilaisten suunnitelmien ja hankkeiden yhteistoteutuksella, ohjeiden ja hälytysvasteiden sekä viestinnän ja johtamisen yhteensovittamisella.

Yhtenä kehittämisen kohteena on pelastuslaitoksen toiminnan johdonmukainen kehittäminen ja sitä tukevien tavoitteiden asettaminen. Tavoitteet ja keinot kuvataan pelastuslaitoksen strategiassa. Strategiaa toteutetaan päivittäisessä työssä sekä mm. tiimien ja johtoryhmän työssä sekä kehityskeskusteluissa. Kuopion strategisten tavoitteiden mukaisesti palveluissa on tavoitteena asiakaslähtöisyys ja ennaltaehkäisyn periaate.

Pelastuslaitoksen toimitiloja uudistetaan peruskorjaamalla ja tarvittaessa paloasemarakennuksia uusimalla sekä riskianalyysin perusteella lisäämällä uusia asemia. Kuopion pääpaloasemalla sijaitsee tilanne- ja johtokeskus, jossa pelastustoimella on käytettävissä tilanne- ja johtokeskustilat sekä varusteet. Tilannehuoneessa voidaan mm. koota, analysoida ja ylläpitää monipuolista tilannekuvaa sekä jakaa tilannekuvaa kunnille sekä muille yhteistyöviranomaisille.

ISTIKE-tilannekeskustoimintaa ylläpidetään yhteistyössä Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson pelastuslaitoksen kanssa vuoden 2020 loppuun asti. Pelastustoimen uudistuksen myötä maamme on suunnitteilla viisi pelastustoimen alueellista tilanne- ja johtokeskusta.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

Pelastuslaitoksen tavoite on mahdollistaa motivoituneen henkilöstön osaamisen, työn ja työyhteisön aktiivinen kehittäminen. Pohjois-Savon pelastuslaitoksen henkilöstösuunnitelmassa on esitetty suunnitelmavuosien painopistealueet sekä palveluiden tuottamiseen tarvittava henkilöstömäärä huomioiden tiukka käyttötalousraami. Henkilöstösuunnitelman toteutumisesta seurataan vuosittain laadittavalla henkilöstöraportilla.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on tuottaa monipuolisia sekä asiakaslähtöisiä palveluita, ylläpitää henkilöstön osaamistasoa sekä panostaa täydennyskoulutukseen. Päätoimisen sekä sivutoimisen henkilöstön osaamista kehitetään edelleen koulutuksen ja harjoitusten avulla. Työyhteisössä seurataan henkilöstön osaamista ja tullevia koulutustarpeita muun muassa kehityskeskustelujen avulla. Tavoitteena on kehittää edelleen työyhteisön avointa ja oppimismyönteistä ilmapiiriä, joka edesauttaa myös työhyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä. Pelastuslaitoksella laaditaan vuosittain työhyvinvointisuunnitelma, jonka toteutumista seurataan mm. työsuojelutoimikunnassa.

Osaamisen vahvistamisen keinoina käytetään perehdyttämistä, työssä oppimista sekä tiimitoimintaan osallistumista, oppisopimuskoulutusta sekä ammatillista täydennyskoulutusta. Alueen oppilaitosten kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä onnistuvien rekrytointien varmistamiseksi. Lisäksi Pohjois-Savon pelastuslaitos on mukana valtakunnallisissa kehittämishankkeissa, joista yhtenä mainintana 1.8.2018 - 31.1.2020 ”Työturvallisuus pelastustoimen ja ensihoitopalvelujen uusissa työmuodoissa” –kehittämishanke.

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen toiminnassa on käynnistynyt 1.1.2019 alkaen koulutus- ja resurssikeskus, jonka tehtävänä on mm. henkilöstön työvuorosuunnitteluun, vuosilomasuunnitteluun, sijaisrekrytointiin sekä sisäiseen liikkuvuuteen liittyvät työtehtävät. Vuoden 2020 tavoitteena on sisällyttää koulutus- ja resurssikeskuksen toimintaan myös sisäisen ja ulkoisen koulutukseen liittyvät kysymykset yhdenmukaisen, tehokkaan ja laadukkaan koulutuksen varmistamiseksi.

Pohjois-Savon pelastuslaitos	TP 2018 1 000 €	TA+TAMU 2019 1 000 €	TPE 2019 1 000 €	TA 2020 1 000 €	Muutos-% Tpe18-Ta19
TOIMINTATULOT	25 992	26 434	26 424	26 702	1,1 %
TOIMINTAMENOT	-24 851	-25 226	-25 216	-25 552	1,3 %
TOIMINTAKATE	1 141	1 208	1 208	1 150	-4,8 %

Mittaristo

PELASTUSTOIMINTA	TP 2017	TP 2018	TA 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Pelastustehtävät	3 693	4 222	4 000	3 950	4 000
Ensivastetehtävät	1 377	1 395	1 200	1 050	1 400
Yksiköiden toimintavalmiusaika min/sek	11:01	11:43	11:00	11:30	11:00
Yksiköiden yhteenlaskettu henkilövahvuus tehtävässä	5	5	5		5

PELASTUSTOIMINTA	TP 2017	TP 2018	TA 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Palotarkastusten valvontasuunnitelman toteutuminen %					
- valvontakohteet A1-A8 (ei omavalvontak)	102	101	100	98	100
- hoito- ja huoltolaitokset	99	98	100	100	100
- omavalvontakohteet	88	86	100	85	100
Valistus- ja koulutustilaisuuksiin osallistuneiden määrä	37 091	38 998	37 200	39 000	37 200
Paloasematilojen määrä m2	27 720	27 998	27 968	27 968	28 271

ENSIHOITO	TP 2017	TP 2018	TA 2019	Ennuste 2019	TA 2020
Ensihoitotehtävät					
- Kuopio	20 072	19 453	21 200	20 000	23 100
- Suonenjoki	1 959	2 078	2 450	2 000	2 559
- Varkaus	4 964	5 186	5 800	5 650	6 200
<i>Yhteensä</i>	<i>26 995</i>	<i>26 717</i>	<i>29 450</i>	<i>27 650</i>	<i>31 859</i>
Ensihoidon tilojen määrä m2	1 057	1 057	1 057	1 057	1 057

3. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelman lukuohje

Tuloslaskelmaosan määrärahat sisältyvät vähennyslaskukaavan muotoiseen tuloslaskelmaan, joka on esitetty viereisellä sivulla.

Toimintatulot sisältävät palvelualueiden, liikelaitosten ja taseyksiköiden tuloarviot, jotka kohdistetaan talousarviovuodelle suoriteperusteisesti. Toimintatulot saadaan joko vastikkeena annetuista palveluista tai avustuksena, tukena tai korvauksena tehtävien suorittamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Toimintamenot yhteenlaskettu määrä on ydinkaupungin eri palvelualueiden toimintaa sitova menomääräraha. Tavaroiden ja palvelujen hankinnasta aiheutuvat menot budjetoidaan pääsääntöisesti arvonalisäverottomina.

Toimintakate osoittaa paljonko käyttötalouden menoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate on palvelutoiminnan osalta luonnollisesti miinusmerkkinen, mutta liikelaitosten toimintakate on olta-
tava positiivinen liikelaitosten kattaessa investointimenonsa ja omistajan tuottovaatimuksen tulorahoituksellaan.

Vuosikate on kokonaistulorahoitusta kuvaava välitulos. Vuosikate osoittaa riittääkö kunnan tulorahoitus kattamaan pitkävaikutteisista tuotannontekijöistä aiheutuneet menot eli käyttöomaisuuden poistot. Ennen vuosikatetta esitetään vain säännönmukaisen toiminnan tulot ja menot. Satunnaisten tulojen ja menojen siirtämisellä vuosikatteen jälkeen pyritään vuosikatteen vertailtavuuteen eri vuosien ja eri kuntien välillä.

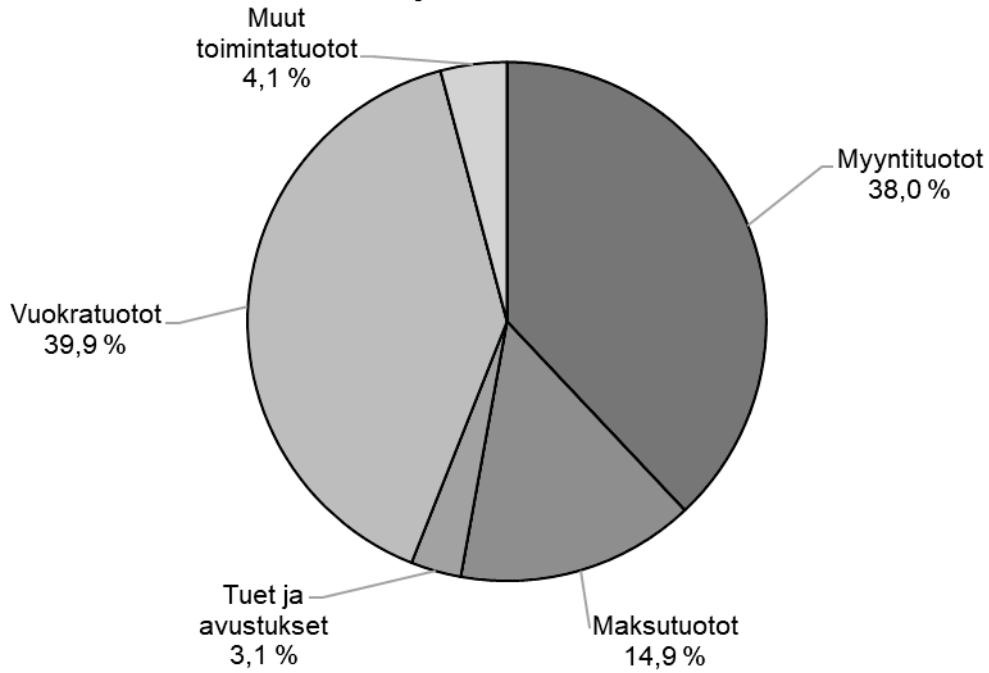
Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan varauksia tai vapaata omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään tuloksen käsittelyerät eli vapaaehtoisten varausten ja rahastojen muutokset.

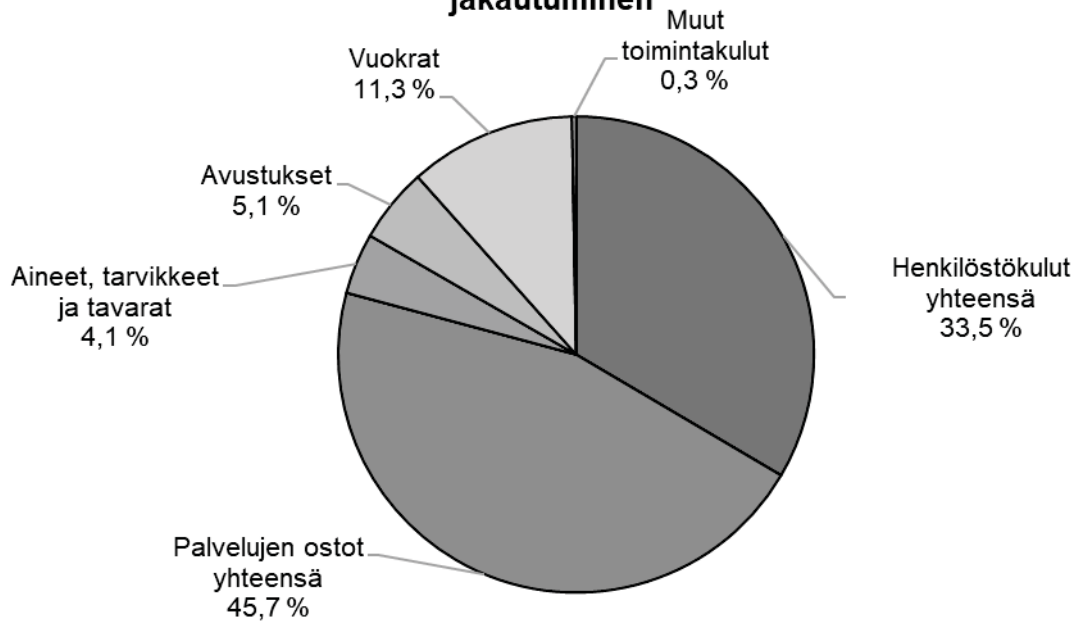
TULOSLASKELMA 2020

	Ydinkaupunki 1 000 €	P-S pelas- tustoimi 1 000 €	Taseyksiköt Tilakeskus 1 000 €	Isäntäkunta- palvelut / Tuusniemi 1 000 €	Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä 1 000 €	Liikelaitokset Kuntatek. liikelaitos 1 000 €	Yhteensä 1 000 €
TOIMINTATULOT	136 839	26 702	94 108	3 370	261 019	42 593	303 612
Myyntitulot	47 218	26 038	658	2 990	76 903	12 143	89 046
Maksutulot	44 145	314		380	44 839	350	45 189
Tuet ja avustukset	9 199	277	9		9 485	50	9 535
Muut toimintatulot	36 277	73	93 442		129 792	3 800	133 592
Valmistus omaan käyttöön					0	26 250	26 250
TOIMINTAMENOT	-862 770	-25 552	-61 190	-3 370	-952 882	-40 917	-993 798
Henkilöstömenot	-297 705	-18 464	-4 003	-2 102	-322 273	-10 394	-332 667
Palvelujen ostot	-404 616	-2 466	-28 789	-940	-436 811	-17 398	-454 209
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 889	-1 052	-11 581	-310	-30 832	-10 307	-41 139
Avustukset	-50 484	-64			-50 548		-50 548
Muut toimintamenot	-92 076	-3 506	-16 817	-18	-112 417	-2 818	-115 236
TOIMINTAKATE	-725 931	1 150	32 918	0	-691 862	1 676	-690 186
Verotulot	488 830				488 830		488 830
Valtionosuudet	215 582				215 582		215 582
Rahoitustulot	10 848				10 848		10 848
Korkotulot	5 560				5 560		5 560
Muut rahoitustulot							
Rahoitusmenot	-3 627	-16			-3 642		-3 642
Korkomenot	-30				-30		-30
Muut rahoitusmenot	14 805		-14 550		255		0
Liikelaitosten peruspääoman tuotto							
VUOSIKATE	6 038	1 134	18 368	0	25 541	1 421	26 962
Poistot ja arvonalentumiset	-26 969	-1 062	-18 410		-46 441	-760	-47 201
Satunnaiset erät	7 000				7 000		7 000
Satunnaiset tulot							
TILIKAUDEN TULOS	-13 931	72	-42	0	-13 901	661	-13 240
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		120	42		162		162
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-13 931	191	0	0	-13 739	661	-13 078

**Koko kaupungin toimintatulojen 303,6 milj. €
jakautuminen**

**Koko kaupungin toimintamenojen 993,8 milj. €
jakautuminen**

3. Tuloslaskelmaosa

Talousarviossa toimintakate on -690,2 milj. euroa. Toimintakate heikkenee 41 milj. euroa (6,3 %) vuoden 2019 talousarvioon verrattuna. Vuoden 2019 tilinpäätösennusteeseen nähden se heikkenee 24,4 milj. euroa (3,7 %). Kun huomioidaan Kuopion Veden yhtiöittämisen vaikutus, talousarvion toimintakate heikkenee 10,6 milj. euroa (1,6 %). Taloussuunnitelmavuosina toimintakate heikkenee 0,4 % vuonna 2021 ja noin 3 % vuosina 2022-2023. Toimintakatteen kasvutavoite edellyttää toimintamenojen kasvun hillintää. Toimintatuotot toimintamenoista säilyvät samalla tasolla koko suunnitelmakauden.

Vuonna 2020 verotulojen yhteismäärä on 488,8 milj. euroa, joka on 28,1 milj. euroa (6,1 %) enemmän tilinpäätösennusteeseen verrattuna. Valtionosuudet ovat yhteensä 215,6 milj. euroa, tilinpäätösennusteeseen nähden valtionosuudet kasvavat 12,3 milj. euroa (6,1 %).

Verotulojen odotetaan kasvavan vuosittain keskimäärin runsaat 3 % taloussuunnitelmakaudella. Verotulojen arviointiin sisältyy epävarmuutta taloustilanteen ja työllisyyskehityksen osalta. Valtionosuuksien kasvuksi taloussuunnitelmavuosina arvioidaan keskimäärin 4 % kuntatalousohjelman mukaisesti. Valtionosuuksia kasvattavat indeksitarkistusten lisäksi myös verotulomenetysten kompensatiot kunnille sekä hallitusohjelman mukaiset lisäykset. Pääministeri Rinteen hallitusohjelmaan on kirjattu, että kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentävät, lisäävät tai laajentavat toimenpiteet sekä kuntatalouteen vaikuttavat veroperustemuutokset kompensoidaan nettomääräisesti muuttamalla valtionosuuksia ja tai vastaavaa kiinteää määrärahaa 100-prosenttisesti taikka poistamalla muita tehtäviä tai velvoitteita.

Talousarvioehdotuksessa rahoitustulojen ja – menojen nettomäärä on 12,7 milj. euroa. Korkotuloja arvioidaan saatavan 10,8 milj. euroa, 2,6 milj. euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Kuopion Energia Oy maksaa kaupungille lainan korkoa 6,8 milj. euroa, Kuopion Vesi Oy 3,5 milj. euroa ja Servica Oy 0,6 milj. euroa.

Muita rahoitustuloja arvioidaan kertyvän 5,6 milj. euroa, mikä on 0,4 milj. euroa enemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa. Muut rahoitustulot ovat pääosin osinkotuloja ja takausprovisioita. Osinkotulojen arvioidaan kasvavan 1,1 milj. eurolla, Liikelaitosten ja taseyksiköiden peruspääoman tuotto on 14,8 milj. euroa. Taseyksikönä toimivan tilakeskuksen tuloutustavoitteeksi asetetaan 14,550 milj. euroa ja Kuopion Kuntatekniikkaliiketoiminnan 0,255 milj. euroa.

Korkomenoja arvioidaan maksettavan vuonna 2020 3,6 milj. euroa, matalan korkotason vuoksi se on 1,3 milj. euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden talousarviossa.

Rahoitustulojen ja -menojen nettomäärän arvioidaan laskevan koko suunnitelmakauden. Korkean investointitason vuoksi lainakanta kasvaa, myös korkotason odotetaan nousevan. Lainakannan kasvu jatkuu koko suunnitelmakauden.

Talousarviossa vuosikate on 27 milj. euroa. Vuosikate on 6,1 milj. euroa heikompi kuin vuoden 2019 talousarviossa, mutta 18,5 milj. euroa parempi vuoden 2019 tilinpäätösennusteeseen nähden. Kuopion Veden yhtiöittämisen vaikutus huomioiden vuosikate paranee 27,8 milj. euroa. Poistot ovat 47,2 milj. euroa, 4,3 milj. euroa pienemmät kuin kuluvan vuoden tilinpäätösennusteessa, koska Kuopion Veden poistot eivät enää sisälly tuloslaskelman poistoihin. Vuosikate kattaa poistoista 57 %, tilinpäätösennusteessa 16 %.

Vuosikatteen arvioidaan parantuvan vuosittain siten, että suunnitelmakauden lopussa vuosikate on noin 56 milj. euroa. Korkean investointitason vuoksi poistojen määrän arvioidaan kasvavan vuosittain ja viimeisenä taloussuunnitelmavuotena poistojen määrä on noin 55 milj. euroa. Vuosina 2021–2023 vuosikate kattaa poistot.

Talousarviossa tilikausi on alijäämäinen 13,1 milj. euroa. Taloussuunnitelmakauden aikana tavoitteena on kääntää tilikauden tulos ylijäämäiseksi ja vuosina 2021-2023 tilikaudet ovat ylijäämäisiä noin 1-2 milj. euroa. Palvelutarpeen kasvun ja epävarman verorahoituksen kasvun vuoksi se on haasteellista. Kaupungin korkea investointitaso edellyttää tulo- ja rahoituksen kasvattamista liiallisen velkaantumisen välttämiseksi.

KUOPION KAUPUNGIN TULOSLASKELMA (milj. euroa)

(sisältää liikelaitokset ja taseyksiköt, sisältää sisäiset erät)

	TP 2017	TP 2018	TA+TAMU 2019	TPE 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
Toimintatulot	319,5	329,9	326,0	325,5	303,6	309,7	315,9	322,2
Myyntituotot	126,3	126,7	121,0	122,8	89,0			
Maksutuotot	41,4	40,8	42,9	41,6	45,2			
Tuet ja avustukset	15,9	12,1	11,0	13,0	9,5			
Muut toimintatuotot	117,0	125,3	131,6	128,6	133,6			
Valmistus omaan käyttöön	18,9	25,0	19,5	19,5	26,3			
Toimintamenot	-918,6	-950,0	-975,2	-991,2	-993,8	-1002,8	-1031,3	-1057,5
Henkilöstökulut	-317,1	-327,2	-335,6	-337,5	-332,7			
Palvelujen ostot	-416,2	-430,4	-436,9	-451,5	-454,2			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-38,9	-43,2	-42,0	-43,5	-41,1			
Avustukset	-44,7	-46,5	-50,6	-49,7	-50,5			
Muut toimintakulut	-101,6	-102,7	-110,1	-109,0	-115,2			
TOIMINTAKATE	-599,1	-620,1	-649,2	-665,8	-690,2	-693,1	-715,4	-735,3
Verotulot	452,7	441,3	477,3	460,7	488,8	508,0	525,9	541,0
Valtionosuudet	197,3	197,3	196,5	203,2	215,6	226,1	236,2	243,9
Korkotulot	8,2	8,0	8,2	8,2	10,8	11,0	11,0	11,0
Muut rahoitustulot	3,7	9,6	5,2	6,2	5,6	3,6	3,6	3,6
Korkomenot	-5,2	-4,4	-4,9	-3,9	-3,6	-4,7	-6,7	-8,4
Muut rahoitusmenot	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rahoitustulot ja menot, netto	6,6	13,2	8,5	10,5	12,7	9,9	7,9	6,2
VUOSIKATE	57,5	31,6	33,1	8,5	27,0	50,9	54,6	55,8
Poistot ja arvonalentumiset	-48,4	-48,2	-51,5	-52,0	-47,2	-50,0	-52,5	-55,2
Satunnaiset tulot ja menot	0,0	12,4	4,5	4,5	7,0	0,0	0,0	0,0
TILIKAUDEN TULOS	9,1	-4,2	-13,9	-39,0	-13,2	0,9	2,1	0,6
Poistoeron lisäys (-) ja vähennys (+)	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,2
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	9,5	-4,0	-13,7	-38,8	-13,1	1,1	2,1	0,8
Tunnuslukuja:								
- Toimintatulot / toimintamenot	35 %	35 %	33 %	33 %	31 %	31 %	31 %	30 %
- Toimintakatteen kasvu	4,4 %	3,5 %	4,2 %	7,4 %	6,3 %	0,4 %	3,2 %	2,8 %
- Vuosikate poistoista	119 %	66 %	64 %	16 %	57 %	102 %	104 %	101 %

4. Investointiosa

4.1. Investointiosan esitystapa

Talousarvion investointiosassa esitetään ydinkaupungin ja tilakeskuksen investoinnit hankkeittain. Hanke on pääsääntöisesti toimielimen vastuulla oleva käyttöomaisuuden hankinta- tai perusparannuskokonaisuus. Hankkeesta tai hankeyhdistelmästä on esitetty hankkeen kustannusarvio, aikaisemmin käytetyt määrärahat, myönnettävä määräraha sekä mahdollinen perustelu. Pohjois-Savon alueellisen pelastuslaitoksen ja liikelaitosten osalta investointiosassa esitetään tulo- ja menoarvioiden summat sekä niiden nettosummat.

Taloussuunnitelmakauden investointeja on kaupungin nettovelkaantumisen hillitsemiseksi sopeutettu vastamaan toiminnan rahavirrasta muodostuvaa tulo-rahoitusta. Investointiosan yhteenvedon meno- ja tuloarviot eivät siten ole kaikilta osin yhdenmukaisia taseyksiköiden ja liikelaitosten omien talousarvioesitysten kanssa.

- Talousarvion investointiosassa investointihankkeiden tai hankekokonaisuuksien menot esitetään bruttomääräisinä.
- Investointiosan tuloksi merkitään investointien rahoittamiseen arvioidut rahoitusosuudet sekä käyttöomaisuuden myyntien osalta myytävien kohteiden tasearvo.
- Arvioidut luovutusvoitot tai –tappiot budjetoidaan käyttötalousosaan.
- Investointiosassa kaupunginvaltuustoa sitovia ovat talousarviovuoden 2020 määrärahat ja tuloarviot.

4.2. Investointiosia

Investoinnit 1.000 €

Atk-ohjelmat, projektit ja laitteet

	TA 2019	TS 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
Menot	-513	-539	-500	-500	-500

Maa- ja vesialueet

Myyntit	600	450	500	500	500
Menot	-3 000	-2 000	-2 000	-3 000	-13 200
Netto	-2 400	-1 550	-1 500	-2 500	-12 700

Yhdyskuntarakentaminen

Lähiikuntapaikat	-150	-760	-700	-200	
Satamat	-4 580	-2 850	-380	-580	-580
Kunnallistekniikka	250	400	900		
Menot	-26 062	-22 780	-30 380	-33 370	-29 170
Netto	-25 812	-22 380	-29 480	-33 370	-29 170
Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet	-3 305	-3 485	-4 545	-3 205	-6 190
Liikuntapaikat	-4 200	-4 820	-6 400	-3 750	-4 150
Tulot yht.	250	400	900	0	0
Menot yht.	-38 297	-34 695	-42 405	-41 105	-40 090
Netto	-38 047	-34 295	-41 505	-41 105	-40 090

Koneet ja kalusto

Kaupunkirakennelautakunta	-50	-30	-55	-55	-55
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	-931	-1 932			
Kasvun ja oppimisen lautakunta	-1 870	-1 825			
Perusturva- ja terveystalokunta	-799	-725	-800	-800	-800
Menot yht.	-3 650	-4 512	-855	-855	-855
Menot	-50	-80			

Muut aineelliset hyödykkeet

Osakkeet ja osuudet

Tulot	1 625	580			
Menot	-500	-800			
Netto	1 125	-220	0	0	0

Ydinkaupungin investoinnit yhteensä

Tulot	2 475	1 430	1 400	500	500
Menot	-46 010	-42 626	-45 760	-45 460	-54 645
Netto	-43 535	-41 196	-44 360	-44 960	-54 145

**Investoinnit 1.000 €
Tilakeskus**

TA 2019 TS 2020 TS 2021 TS 2022 TS 2023

Talonrakennus

Koko hanke

Kasvun ja oppimisen palvelualue (koulut ja nuorisotilat)

Läntisen maaseutualueen koulu (ja päiväkot)	7 800	-2 800	-4 900			HS 6.8.2018, Kopa Itk 14.8.2018, KH 24.9.2018	
Lumit, musiikki- ja ilmaisutaidon lukio	23 200	-1 000	-3 700	-17 200		HS 10.4.2014 ja 17.8.2015, KH 7.9.2015 ja 19.10.2015	
- Mikäli asetettuun hankkeen kokonaiskustannustasoon 23,2 M€ ei saada hyväksyttäviä tarjouksia, kaupunginhallitus päättää jatkotoimista.							
Niiralan koulun peruskorjaus koulu- ja päiväkotikäyttöön	15 500	-200	-1 500	-8 000	-5 800	HS käynnissä - 12/2019	
Länsi-Puujan koulun lisätilat	1 400		-700			TS/HS käynnissä, valmis 10/2019	
Hatsalan klassillinen koulu (korvaava uudisrakennus)	25 300		-300	-6 500	-12 000	HS käynnissä - 12/2019	
Riistaveden kouluratkaisu		-200	-200	x	x	TS 11.6.2019. Kopa Itk 11.6.2019. HS käynnissä-12/2019	
Rajalan koulun lisätilat (elinkaarisop.laajennus)	3 600			x		TS/HS käynnissä, valmis 10/2019	
Ylä-Pyörö perusparannus	5 200			-2 600	-2 600	Suunnittelu käynnissä. Väistötilat tarvitaan	
Niisiän alakoulu, korvaava uudisrakennus				-200	x	Kuntotutkimus 31.1.2019. TS käynnistyy	
Lyseon peruskorjaus	5 500				-100	Kuntotutkimus 31.8.2018	
Kettulan koulu (korvaava uudisrakennus)	7 000				-300	Kuntotutkimus 6.3.2018	
Särkiniemen koulu (korvaava uudisrakennus)	4 450				-250	Kuntotutkimus 10.2.2017	
Pirtin koulun laajennus ja muutostyöt		-200				x	TS 19.2.2019: Kopa Itk 19.2.2019, HS käynnissä
Jynkänlahden viipaleen korvaus uudisrakennuksella	1 200					-600	Kuntotutkimus 2.9.2019
Syvänniemen alakoulu	3 100					KV 8.12.2014, 9.3.2015	
Jynkän nuorisotalo Monari (korvaava rakennus)	3 600					Sisältyy alueen päiväkotiverkoston tarveselvitykseen	
	106 850	-4 400	-11 300	-35 200	-21 050	-15 600	

Kasvun ja oppimisen palvelualue(päiväkodit)

Läntisen maaseutualueen päiväkot (koulun yhteyteen)	1 200	-400	-800			HS 6.8.2018, Kopa Itk 14.8.2018, KH 24.9.2018
Vehmersalmen päiväkotihanke ja koulun muutostyöt	2 160	-700	-1 810			HS 19.3.2019: KH 1.4.2019.
Koillisen kaupunkialueen päiväkot (Männistö), 8 r	6 600	-100	x	x		HS 10.4.2019: KH 6.5.2019; Kilpailutus 9/2020
Keskustan alueen päiväkot (Lastentie), 6 r	5 800		-200	-2 800	-2 800	HS 10.4.2019: KH 6.5.2019
Päiväkotien peruskorjaukset (8 kpl, 30 r)	10 930		0	-1 150	-3 880	8 kpl, 30 ryhmää, 7300 brm2
Uudiskohteet (korvaavat nykyisiä peruskorjauskuntoisia)	26 680	-300	-500	-10 580	-10 620	6 kpl, 38 ryhmää, 9200 kem2
	53 370	-7 600	-3 310	-14 530	-17 300	-9 440

Investoinnit 1.000 €

TA 2019 TS 2020 TS 2021 TS 2022 TS 2023

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Koko hanke

Uimahalli - jäähalli - pysäköintilaitos	50 000	x				KH 8.5.2017, KV 22.5.2017, KH 6.11.2017
Museon peruskorjaus ja laajennus	17 800	-8 300				HS 5.2.2016, KH 29.2.2016 ja 21.1.2019
Pääkirjaston korjaus- ja muutokset	1 140	-460				
Savilahden liikunta- ja tapahtumakeskus	35 500	-5 000	-15 000	-13 800		HS: KH 4.12.2017, KH 27.5.2019
Lippumäen jäähallin muutos sisäliikuntahalliksi ja uimahallin peruskorjaus	6 000	-2 800	-2 800			HS 11.1.2019: KH 4.2.2019
Keskuskentän jalkapallostadion		-600				HS 11.12.2018: KH 21.1.2019
Väestösuojien peruskorjaukset	2 800	-500	-800	-500		
	113 240	-17 660	-18 600	-14 300		

Toimisto yms. Hallintorakennukset

Kaupungintalon peruskorjaus	20 000			-500		KT 12/2019: TS käynnistyy
	20 000	0	0	-500		

Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet

Pyörön palvelutalo (Niku), 56 tehostetun palveluas.	6 000	x	x			HS 26.11.2018: KH 14.1.2019, TOSU käynnissä
Palveluasumisen uudiskohteet						Suunnitelma yksiköiden sijoittumisesta alueellisesti
Puijonlaakson palvelukeskus	12 000			-500		TS menneillään
Leväsen palvelukeskuksen peruskorjaus	8 000	x	x	x		
Harjulan Kivelän peruskorjaus	4 500				-400	
Neulamäen 1 palvelukeskus B terveysasema peruskorjaus	700					
Juankosken liivolan palvelukeskuksen peruskorjaus	4 000				-400	
	35 200	0	0	-500	-6 300	

Palo- ja pelastustoimi

Nilisiän pelastusasema, uudistaminen	3 600	-1 800	-1 800			HS 1.4.2019
Petosien pelastusasema, uudistaminen	5 000	x	x			
Keskustan pelastusasema	3 000		x	x		
Neulamäen pelastusaseman uudistaminen	10 500				-5 500	
	22 100	-300	-1 800	0	-5 500	

Kalusto- ja valmiussuunnitelmahankinnat

	540	-60	-160	-160		-160
	34 000	-8 620	-10 000	-8 500	-8 500	-8 500

Pienet peruskorjauskohteet

Investoinnit 1.000 €

TA 2019 TS 2020 TS 2021 TS 2022 TS 2023

Tulot

Kiinteistöjen myynnit	3 410	1 270	1 000	1 000	1 000
Museon peruskorjaus, OKM:n avustus	2 390	840			
Lippumäen uimahalli / sisäliikuntahallimuutosyö, OKM:n avustus	800	560			
Savilahti, OKM:n avustus	750		750		
Tulot yhteensä	4 720	2 670	1 750	1 000	1 000

Tilakeskus yhteensä

Tulot	4 720	2 670	1 750	1 000	1 000
Menot	-45 160	-44 130	-78 790	-62 310	-55 500
Netto	-40 440	-41 460	-77 040	-61 310	-54 500

Pohjois-Savon aluepelastuslautakunta

Tulot	273	437	1 057	290	1 046
Menot	-1 503	-1 743	-2 314	-2 005	-2 494
Netto	-1 230	-1 306	-1 257	-1 715	-1 448

Kuntatekniikkalaitos

Tulot	20	20	20	20	20
Menot	-689	-689	-689	-689	-689
Netto	-669	-669	-669	-669	-669

Investoinnit yhteensä

Tulot	7 488	4 557	4 227	1 810	2 566
Menot	-106 862	-89 188	-127 553	-110 464	-113 328
Netto	-99 374	-84 631	-123 326	-108 654	-110 762

4.3. Suurimmat yhdyskuntarakentamisen investoinnit

Yhdyskuntarakentaminen 2020

Yhdyskuntarakentamisella mahdollistetaan terveellinen ja turvallinen elinympäristö, eheä yhdyskuntarakenne ja toimiva kuntateknikka. Rakentamisella mahdollistetaan yrittämisen, asumisen ja palvelujen rakentuminen tarvetta vastaavaksi. Kasvavassa Kuopiossa täydennysrakentamisella, saneerauksilla ja uusien alueiden rakentamisella luodaan edellytykset erityisesti muulle rakentamiselle sekä muille julkisille ja yksityisille investoinneille.

Vuodelle 2020 yhdyskuntarakentamisen investoinnit ovat 34,7 miljoonaa. Osa investoinneista tehdään yhteisrakentamisena vesi- ja energiahuollon verkostotoimijoiden kanssa. Noin puolella summasta työllistetään suoraan yksityisiä urakoitsijoita, noin puolet summasta menee oman kuntateknikkaliikelaitoksen kautta.

Savilahti

Yhdyskuntarakentamisen osalta kaupungin ykköskohde on siirtynyt Savilahden alueelle, jossa jatketaan Sarastuskaaren ja siihen liittyvien katujen rakentamista sekä alueen massatasapainoon liittyvän järvipengerrysalueen tekemistä. Tässä yhteydessä mahdollistetaan Savon Ammattiopiston, Savilahden luolastoon sijoittuvan liikunta- ja toimintakeskuksen ja alueelle syntyvien yritys- ja pysäköintilaitostonttien rakentaminen.

Savilahdentiellä aloitetaan katusaneeraus Neulamäentien ja Neulaniementien välillä keväällä. Neulaniementien ja Niuvantien välisen osuuden saneeraus käynnistetään loppukesästä. Samassa yhteydessä käynnistyy moottoritiltä Savilahteen tulevan sisäänajorampin teko.

Edellä mainittujen Savilahden hankkeiden kustannuksiksi arvioidaan yhteensä noin 11,3 miljoonaa euroa. Hankkeita jatketaan vuosina 2021 ja 2022.

Ydinkeskustan hankkeet

Asemanseudun hankkeita jatketaan, vuoden 2020 aikana rakennetaan Matkaajanpolku ja viimeistellään linja-autopihaan liittyvät muutokset sekä toteutetaan matkustajainformaatiohankkeeseen ja asematunneliin liittyvät lopputyöt. Kuopion Portin alueen kustannuksiksi kaupungin osalta arvioidaan noin 850 000 euroa. Osa hankkeista jatkuu vuonna 2021.

Museokadun saneerausta jatketaan ja sen yhteydessä tehdään Museon pihaan liittyvät pinnoitustyöt. Museokadun saneerauksen kustannukset ovat noin 0,4 milj. euroa.

Puijonkadulla tehdään Lumitin käynnistymistä varten tarvittavat kunnallistekniikan siirrot, kustannuksiksi arvioidaan noin 0,8 milj. euroa. Kaavojen etenemisestä riippuen hanke etenee seuraavina vuosina Kuopionlahdelle.

Hannes Kolehmaisena kadulla ja Kaartokadulla tehdään viimeistely- ja rakentamistöitä, kustannuksiksi arvioidaan yhteensä 0,6 milj. euroa. Mölymäen alueen jatkorakentamista tehdään Sakkyn kanssa solmitun sopimuksen mukaisesti.

Katujen peruskorjaukset

Puijonlaaksossa Sammakkolammen alueen saneeraus aloitetaan. Sammakkolammenpuiston lisäksi erityisesti Puijonlaakson alueen kevyen liikenteen yhteyksiä parannetaan. Alueen saneerauskustannuksiksi arvioidaan 1,7 miljoonaa euroa. Hanke jatkuu vuonna 2021.

Täydennysrakentaminen

Jynkän täydennysrakennusalueilla tehdään viimeistelyitä. Kustannuksiksi arvioidaan 0,2 milj. euroa.

Asuinalueiden rakentaminen

Lehtoniemessä jatketaan Keilanrinteen alueen viimeistelyitä ja tehdään sinne leikkipaikka. Lehtorinteellä jatketaan käytäväverkoston rakentamista ja katujen viimeistelyitä. Kustannuksiksi arvioidaan yhteensä 1,0 milj. euroa.

Hiltulanlahdessa jatketaan alueen viimeistelytyötä ja aloitetaan Vaittilan alueen käyttöön ottoon liittyvät työt. Hiltulanlahden III-alueen suunnitteluun varataan pieni määräraha. Yhteensä kustannuksiksi arvioidaan noin 3,8 milj. euroa.

Puijoon liittyvät hankkeet

Puijolla aloitetaan jalkapallokentän saneeraus- ja laajennustyöt sekä varaudutaan toteuttamaan alueen palvelujen vaatimia korjaus- ja kunnossapitotyötä. Puijonrinteen hiihtohissin uusimisen rakennustyöt käynnistyvät hankkeen suunnitelmien valmistumisen mukaan.

Puijon urheilulaakson toteuttamisen arvioidaan taloussuunnitelmakaudelle vaativan noin 12,0 milj. euron määrärahavaraukset. Tekonurmikentän kustannusarvion nousun ja saamatta jääneen valtionavustuksen vuoksi hankkeen aloittaminen tuodaan kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Liikuntapaikat

Puijon hankkeiden ohella jatketaan Neulamäen urheilukentän peruskunnostusta, Nuolimäen alueen reittien tekoa ja Heinjoen alueen rakentamista. Neulamäen urheilukenttään varataan 800 000 euroa ja Heinjoen alueen jatkorakentamiseen 0,4 milj. euroa.

Lähiliikuntapaikat sekä ulkoilu- ja leikkipaikat

Julkulassa oleva Kiviniemenrannan lähiliikuntapaikka saneerataan, kustannukset noin 0,7 milj. euroa. Pirttilahdenpuiston kentälle asennetaan tekonurmi ja Savolanniemeen uimaranta, kustannukset yhteensä 0,3 milj. euroa.

Lippumäellä jatketaan skeittipuiston rakentamistyötä ja Kuplahallin ympäristöä, kustannuksiksi arvioidaan 1,0 milj. euroa.

Elinkeinoin liittyvät hankkeet

Matkustajasataman laajennushanke valmistuu syksyllä 2020, loppuosuuteen varataan 2,5 milj. euroa. Hankkeella vahvistetaan Matkustajasataman yritystoimintaa Järvi-Suomen keskuksena. Sillä lisätään myös alueen laituripaikkoja sekä mahdollistetaan mm. suunnitellun saunamaailman rakentaminen.

Kumpusaarentien ja Lokkisaarentien saneerausta jatketaan päällystys- ja viimeistelytyöillä, kustannukset ovat noin 0,3 milj. euroa. Hankkeen yhteydessä valmistuu yritystontteja Kumpusaaren eteläosaan.

Savilahden alueen investoinnit palvelevat erityisesti uusien yritysten sijoittumista alueelle. Satsaukset Savilahdentielle parantavat eri liikennemuotojen toimintoja Savilahdessa, jonka lisäksi Sarastuskaaren alueelle syntyy uusia yritystontteja. Tämän lisäksi moottoritien ramppi lähtee työn alle muiden hankkeiden yhteydessä. Ramppi parantaa Savilahden alueen saavutettavuutta opiskelu- ja työpaikka-alueena. Ramppihanke on saanut EAKR- tukea.

Sorsasalon alueen mahdollisiin selvitys- ja suunnittelutehtäviin varataan 0,2 milj. euroa. Kustannukset kohdentuvat tarkemmin Finnulp-hankkeen etenemisen myötä.

Maaseututaajamat

Juankoskella aloitetaan Pikonniemen uimalan peruskorjaus hankkeen vaatimilla ruoppaustöillä, kustannukset noin 0,1 milj. euroa.

Karttulassa saneerataan Lestitie ja osa Teollisuustiestä, kustannukset noin 0,5 milj. euroa.

5. Rahoitusosa

Rahoituslaskelman lukuohje

Rahoitussuunnitelma jakautuu kahteen osaan.

Toiminnan ja investointien rahavirta pitää sisällään käyttötalouden ja investoinnit osoittaen rahavirran, joka on katettava rahoitustoiminnalla tai joka jää rahoituksen katteeksi. Rahoitussuunnitelman toiminnan rahavirta muodostuu tulossuunnitelmasta siirtyvästä vuosikatteesta ja satunnaisista eristä sekä tulo-rahoituksen korjauseristä.

Toiminnan rahavirta

Tulo-rahoituksen osatekijät eritellään yksityiskohtaisesti tuloslaskelmassa. Tästä syystä rahoituslaskelmaan otetaan vain varsinaisen toiminnan tulo-rahoitusjäämän osoittava vuosikate sekä satunnaiset erät, jotka tuloslaskelmassa esitetään vuosikatteen jälkeen.

Investointien rahavirta

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä. Rahoituslaskelman Investointien rahavirta -nimikkeen alla esitetään myös investointien rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntihintaiset myyntitulot.

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset

Kunnan myöntämät lainat, jotka taseessa esitetään pysyvien vastaavien ryhmässä Sijoitukset, käsitellään ryhmässä antolainauksen muutokset. Antolainojen lisäykset vähentävät rahavaroja ja antolainojen takaisinmaksut lisäävät rahavaroja. Antolainojen muutoksina esitetään erikseen lainojen lisäykset ja lainojen lyhennykset.

Lainakannan muutokset

Rahoituslaskelma osoittaa, miten kunnan rahoitusrakenne tilivuoden aikana muuttuu. Pitkäaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta tilivuoden aikana ottanut uutta pitkäaikaista lainaa tai uusinnut niitä. Lyhytaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta on ottanut uutta lyhytaikaista lainaa tai uusinnut sitä. Lyhytaikaisten lainojen vähennys osoittaa, kuinka paljon kunta on tilivuoden aikana lyhentänyt lyhytaikaisia lainojaan. Lyhytaikaisten lainojen lisäykset ja vähennykset esitetään rahoituslaskelmassa nettona.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Muut maksuvalmiuden muutokset koostuvat seuraavista tase-erien muutoksista: toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset, vaihto-omaisuuden muutos, pitkäaikaisten saamisten muutokset, lyhytaikaisten saamisten muutokset, korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutokset ja rahavarojen muutos.

Tilinpäätöksessä kunnalliset liikelaitokset yhdistetään kaupungin muuhun toimintaan laske-malla tuloslaskelmat yhteen rivi riviltä. Tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä eliminoidaan kaupungin sisäisten liiketapahtumien vaikutus laskelmiin, joten tilinpäätöksen mukainen tuloslaskelma poikkeaa talousarvion tulossuunnitelmasta, jossa sisäiset tapahtumat ovat mukana.

Vaikutus maksuvalmiuteen

Rahoitusosa päättyy Vaikutus maksuvalmiuteen –erään, jonka positiivinen arvo tarkoittaa kunnan maksuvalmiuden vahvistumista ja negatiivinen sen heikkenemistä.

RAHOITUSLASKELMA 2020

	Taseyksiköt			Liikelaitokset		Yhteensä
	Ydinkaupunki	P-S pelastustoimi	Tilakeskus	Isäntäkuntapalvelut	Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä	
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	6 038	1 134	18 368	0	25 541	1 421
Satunnaiset erät	7 000	0	0	0	7 000	0
Tulorahoituksen korjaukset	-14 600	-5	-100		-14 705	
Toiminnan rahavirta yhteensä	-1 562	1 129	18 268	0	17 836	1 421
Investointien rahavirta						
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-42 626	-1 743	-44 130		-88 499	-689
Rahoitusosuudet investointimenoihin	400	437	1 400		2 237	
Pys. vastaavien hyöd.luov. tulot	15 630	5	1 610		17 245	20
Investointien rahavirta yhteensä	-26 596	-1 301	-41 120	0	-69 017	-669
TOIMINNAN JA INV. RAHAVIRTA	-28 158	-172	-22 852	0	-51 182	752
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
Antolainauksen muutokset						
Antolainausaamisten lisäykset	-390				-390	-390
Antolainausaamisten vähennykset	237				237	237
Antolainauksen muutokset	-153	0	0	0	-153	-153
Lainakannan muutokset						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisien lainojen lisäys	133 000	390			133 390	133 390
Pitkäaikaisien lainojen vähennys	-56 400	-237			-56 637	-56 637
Lyhytaikaisien lainojen muutos	0				0	0
Lainakannan muutokset	76 600	153	0	0	76 753	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	76 447	153	0	0	76 600	0
VAIKUTUS MAKSUVALMIUTEEN	48 289	-19	-22 852	0	25 418	752
						26 171

5. Rahoitusosa

Vuosien 2020 – 2023 rahoituslaskelman perusteet

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen määrän. Vuosina 2021-2023 vuosikate kattaa poistot ja talous on tasapainossa tavoitteen mukaisesti.

Toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2020 on -50,4 milj. euroa, joka on rahoitettava joko kassa- tai pääomarahoituksella.

Antolainojen lisäykseen varaudutaan 0,4 milj. eurolla Pohjois-Savon Pelastuslaitokselle. Huomioiden lainalyhennykset kaupungille Pohjois-Savon Pelastuslaitoksen lainakanta kasvaa nettona 0,15 milj. euroa.

Pitkäaikaista lainaa otetaan vuonna 2020 bruttomääräisesti 133,4 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja maksetaan takaisin yhteensä 56,6 milj. eurolla.

Rahavarojen ennakoitaan kasvavan talousarviovuoden aikana noin 26 milj. euroa.

Vuosittaiset bruttoinvestoinnit ovat 89,2 vuonna 2020 ja loppu suunnitelmakaudella keskimäärin 120 milj. euroa. Taloussuunnitelmakauden aikana toiminnan rahavirran ja investointien välillä vallitsee epäsuhta. Nettoinvestointitaso ylittää poistot joka vuosi. Toiminnan ja investointien rahavirta on koko suunnitelmakauden ajan negatiivinen, mikä käytännössä tarkoittaa pitkäaikaisten lainojen nettomäärän kasvua suunnitelmakauden jokaisen tarkasteluvuoden aikana. Omarahoitus riittää vain noin kolmannekseen investoinneista vuonna 2020.

Pitkäaikaisten lainojen lisäykset sopeutetaan rahoitustuloksen ja lainojen lyhennysten mukaiseen tasoon. Kaupungin lainamäärä kasvaa suunnitelmakauden tulorahoitus- ja investointitason vuoksi seuraavasti:

Lainakannan kehitys 2017 – 2023

	TP 2016*	TP 2017	TP 2018	TAE 2019**	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
Lainakanta milj. euroa	339,6	347,5	343,0	396,3	473,1	549,6	604,7	658,7
Lainamäärän muutos %	8,1	2,3	-1,3	15,5	19,4	16,2	11,6	9,8
Lainat (euroa/asukas)	2 884	2 940	2 891	3 327	3 959	4 585	5 030	5 465
Lainamäärän kasvu (euroa/asukas)	82	55	-49	437	631	626	446	435

* sisältää Juankosken kaupungin lainakannan

** 9/2019 seurantaraportin mukainen ennuste

KUOPION KAUPUNGIN RAHOITUSLASKELMA (milj. euroa)

(sisältää liikelaitokset ja taseyksiköt, sisältää sisäiset erät)

	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TPE 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
Toiminnan rahavirta								
Vuosikate	57,6	31,6	33,1	8,5	27,0	50,9	54,6	55,8
Satunnaiset erät	0,0	12,4	4,5	4,5	7,0	0,0	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjaukset	-1,3	-12,6	-16,6	-12,0	-14,7	-7,0	-7,0	-7,0
TOIMINNAN RAHAVIRTA YHT.	56,3	31,3	21,0	0,9	19,3	43,9	47,6	48,8
Investoinnit								
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-57,1	-91,7	-109,8	-97,6	-89,2	-127,6	-110,5	-113,3
Rahoitusosuudet	0,9	1,6	2,1	2,4	2,2	1,7	0,0	0,0
Käyttöom. myyntitulot	7,1	24,1	22,2	23,9	17,3	9,6	8,8	9,6
INVESTOINNIT NETTO	-49,1	-66,1	-85,5	-71,3	-69,7	-116,3	-101,7	-103,8
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA								
	7,2	-34,7	-64,4	-70,4	-50,4	-72,5	-54,1	-54,9
Rahoituksen rahavirta								
Antolainojen muutokset								
Antolainojen lisäys	-0,8	-8,9	-4,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Antolainojen vähennys	1,1	5,4	5,2	5,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Antolainojen muutokset yhteensä	0,3	-3,5	1,0	4,9	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Lainakannan muutokset								
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35,2	88,0	105,1	101,1	133,4	150,0	130,0	145,0
Pitkäaikaisten lainojen väh.	-52,2	-45,7	-57,0	-52,9	-56,6	-73,5	-74,9	-91,0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	6,5	-25,0	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Lainakannan muutokset yhteensä	-10,5	17,3	63,1	48,2	76,8	76,5	55,1	54,0
Oman pääoman muutokset	-1,7	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset								
Toimeksiantojen varojen muutos	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vaihto-omaisuuden muutos	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saamisten muutos	-6,0	-9,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Korottomien velkojen muutos	8,8	20,2	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-8,9	24,8	65,1	54,1	76,6	76,3	54,9	53,8
RAHAVAROJEN MUUTOS								
	-1,7	-10,0	0,6	-16,3	26,2	3,9	0,8	-1,1
Tunnuslukuja								
- Investointien omarahoitusprosentti	102 %	35 %	31 %	9 %	31 %	40 %	49 %	49 %

6. Liitteet

6.1. Kuntatekniikkaliikelaitos (Mestar)

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Mestarin asiakkaat toimivat yhä markkinaehtoisemmin ja työkantaa on vaikeampi ennakoida. Tämä luo vaatimukset monialaisuudesta ja ketteryydestä, jotta nopeallakin varoitusaajalla tuleviin muutoksiin voidaan reagoida. Kilpailun lisääntyminen luo vaatimuksen myös yhä yritysmäisemmälle toimintatavalle. Suurimmat riskit ovat tilaajien kilpailutukset, jotka voivat aiheuttaa suuriakin volyymivaihteluita ilman että pystymme nopeasti reagoimaan niihin. Erityisesti Sähköverkko Oy:n suunnittelema kilpailutus voi aiheuttaa muutoksia.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Esimiestyössä onnistuminen on nostettu Mestarin keskeiseksi painopisteeksi ensi vuodelle. Tavoitteena on vähentää sairauspoissaoloja ja tapaturmia sekä parantaa henkilöstön työkykyä ja pidentää työuria.

Painopisteenä on edelleen kunnossapidon sisäisten prosessien kehittäminen sekä rakentamisen tarvitseman tuen kehittäminen.

Kolmantena painopisteenä on kaupungin ja Mestarin strategian toteuttaminen mahdollisimman tehokkaasti. Eniten pystymme vaikuttamaan resurssiviisauden osioon.

Henkilöstön kehittäminen ja työhyvinvointi

Henkilöstön osaaminen on tärkein asia myydessämme tuotteitamme, mutta esimiestyössä onnistuminen on tärkein yksittäinen elementti työhyvinvoinnin kannalta. Koulutamme kaikkia esimiehiä parantamaan työhyvinvointia, talousosaamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa. Henkilöstön työhyvinvointiin kiinnitetään huomiota laaja-alaisesti. Samalla tuomme koko henkilöstölle LEAN-ajattelua toiminnan kehittämisen pohjaksi. Rekrytoinneissa painotamme oikeanlaista osaamista ja lisäarvon tuomista työyksikköön.

TULOSLASKELMAOSA	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toimintatulot	16 293	16 100	16 100	16 100	64 593
Valmistus omaan käyttöön	26 250	26 250	26 250	26 250	105 000
Toimintamenot	-40 917	-40 760	-40 760	-40 760	-163 197
TOIMINTAKATE	1 676	1 640	1 640	1 640	6 596
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korvaus peruspääomasta	-255	-255	-255	-255	-1 020
VUOSIKATE	1 421	1 385	1 385	1 385	5 576
Poistot ja arvonalentumiset	-760	-750	-750	-750	-3 010
TILIKAUDEN TULOS	661	635	635	635	2 566
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	661	635	635	635	2 566
RAHOITUSOSA	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	1 421	1 385	1 385	1 385	5 576
Toiminnan rahavirta yhteensä	1 421	1 385	1 385	1 385	5 576
Investointien rahavirta					
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-689	-689	-689	-689	-2 756
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pys. vastaavien hyöd.luov. tulot	20	20	20	20	80
Investointien rahavirta yhteensä	-669	-669	-669	-669	-2 676
TOIMINNAN JA INV. RAHAVIRTA	752	716	716	716	2 900
RAHAVAROJEN MUUTOS	752	716	716	716	2 900

6.2. Vuosien 2020-2023 investointiohjelma yli miljoonan euron hankkeista

Investointikohde	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Sorsasalo					
e Sorsasalon alue, Finnulp	200	1 000	2 000	2 000	5 200
Puijonlaakso - Taivaanpankko					
Alueen saneeraus ja Sammakkolammenpuiston peruskunnostus	1 500	2 000	0	0	3 500
sa Savilahti, Savilahdentien saneeraus	6 800	7 000	5 500	0	19 300
sa Savilahti, Sarastuskaaren alue	4 000	2 500	3 500	2 500	12 500
sa Savilahti, ramppijärjestelyt	500	3 500	2 000	0	6 000
Puijo					
u Puijon urheilulaakso, yleissuunnitelman mukainen toteuttaminen, korjaus- ja muutostyöt, lakialueen työt	800	1 000	2 500	2 000	6 300
Puijonrinteen hiihtohissin uusimistyöt	1 000	2 000	0	0	3 000
Maalialueen tekoonurmikenttä	1 400	1 400	0	0	2 800
Puijon reitistöjen kehittäminen					
- pesäpallo - Antikkala, n. 2 km	0	100	500	500	1 100
Itkonniemi - Männistö - Linnanpelto					
Itkonniemen alueen rakentaminen	0	0	1 000	2 000	3 000
Kelloniemi - Likolahti					
Kelloniemen alueen rakentaminen	0	0	0	2 000	2 000
Teikkistentien saneeraus	0	0	0	2 000	2 000
Keskusta					
u Matkustajasataman laajennus	2 500	300	0	0	2 800
s Linja-autoaseman alue	850	700	0	0	1 550
s Puijonkatu väli Asemakatu- Tulliportinkatu	0	0	0	1 900	1 900
s Puijonkatu, Minna Canthin katu - Kuopionlahti	0	800	500	0	1 300
Kuopionlahden alue	0	1 000	1 000	3 500	5 500
Savoniankuja	0	1 200	0	200	1 400
Haapaniemi					
Mölymäen viheralueet, Merenmaanpuisto ja Aulis Rytkösen katu	0	0	600	2 000	2 600
Siikalampi					
Rahtisataman laajennus	50	0	500	500	1 050
e Tehdaskatu, Teollisuuskatu, Saaristokatu liikennejärjestelyt	0	100	500	1 300	1 900

Investointikohde	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
Levänen					
Rauhalahdentie, Rauhankatu + leirintäalueen muutokset	0	0	1 000	1 000	2 000
s Leväsentie saneeraus Särkiniemestä etelään	200	0	3 000	3 000	6 200
Lippumäen kuplan ympäristöt	100	600	400	0	1 100
Lehtoniemi					
u Lehtorinteeseen asuntoalue	0	1 050	750	0	1 800
Pitkälähti					
Logistiikka-alue	0	500	800	800	2 100
Hiitulanlahti					
Hiitulanlahti Vaittilan alueen rakentaminen	2 500	1 300	1 800	0	5 600
Hiitulanlahti III Puutosalmentien varsi	150	250	3 100	2 800	6 300
Nilsia					
s Nilsian katujen rakentaminen	0	300	300	500	1 100
u Nilsian-Tahkon matkailuympäristön kehittämisinvestoinnit	100	100	600	600	1 400
MUUT KOHTEET					
s Ulkovaistuksen uusiminen ja ohjausjärjestelmä	600	800	800	800	3 000
m Kt-suunnittelu	320	320	320	320	1 280
m Viher- ja yleisten alueiden suunnittelu	250	250	250	250	1 000
e Elinkeinoalueet	200	500	500	500	1 700
s Hulevesikohteet, tulvakohteet	250	250	250	250	1 000
YHTEENSÄ	24 270	30 820	33 970	33 220	122 280

RAHOITUSOSUUDET

Elinkeinoalueet, Savilahden ramppi	0	900	0	0	900
Asematunneli	100	0	0	0	100
Matkaajanpolku, Väylävirasto	300	0	0	0	300
RAHOITUSOSUUDET YHTEENSÄ	400	900	0	0	1 300

NETTO	23 870	29 920	33 970	33 220	120 980
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	----------------

YHDYSKUNTARAKENTAMISEN NETTOINVESTOINNIT YHTEENSÄ (KAIKKI HANKKEET)	34 295	41 505	41 105	40 090	156 995
--	---------------	---------------	---------------	---------------	----------------

6.3. Kuopion väestö (31.12.)

	0-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-39	40-64	65-74	75-84	85-	YHT.
2010	6756	5543	2972	3488	9687	18115	31779	7883	5247	1825	93295
2011¹⁾	7100	5888	3048	3577	9956	18861	32795	8732	5517	1959	97433
2012	7219	5895	3051	3596	10250	19462	32377	9208	5542	2049	98649
2013²⁾	7708	6386	3202	3662	10798	21013	34358	10581	6254	2380	106342
2014	7829	6339	3245	3559	11126	21530	33997	11094	6336	2488	107543
2015³⁾	8150	6717	3297	3717	11241	22553	35089	12088	6588	2679	112119
2016	8177	6726	3363	3650	11223	23145	34823	12300	6859	2747	113013
2017⁴⁾	8290	7051	3472	3819	10965	24189	36337	13864	7211	3011	118209
2018	8109	7099	3578	3746	10812	24534	36057	14358	7330	3041	118664
Tilastokeskuksen ennuste 30.9.2019, pyöristetyt luvut											
2019	7850	7170	3580	3790	10590	24960	35780	14820	7480	3090	119100
2020	7610	7340	3560	3730	10340	25350	35550	15020	7860	3140	119490
2021	7420	7390	3530	3840	10190	25520	35280	15060	8410	3210	119860
2022	7220	7410	3520	3850	10160	25580	35240	14970	8950	3310	120200
2023	7100	7330	3650	3820	10130	25480	35340	14790	9480	3420	120510
2024	7030	7160	3730	3780	10120	25410	35320	14730	9980	3550	120810
2025	6980	6950	3790	3780	10150	25340	35310	14710	10480	3570	121080
2030	6860	6090	3470	4010	10370	24860	35330	14550	12320	4230	122090
2035	6710	5960	3060	3350	10120	24220	36480	13860	12350	6010	122120
2040	6610	5810	3010	3200	8530	24160	37760	12330	12460	7120	120980

1) Kuopion ja Karttulan kuntaliitos vuoden 2011 alusta lukien

2) Kuopion ja Niilsien kuntaliitos vuoden 2013 alusta lukien

3) Kuopion ja Maaningan kuntaliitos vuoden 2015 alusta lukien

4) Kuopion ja Juankosken kuntaliitos vuoden 2017 alusta lukien